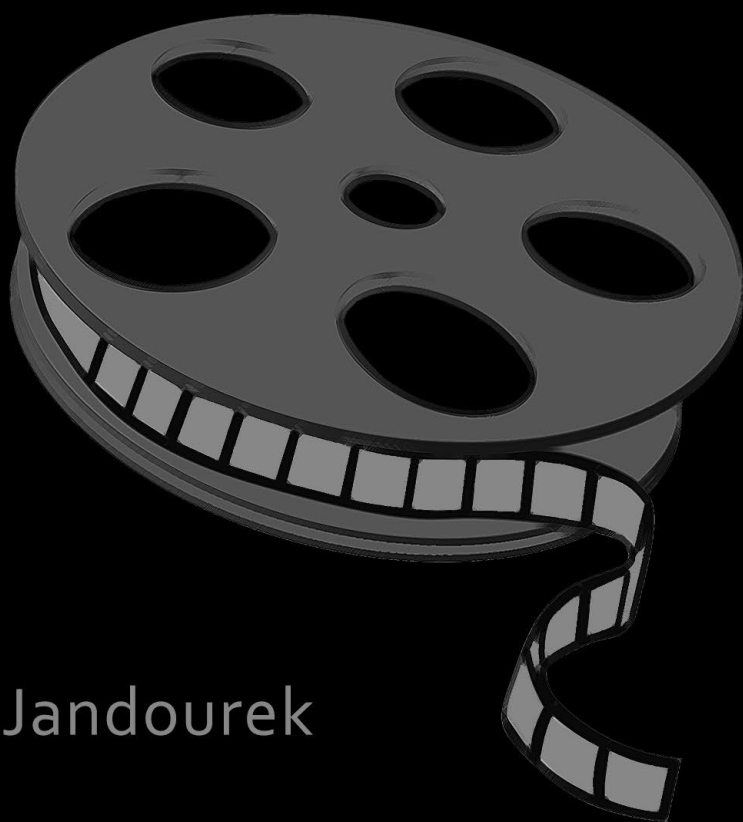

POSLEDNÍ FILM ZUZANY BERGOVÉ

Jan Jandourek

Hledáte místo, kde...

... můžete celý den studovat nebo pracovat?

... seženete knížku pro zábavu, do školy, k poučení?

... stahujete e-knihy, posloucháte hudbu, tisknete 3D?

... osobně potkáte české i světové autory?

... můžete zajít na koncert, filmy artové i 3D?

Právě jste ho našli!

Městská knihovna v Praze

43 poboček, **3** pojízdné knihovny, **4 000** akcí ročně,
2 000 000 dokumentů, **60** Kč za registraci

www.mlp.cz

knihovna@mlp.cz

www.e-knihovna.cz

www.facebook.com/knihovna

Poslední film Zuzany Bergové

Jan Jandourek

Znění tohoto textu vychází z díla [Poslední film Zuzany Bergové](#) tak, jak bylo vydáno nakladatelstvím Tartaros v Praze v roce 2016. Pro potřeby vydání Městské knihovny v Praze byl text redakčně zpracován.

§

Text díla (Jan Jandourek: Poslední film Zuzany Bergové), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), je vázán autorskými právy a jeho použití je definováno [Autorským zákonem](#) č. 121/2000 Sb.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uved'te autora-Nevyužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

Verze 1.0 z 11. 3. 2022.

Kamil se ráno probudil s pocitem hlubokého neuspokojení. Do pokoje pronikalo kalné světlo.

Na kalné světlo měl dost asociací, protože ani na lůžku nepřestával být intelektuálem. „To kalné ráno si pamatuj, mé dítě!“ píše v básni o Masarykově smrti Jaroslav Seifert. Bylo to kalné ráno 14. září 1937.

Nebo: „Vstávej, holka, bude ráno kalný jako Metuje. Zahraju ti na piano, jen co zjistím, kde tu je.“ Byl to Plíhal? Z roku 1988?

Cítil fyzické vzrušení, ale bylo mu lhostejné. Věděl, že je to fyziologická záležitost daná tím, že ráno plný močový měchýř tlačí na nějaké nervy. Jakmile si dojde na toaletu, poleví to. Měl před sebou další dlouhý den, který bude stejný jako všechny ostatní dny.

Když se Kamil probudil včera, měl vedle sebe dívku. Asi proto se mu vybavila ta písnička. Bylo tam: „Housle budou svými trylky opěvovat tichounce, všechny tyhle horký chvílky ve studený garsonce.“ Končila: „Dopij tenhle zbytek rumu, ať je zase veselo, jsme tu spolu z nerozumu, tak co by nás mrzelo.“

Vlastně ji ani moc neznal, byla to kamarádka kamarádky. Nechala se pozvat na víno a potom na přespání, aby si pak po půlnoci na lůžku usmyslela, že svou počestnost neodevzdá, aspoň ne první noc. Kamil byl na podobné jednání zvyklý. Věděl, že když ne tuto noc, tak nějakou další nebo třeba žádnou. Bylo mu líto nevyužitě příležitosti, ale na druhou stranu zase strávili docela hezký večer, což nebyla ztráta času.

„Chceš si užít,“ řekla mu, když ji líbal na nahá ňadra. Nechala se, ale nebyla nijak aktivní.

„V tom jsi stejný jako ostatní. Já jsem si dřív taky chtěla užít, ale dneska už to tak nedělám.“

Nebyl si tím úplně jistý, protože v této situaci nevypadala úplně cudně jako křesťanská panna. Věděl, že by mu nakonec dala, ale

chyběla mu tam z její strany aktivita, cosi jako spontánní schválení, a bez toho se mu do toho nechtělo. Měl jen pocit, že má smůlu. Stále narážel na ženy, jež kolem dokola zdůrazňovaly, že „dřív“ dělaly to a ono, ale dnes už jaksi vyspěly a nevyvádějí. On pak působil ve světle takových prohlášení jako jedinec, který ustrnul v nějaké nižší evoluční fázi a pořád dělá to a ono a měl by přitom dělat něco jiného, především udělat něco se sebou.

„Nějak jsem promeškal tu klíčovou životní fázi,“ říkal si. To byla pochopitelně výmluva, všechny životní fáze jsou klíčové a na tom jsou také založeny příručky, jež lidem vysvětlují, že právě ten jejich věk je to pravé. Jistá hořkost z pomíjivého času ale zůstávala.

Všechny ty promiskuitní devatenáctky a divoké rockerky o něj jevily zájem až tehdy, když zatoužily po hodném klukovi, který jim pomůže založit rodinné hnízdo. Pak ovšem ptáčkovi přistřihnou křídélka, protože *ony* už si zadováděly a *on* nemá nárok. Vlastně by měl uznat, že mají pravdu, bylo mu sedmatřicet, nejvyšší čas na změnu, po níž už na desetiletí moc změn nebude. Přinejmenším v oblasti vztahů. On se však usadit nemohl. Nesměl, jak se záhy uvidí.

Uvažoval, jestli ho dnešní den čeká něco hezkého, a vydoloval z paměti, že má jít zjišťovat nějaké věci do archivu. Nic, co by člověka muselo rozladit, ale taky nic, na co by se měl obzvlášť těšit. Vzpomínka na archiv poněkud zmírnila jeho fyzické vzrušení. Kdyby měl vedle sebe tu dívku, která tu ležela včera, zkusil by to asi ještě jednou a důrazněji. Protože tu nebyla, odebral se na toaletu. Sledoval soustředěně proud moči, potisící si všiml, že skvrna na zdi vypadá jako čínský mudrc odcházející z chrámu, a probíral další body programu: odpoledne archiv, večer na mši. Potom se uvidí.

* * *

Na vrátnici archivu nahlásil, kam jde. Pustili ho do druhého patra.

„A, to jste vy, pane Kleinere. Tady to máte připravené.“

„Vy mě znáte?“ podivil se Kamil.

„Cha, cha, tady jste přece na vnitru. No nic, to byl vtip. Můžete si to vzít vedle.“

Pak mu došlo, že dole ukazoval průkaz a jeho totožnost ho o dvě patra předběhla. Aspoň někdy, většinou bývala v závěsu.

V místnosti byla jen studentka, která si dělala poznámky do velkého kroužkového bloku. Kromě kroužků v bloku měla ještě kroužky na ušních boltcích a jeden v nose. Možná by se na jejím těle daly najít ještě někde. Kamil měl pocit, že to musí být velmi nepohodlné, být takhle okroužkovaný, a napadlo ho, jestli to třeba nebolí. Ale asi ne, dnes se lidé bolesti hodně bojí. Vrátil se k práci.

Procházel zažloutlé listy jeden po druhém. Ne, ani tady nic. Ta osoba zmizela. Narodila se, žila, ale pak zmizela beze stop jako kdysi Eliáš v ohnivém voze nebo sama Panna Maria Nanebevzatá.

Nechtěl věřit tomu, že by někdo, kdo byl kdysi známý, o kom se mluvilo, koho nenáviděli, komu nadbíhali, mohl vypadnout ze světa, jako by tu nikdy nebyl. Tahle země přece není bermudský trojúhelník.

Snažil se utěšit, že ve vědě je negativní výsledek taky výsledek, ale poněkud se obával, že v tomto případě zůstane jen u negativních výsledků.

* * *

První žena, kterou zblízka poznal, byla Hana.

Hanu potkal před necelými dvěma roky. Byla to jedna z těch bytostí, jež se občas objeví v kostele, aniž je zcela jasné, co tam vlastně chtějí. Do kostela vůbec chodí především ženy. Byla o několik let starší než Kamil, ale ne o mnoho. Patřila k těm ženám, kterým se říká „pěkná čtyřicítka“. Poměrně inteligentní, zakomplexovaná, i po dvou dětech hezké dívčí postavy. Do tváře se jí obtiskly životní starosti a znechucení. Nebyla to žádná vzorná katolička, ke svátostem nechodila. S Kamilem občas přišla provést „duchovní rozhovor“, jak

tomu říkala. Zpověď to nebyla, protože ničeho nelitovala a nechtěla žádné rozhřešení.

„Budeme si tykat, ne?“ poručila si hned na druhé sedánce a Kamil se neodvážil odporovat. Mluvila o svých problémech s manželem, který nemá čas na ni ani na děti, věnuje se kariéře a tváří se, že to všechno dělá pro ni a pro potomstvo.

„Potomstvo,“ řekla a to es zasyčelo jako voda na rozpálené plotně. „Potomssstvo. Ratolesssti.“ Sevřela rty. „Takhle on mluví.“

Spát spolu začali poměrně brzo. Hana jednou manžela vyslala i s dětmi k prarodičům a pozvala Kamila na večeři. Nešetřili časem ani vínem.

„Ted' už nestihneš ani noční autobus,“ řekla věcně. „Můžu ti ustlat v obýváku na gauči, klidně tu přespi.“ Pak se zamyslela a dodala: „Ale kdyby ti to nevadilo, můžeš se mnou přespát v ložnici.“

Kamilovi to nevadilo. Jakmile ulehli, vydrželi vedle sebe bez dotyků jen tak asi minutu a pak smilstvo dokončili.

„To je skvělé, že jsi mu ty parohy nasadil zrovna ty,“ zaradovala se, když bylo po všem. Tím myslela manžela, který byl vážený a hluboce přesvědčený katolický právník. Doma měl tři sochy Madony, jednu na chodbě, jednu v ložnici, kde právě proběhl smrtelný hřích nevěry, a jednu v kuchyni. Kromě toho byla na chodbě ještě olejomalba Jana Pavla II. Obraz byl tak obrovský, že postava papeže byla o tři hlavy větší než skutečný papež sám. Kamil to aspoň předpokládal, protože papeže kdysi viděl, ale na takovou vzdálenost, že jeho fyzickou velikost nedovedl posoudit.

Silný zlacený rám neustále zářil a pod obrazem byla asi metrová váza, v níž byly tři umělohmotné lilie. Spíše z recese k nim Kamil přivoněl, ale zjistil, že skutečně voní. Nejspíš parfém.

„Vůně ctnosti,“ konstatovala Hana. „Světci totiž někdy voní i dlouho po smrti, protože jejich tělo neposkvrněné hříchem se nerozkládá tak jako těla hříšných lidí. Proto já se nejspíš nechám po smrti spálit.“

Protože bylo statisticky pravděpodobné, že svého manžela přežije, mohlo by jí to vyjít. Jak naloží s jeho ostatky, to nikdy nezmínila.

„On si myslí, že dodržujeme metodu neplodných dní,“ prozradila později, když už se setkávali pravidelně. „Tak on možná. Já polykám tabletky, ale to on nesmí vědět. A ještě všude vykládá, jak je ta metoda spolehlivá. On je prostě bzum.“

To byl její obrat, že je někdo bzum.

„Když naměří domnělé plodné dny, se sexem je utrum,“ pokračovala. „Tak aspoň si trochu odpočinu, jinak je dost při chuti. A vidíš, já mu byla celé roky věrná. Nepotřebovala jsem to jinak. Ale už mě tak nějak sere. Jsem vlastně docela cudná. Ale jestli to potřebuješ, můžu to pro tebe občas udělat. Dej mi jen nějaký čas, ne abys mi hned utekl s nějakou dvacítkou.“

Líbila se mu, i když byla šílená. Vlastně právě proto se mu líbila, že byla šílená. Žila v šílených poměrech, aspoň z Kamilova pohledu. Před svatbou to byla třicetiletá svobodomyslná ilustrátorka dětských knížek a katolíkka si vzala, protože ji nenapadlo, že by mohl vzniknout nějaký jiný problém než pár humorných nedopatření. On ovšem trval na tom, že manželka (používal často výraz manželka, i když mluvil s ní o ní) by měla dodržovat pravidla jeho víry. Byla sice v dětství pokřtěná, ale nikdy ne nábožensky vychovaná. Ke zpovědi šla poprvé, až když ji k tomu donutil manžel. Kdyby se nechala pokřtít jako dospělá, křest by všechno smyl a ona by mohla začít z bodu nula. Jenomže takhle měla povinnost *začít* od okamžiku, kdy brala rozum a rozlišovala dobro od zla, což je údajně asi od sedmi let. Jakmile kněz, zachmuřený pragmatický padesátník, pochopil, koho má před sebou a že dáma hodlá postupovat od první třídy až po promoci, zarazil ji.

„Poslyšte, pokud nechcete vzpomínat ráda na dětství, takhle to dělat nemůžeme, to bychom se nikam nedostali. Budeme se zabývat jen přítomností. Zbytek prolétneme ve stručnosti. Zabíjíte někoho?“

„Ne.“

„Způsobila jste někomu úmyslně vážné fyzické poranění?“

„Ne.“

„Uvedla jste někdy někoho do vážné psychické tísně?“ Zaváhala.

„Mám na mysli třeba to, jestli kvůli vám manžel opustil manželku nebo partner partnerku.“

„Ano, ale ne manžel. Ale mnohokrát. Přátelé přítelkyň.“

„Hm,“ řekl kněz a přes zpovědní mřížku bylo vidět, že si mne bradu. „A byli pak šťastní? Na ty přítelkyně se neptám, myslím pánové.“

„No nejdřív ano, pak už ne.“

„Tak tím je to téma vyčerpané, můžeme jít dál.“

„Počkejte,“ zarazila se Hana a podívala se do svých zápisků. „Tady mám zpovědní zrcadlo, takové sice postarší, ale podrobné. Píší tam, že těžké hříchy jsou označené hvězdičkou.“

Kněz si znova promnul bradu a zatvářil se v předtuše problémů starostlivě.

„Tak třeba tady: vyvolával jsem v sobě úmyslně nepočetné pocity (pohledy na sebe, na nahotiny v kině, na obrazech atd.)?“

„No dobře, když už se tím chcete zabývat a je to pro vás nějak důležité...“

Hana se zavlnila na klekátku.

„A tomu právě nerozumím, proč pohledy na sebe? Známe se od malička, proč by měly vzniknout nějaké nepočetné pocity?“

„Tak tím se myslí, kdyby se někdo zabýval úmyslně příliš vlastním tělem a vzrušoval se tím.“

„A na tom je něco špatného? To já dělám často,“ podivila se.

„No dobře, tak to máme tenhle bod. Tak co tam máte dál, když už jste to přinesla?“

„Mluvil jsem, zpíval, psal necudnosti? Je to necudné, když jsem si s přítelem psala o různých sexuálních polohách?“

„Podle okolností,“ řekl kněz unaveně.

A tak Hana pokračovala, zda se dopustila nemravného skutku sama se sebou, se svobodnými, vdanými, ženatými a zda nezneužívala zvířata.

„To znamená jako co?“ tázala se.

„Co, co?“

„Ta zvířata. To všechno ostatní jsem dělala, ale co ta zvířata?“

„Když už jste popsala všechno, co bylo s lidmi, zvířata bych vynechal. Jsou to koneckonců nižší tvorové, mají jen animální duši, která není nesmrtelná, nemusíme tedy zabíhat do podrobností.“

„Ale když já bych to chtěla vědět. Má autor na mysli třeba bití zvířat, nebo mu jde spíše o zoofilii?“

„Dopustila jste se snad zoofilie?“

„Ne, ale mám takovou jednu fantazii...“

„Fantazie sem nepatří. Pokud není dobrovolná.“

Pak pochopil, že jí zbytečně dal vodítko, protože potěšeně pokračovala.

„Takovou jednu fantazii, že jedu nahý na černém koni, sedím na něm obkročmo a obepínám svými stehny jeho boky, a jak kůň cválá...“

„To je jen fantazie,“ zastavil ji zpovědník. „Církev nikde neříká, že jezdit nahý na koni je hřích, pokud jste toho koně neukradla. Ani jezdit na něm oblečený. Ani na něm nahý nejezdit, ani chodit bez koně nahý. Ani oblékat koně. Máte koně?“

„Ne.“

„Tak vidíte. Přejdeme k příkázání ,nepokradeš.“

Jak Kamilovi došlo, když Hanino vyprávění poslouchal, onen zpovědník celkem pochopil, že má před sebou ženu, která je celou záležitostí poněkud otrávená a chtěla si to zpříjemnit. Byl natolik rozumný, že se rozhodl frašku zkrátit na minimum. Byl jen trochu v pasti, protože jen tak ji vyhodit od zpovědi nemohl. Řekl jí, že nemá cenu zabíhat do detailů a jestli je něco, čeho lituje v poslední době. Litovala toho, že se nestarala o svou nemocnou matku. Pookřál. To se mu líbilo. Tedy to, že narazil konečně na nějaký skutečný hřích a nemusí se amatérsky zabývat gynekologií. Dal jí rozhršení a se značnou úlevou ji propustil.

Jemu se ulevilo, ale Haně ne, protože teprve časem jí došlo, co takové katolické manželství obnáší. Svedení Kamila byl vlastně akt pomsty za to všechno. Zalíbilo se jí to natolik, že se jednorázový akt proměnil v pomstychtivý boj, a chtělo se jí pokračovat. Nešlo to sice kvůli dětem a nedostatku vhodného místa tak často, jak by chtěla, ale naučila toho Kamila i tak dost.

Kamil jí splnil přání a neutekl za dvacítkami hned. Dal jí nějaký čas, tak asi půl roku, a trávili ho spolu intenzivně. Bylo to trochu, jako když se mladík trousí na kolej, aby se tam pomiloval. Když byl u ní doma (katolický právník odjížděl s dětmi k prarodičům pravidelně), zamykali se, a ještě dveře zapřeli židlí. I tak se bál, co bude, až najednou právník vstoupí do ložnice. Pak měl dojem, že si Hana přes něj kompenzuje nějaké problémy, a nechtěl být součástí takové terapie. Tedy chtěl, ale bál se, k čemu to povede. Její šílenost byla příjemná, ale nevypočitatelná.

S jistou bolestí na duši i na těle se tedy vzdal sexu s ní a uvažoval, co s načatým hříšným životem. Napadly ho jen dvě možnosti: buď v něm pokračovat, nebo s ním skončit. Pokračovat bylo hříšné, skončit se mu nechtělo.

Hana zmizela stejně rychle, jako se objevila. Jednoho dne zjistila, že zanevřela na všechny muže. Katolickému právníkovi sdělila, že poznala jako ideál svatojosefské manželství a že je jí líto, že nemůže žít jako zasvěcená panna, protože už není panna. Cítí však v sobě duchovní povolání, jež jí říká, že je třeba se odříci nižších pudů a očistit se. Chtěla by žít po vzoru svatých abatyší, jako byla třeba svatá Athanasia, která svého manžela natolik obrátila, že vstoupil do kláštera, a sama se pak stala abatyší. Když byla Athanasia mladá, seděla jednou u přeslice a najednou se objevila lesklá hvězda, snesla se dolů a zmizela v jejích prsou a ona byla celá osvětlená. Píše se to v knize Obrázkový život svatých pro školu a dům z roku 1894 od otce Aurera.

Hana prý měla podobný zážitek a teď nemůže zradit povolání, jehož se jí zcela jistě dostalo.

Katolický právník a manžel byl poněkud zmaten. Byl by ještě zmatenější, kdyby věděl, že příčina obrácení paní Hany je mnohem přízemnějšího charakteru, Hana si totiž našla intimní přítelkyni, která uspokojovala její potřeby lépe než Kamil. Ten dopadl ještě poměrně dobře, protože nemusel uvažovat o tom, jak se své milenky zbavit. Popřáli si oba upřímně hodně štěstí do dalšího života, objali se naposled s téměř sourozeneckou důvěrností, uronili každý jednu slzu a jejich cesty se rozešly.

Nejhůře dopadl manžel katolický právník, protože byl najednou vystaven životu v celibátu, s čímž nepočítal. Pokoušel se svůj nový způsob života nějak „posvětit“, což samozřejmě k ničemu rozumnému nevedlo. Kolísal tedy mezi autoerotikou a modlitbou a nerozuměl ničemu. Hana zmizela k milence i s dětmi a on zůstal ve svém bytě sám. Každý den aspoň zapaloval svíčky pod zlatým rámem obrazu Jana Pavla II. v nadživotní velikosti.

* * *

Armine byla po rodičích Arménka, která jednoho dne zabloudila do Kamilova kostela. Kostel byl příliš hrdé označení. Byla to hřbitovní rotunda svatého Rocha a představovala místo jeho dobrovolného církevního exilu.

Došlo k tomu takhle.

„Podívej,“ řekl mu jednoho zamračeného rána světící biskup, když si ho povolali na koberec do Arcibiskupského paláce. Venku poprchávalo a tlustí pražští holubi rezignovali na létání a malátně cupitali po chodnících mezi loužemi, kde plavaly dlouhé vajgly cigaret, jež nestačili dokouřit lidé spěchající hromadnou dopravou do nudné práce. Na hromadné dopravě Kamil nesnášel především to, že po ránu bývala skutečně hromadná. V tuto denní dobu nenáviděl lidská těla tak, že si připadal jako starověký asketa.

„My ti do toho nebudeme mluvit, ono to stejně nemá cenu,“ začal biskup. „Ale máme pocit, že stejně nejsi nějak nadšený farář a baví tě úplně jiné věci. To víš. A my chceme, aby svobody bylo co nejvíc.“

Kamil pokrčil rameny.

Kamil ani farář nebyl. Z venkova ho převeleli do metropole jako výpomocného duchovního k jednomu pražskému kostelíku, kam chodilo asi dvacet lidí.

Venkov opouštěl beze stopy lítosti. Měl na starost pět kostelů, kam chodilo dohromady asi třicet lidí, pokud jim to čas dovolil. V jedné obci ho někdo zřejmě neměl rád, protože pravidelně nacházel před vchodem do kostela ležet nějaké chcíplé zvíře, slepici, králíka, kočku. Původně si myslel, že je terčem výsměchu nějaké adolescentní satanistické skupiny, jenže ve vesnici už nikdo mladý nežil, tam byli staří i psi, co nevrle štěkali na každého, kdo se přiblížil k rozvaleným plotům kolem oprýskaných stavení. Staříčká kostelnice mu prozradila, že ve vesnici bydlí spousta starých zatrpklých komunistů, většinou pohraničníků v důchodu a jejich ošklivých soudružek manželek. Ti všichni si myslí, řekla mu jednou kostelnice, i když použila jiný výraz, že za jejich posrané životy může Václav Havel, šlechta, církev, sudetští Němci, Američané, Pražáci a momentálně panující premiér, ať už jím byl kdokoli.

Po přibližně sedmé zvířecí mrtvole před kostelem zašel Kamil na radnici, kde byla pouze starostka, obézní padesátiletá žena, která měla na stole před sebou otevřené krabicové víno. Kamil jí oznámil, že ještě jedna zdechlina a upozornil na obec policii.

„Policii v Praze, jsem chtěl říct,“ pravil a zdůraznil ono „v Praze“.

Starostka nacpaná v jakési růžové blůzce z umělohmotného vlákna na něj nepřítomně zamžourala a řekla, že ve vesnici žijí jen samí slušní lidé.

Kamil jí sdělil, že podle něj jsou ve vesnici jediní slušní lidé jeho věřící, kteří jsou asi čtyři, zatímco všichni ostatní jsou potomci zlatokopů, kteří si přišli nakrást po vyhnaných Němcích, a podle toho to taky vypadá.

„Ani spadlé komíny si neumíte opravit,“ pravil. „A z těch zřícených komínů pouštíte ven smrady z PET lahví naplněných pilinami a benzinem.“

Starostka začala těžce dýchat, jako by ji ta představa přidusila. Sáhla rukou po krabici s vínem a nalila si do skleničky od hořčice.

„Vedu tuto obec třicet let,“ řekla, když se zhluboka napila.

„To je vidět,“ konstatoval Kamil. „Každou další chcíplotinu vám sem osobně donesu a položím na stůl a budu to dělat tak dlouho, dokud vám všechna zvířata ve vesnici nedojdou. Osobně se divím, že odsud ještě neuteklo všechno, co má nohy. Asi to bude tím, že vše živé je tady úplně paralyzované tím, co vidí, pokud ještě vidí přes ten rudý zákal.“

Tím jeho duchovní působení v obci skončilo, protože starostka si zřejmě někde stěžovala, asi taky v Praze. Přeložili ho tedy. Byla to spíš úleva.

Na faře pro něj zbyla jen jedna místnost, protože zbytek domu obsadilo jakési křesťanské hnutí mládeže, jež bylo především seškupením několika mladíků, kterým se nechtělo bydlet za tržní nájemné. Po večerech provozovali s kytarou bujaré křesťanské písně a Kamilovi to lezlo na nervy. Měl také k dispozici plesnivou sprchu na plesnivě chodbě, částečně splachující záchod a jeden plotýnkový vaříč. Ještě tam byla půda, kam Kamil nikdy nevstoupil, protože podle ústního podání se tam v 19. století oběsil nějaký kaplan, nejspíš z nešťastné lásky, což bylo dost tísnivé, a Kamil si tu scénu dovedl docela dobře představit, zvlášť když vstupoval do sprchy. Kdysi v jednom starém socialistickém časopise viděl fotografie zajatých amerických pilotů, jak se sprchují ve Vietnamu, a bylo to asi podobně útulné.

Po několika anonymních dopisech poctivých věřících na arcibiskupství (zřejmě to byla důchodkyně Púčatová, jež měnila písmo a předstírala, že je víc lidí), kde se naznačovalo, že tento kněz nejspíš nevěří v panenství Panny Marie a neodsuzuje morální prohnalost

současné doby, se zdálo, že není nadále únosné, aby tak pochybná postava využívala zdejšího luxusu, a bylo potřeba přijmout opatření.

„Hlavně jde o to,“ pokračoval biskup, „aby se neudělal nějaký zbytečný průšvih. Podívej, já byl desítky let v Římě a mohl bych ti vyprávět. Tak hlavně je potřeba všechno dělat nějak diskrétně a pak to půjde. Čas léčí všechno. A ty taky píšeš nějaké romány, že?“

Kamil pokývl. Těžko to mohl popřít. Napsal a vydal tři romány, jeden apokryf o svatém Jiří, za který dokonce dostal nějakou cenu, pak dva další, kde se příliš často mluvilo o sexu a nevěrách, takže prostí věřící tím byli trochu zmateni. Mysleli si, že když někdo o něčem píše, tak to zároveň hlásá, a kdo píše o nevěře, nejspíš schvaluje nevěru a sám ji provozuje. Chybělo jim v tom Kamilově psaní jasné morální poselství.

„Zkrátka bude nejlepší, když tě trochu uklidíme,“ konstatoval biskup. „Svatý Roch je bezvadný kostel. Skoro nikdo tam nechodí, nedá se tam napáchat žádná velká škoda a nikdo nemůže nic říct. Na druhou stranu lidé, kteří tam chodí, jsou prima. Uděláš tam bohoslužbu dvakrát do týdne a jinak budeš mít volné ruce. Kdo tohle jinak má? Ne že by z toho byl pan arcibiskup nadšený, ale chápe to. Jak bych ti to tak nějak řekl, proti větru se čurat nedá a my s tebou nic nenaděláme. Ale takových, jako jsi ty, je Řím plný a jsou to často bezva kluci, jen je jim ten církevní kabát trochu těsný. Ono je to tady trochu zaprděné, ale musíme to nějak přežít. Ale bydlení si budeš muset najít sám, tam žádná fara není, kolem kostela všude jen samé hroby a kanceláře a solária a tak. Musíš si něco najít.“

Tak se Kamil odstěhoval ze své kaplanky do panelákového bytu 2 + 1. Od čtvrtka 1. července 2004, dne, kdy byla sonda Cassini-Huygens navedena na oběžnou dráhu kolem Saturnu, chodil dvakrát týdně do hřbitovní rotundy svatého Rocha, kam ve čtvrtek chodilo šest lidí a v neděli patnáct. Zbytek času věnoval studiu a psaní a pití vína a flirtu.

To byl tedy ten kostel, kam chodila někdy i Armine. Armine chodila občas na jeho bohoslužby už od jara, když byl ještě Kamil kaplanem u velkého pražského kostela na Žižkově. Pak se spontánně přesunula za Kamilem do mnohem menších prostor na Olšanech. Odůvodnila to tak, že je jednodušší si zvykat na nový kostel než na nového duchovního otce a že po všem, co zažila, už nemá o žádné změny zájem.

* * *

Kamil přišel na mši s půlhodinovým předstihem, aby si připravil texty a byl k dispozici, kdyby chtěl někdo ke zpovědi. Nikdo nechtěl, což se mu ulevilo. Ne že by nechtěl lidem ulevit od jejich hříchů, ale neměl za těch několik málo let pocit, že by tento rituál k něčemu vedl, přinejmenším ne dlouhodobě.

Kostel zcela odpovídal jeho životnímu rozpoložení. Jak se dočetl v historické knize, chrám vznikl v souvislosti s morovými ranami v Praze. Oltářní obraz byl původní. Jak encyklopedie říkala: „V pozadí obrazu je možné spatřit hrůzy způsobené morovou zkázou.“

Svatý Roch totiž uzdravoval nemocné morem a činil tak znamením kříže. Kamil litoval, že sám takhle nemůže uzdravovat třeba nemocné AIDS nebo duševně nevyrovnané osoby, které se zapletly s komunismem a už se z toho nikdy nedostaly.

Rád by někdy viděl mocné znamení a obrátil by se. Jenomže současně věděl, že věřící nemá chtít žádná mimořádná znamení, protože pak by byl jako nevěřící Tomáš a to se nemá.

V presbytáři nebyl obětní stůl a mše se sloužila po starém zvyku zády k lidu. Kamil tak měl hrůzy způsobené lidem morovou ránou stále na očích.

Kostelník Bohadlo, jemuž bylo odjakživa osmdesát let, s nebývalou energií připravoval v sakristii věci na mši.

„Co si vezmete?“ zeptal se a měl na mysli samozřejmě ornát.

„Takový ten fialový, co je tam vzadu,“ mávl Kamil rukou ke skříni. Pak se šel podívat, jestli někdo nechce přece jen ke zpovědi, a doufal, že nikdo nepřijde. Bylo to pravděpodobné, protože do tohoto kostela chodilo tak málo lidí, že bylo velmi nepravděpodobné, že by ještě došlo na zpovídání. Skutečně bylo věřících asi šest, čtyři ženy a dva muži. Všichni byli důchodci, krom jedné z těch čtyř žen, což byla Armine, ona tmavá dlouhovlasá třicítka drobné postavy, co občas přicházela. Kamil ožil, když ji viděl, protože se tak v kostele objevilo aspoň něco, co se mu líbí. Na druhou stranu měl před ní trochu trému, což byl pocit, který jinak vůbec neznal.

„Tak dem, ať to máme za sebou,“ potřásl hlavou Bohadlo a zazvonil na zvonek. Vyrázili k oltáři. Mše probíhala jako vždycky, ze všech přítomných zpíval tak trochu varhaník, jež vlastně do přítomných Kamil občas opomenul započítat, protože byl nějak součást inventáře kůru, jedna starší žena a záhadný muž, kterému přítomní, pokud o něm mluvili, říkali doktor Codr. Když slyšel před kostelem stížnosti žen na zdravotní problémy, vždycky zahučel něco jako: „To je revma, přijďte, já vám na to něco napíšu. Ale ono se stejně léčit nedá.“

Všechno bylo jako vždycky, s kázáním to Kamil nepřeháněl, snažil se jen natolik, aby nevypadal hloupě před Armine. Těsně před proměňováním, když se přece jen pokoušel soustředit na něco duchovního, protože v transsubstanciaci stále ještě věřil, byť trochu ve smyslu Pierra Teilharda de Chardin, zaslechl najednou, jak jedna babka říká druhé: „A vona má bércový vředy...“

Pozvedl pohled a probodl sestru v Kristu pohledem. Hned bylo ticho. Pak mohl pokračovat v proměňování.

V hlavě mu ale zněl pojem metuzalémský komplot. To byl odborný pojem, jenž vyjadřoval, že lidstvo stárne v nebývalé míře. Jak psal jeden sociolog, individuální osud se stává politickým a ekonomickým osudem skoro všech zemí na světě. I podle opatrných odhadů bude tento proces pokračovat velmi dlouho, přinejmenším padesát let. Autor to však viděl optimisticky. Dnešní mladí lidé s tím

musí počítat a připravit se na to, že jednou budou příslušníky této velké množiny starých. Musí se podle toho zařídit už z pouhého pudu sebezáchovy. Pokud tak neučiní, dostanou se během třiceti let do duševního otroctví. Negativní představy o stáří vedou k tomu, že staří končí jako nesamostatní jedinci a už v brzkém stáří ztrácejí schopnost přijatelně myslet.

Kamil by se měl soustředit na to, že přijímá Kristovo tělo a krev, ale stále se mu vnucovala představa šedých zástupů starců a stařen, které zaplaví svět jako moře při přílivu, po němž už nepřijde žádný odliv.

Pronesl závěrečnou modlitbu, udělal požehnání a propustil po-starší lid, aby pokračoval ve svém spiknutí. Zdálo se, že v tomto kostele už jakási pátá kolona s kolonizací světa začala. Kdepak za padesát let. Už to začalo.

Převlékl se do civilu a to bylo všechno. Jediný spojenec v boji proti šedé vlně tsunami, Armine, před kostelem jen řekla, že dneska hrozně spěchá a že jí není nějak dobře, tak ji Kamil jen doprovodil na tramvaj.

Odebral se pak domů a otevřel si konzervu.

Další den byl skoro za ním.

* * *

Kamil hledal ten hrob vytrvale. Vlastně si nevzpomínal, že by někdy něco hledal s takovou zarputilou snahou jako ten hrob.

Smrti se bál a hřbitovů se štítil, vzdor tomu, že kvůli své profesi se musel stále zabývat obojím. Ale tohle stálo za to. Věděl, že když uspěje, jeho život se změní. Získá si jméno, zjistí něco nového. Příště už nebude možné chtít něco říct k tématu a necitovat ho nebo nepozvat, aby skromně řekl svůj názor. On bude už navždy klasikem, něco jako Heinrich Schliemann, objevitel Tróje. Je úplně jedno, nakolik se tento badatel samouk zmýlil v nějakých detailech, Tróju našel a velký kus z ní vykopal.

Nebyla to „osoba“. Byla to žena, krásná žena, jedna z nejkrásnějších žen své doby. Vlastně nehledal její hrob, hledal ji. Jenže nikde nebyla.

Prošel Strašnice, Olšany, břevnovský hřbitov, Vyšehradský hřbitov a pak se rozhodl, že na přibližně osmdesát pražských hřbitovů nemá do konce života dost času. Navíc hledaná dáma nemusela být pohřbena v Praze, dokonce možná ani ne na území republiky. Zkoumal archivy, ptal se filmových historiků, vojenských historiků, historiků totality, komunistických historiků, amatérských historiků, a dokonce i jednoho konspiračního historika, jenž byl u většiny slavných zemřelých přesvědčen, že stále žijí, ale ta žena nikde nebyla. Své služby mu nabídla i jedna dáma, která se zabývala kontakty se záhrobím. Vycházela z díla známého parapsychologa Břetislava Kafky a tvrdila, že všechno, co se kdy stalo, je zaznamenáno a my v tomto kosmickém záznamníku můžeme číst. Má to jen jediný zádrhel, jak Kamil zjistil, stálo by to asi patnáct tisíc korun, což nebylo v té době zrovna málo. Proto se rozhodl pokračovat v bádání přirozenými cestami, byť zatím nevedly k lepším výsledkům, než by zřejmě vedl spiritismus.

Ta dáma, již hledal, živou nebo mrtvou, se jmenovala Zuzana Bergová. Bývala to před válkou slavná filmová hvězda. Jenomže pak přišla okupace a ona se zapletla s velmi špatnými lidmi.

Pročítal záznamy v archivech a trpěl, protože měl alergii na prach a mimo něj se v těch papírech nikdo šedesát let nehrabal. Bylo mu sedmatřicet a kromě alergie na prach, pyl a zvířecí srst trpěl tím, když měl lidem, co ho neznají, vysvětlit, čím se vlastně živí. Kdyby tvrdil, že hubí na objednávky krysy, chápali by to snáze než povolání duchovního.

O Zuzaně Bergové si všichni mysleli, že je dávno mrtvá, protože si nikdo nebyl jistý, že je živá. Dostal se na její stopu náhodou. Při zpovědi. Ne že by se sám zpovídal, kajícíník přišel za ním. Kamil musel poslouchat vyznání lidí z takzvaných hříchů, které by okolní svět za hříchy sotva považoval. Pořád se někdo zpovídal z toho, že

je roztržitý při modlitbě, ale nikdy se nestalo, že by někomu stálo za zmínku, že byl roztržitý při řízení. Jenže Kamil si myslel, že tu není od toho, aby lidem vysvětloval, že mají určitě ještě nějaké jiné hříchy, jež jsou mnohem lepší a které se ve zpovědních zrcadlech nevyskytují.

Došlo k tomu ve středu 8. července. Ten den se nestalo nic zvláštního. O den dříve oznámila pordandská arcidiecéze ve státě Oregon, že zbankrotovala, protože utratila spoustu peněz jako odškodné obětem sexuálního zneužívání. Kamila v zahraničních zprávách zaujalo, že tamní arcibiskup se jmenuje John Vlazny. Také ho pobavilo tvrzení jednoho z obviněných kněží, jenž ještě před smrtí vypověděl, že děti zneužívaly jeho a vrhaly se mu do klína, aby se jim dostalo sexuálního vzrušení. Připadalo mu to všechno jako rej bláznů. Kamila napadlo, že když už je někdo zneužíván, má štěstí, když je zneužíván v Americe, protože tam se domůže tučného odškodnění, zatímco tady se nedočká ničeho a lidé si maximálně řeknou, že si za to mohl sám. Podobné myšlenky ale potlačil, protože mu přišly nevkusné a protože mu po tom všem nic nebylo. Měl štěstí, že ho přitahovaly jen dospělé ženy.

Ted' tedy, sám s pocitem tuny másla na hlavě, usedal do zpovědnice.

Kajícník byl poměrně starý muž, takže si ve zpovědnici sotva mohl kleknout. Místo aby začal obvyklým sdělením, kdy se zpovídal naposled, hned řekl: „Provinil jsem se smilstvem!“

Kamila to vzhledem k věku dotyčného zarazilo. Měl by se správně zeptat jak a kolikrát a zda toho dotyčný lituje, ale nějak se neodvažoval. Stařec se nakonec rozpovídal a vnesl do problému jasno.

„To bylo za války. Byly to krásné časy, kdy ještě člověk mohl hřešit takhle. Ale s ní to bylo jen jednou. Měl bych toho litovat, ale nikdy od té doby se mi to nepodařilo. Ona byla herečka, víte. Slavná herečka. Každý o ni stál a tenkrát se to tak nebralo, to byl každý s každým. To víte, ty večírky a výlety. Taky bývalo dřív lepší počasí a ještě bývala opravdová léta, to už dneska není. Dneska vím, že to byl hřích, se s ní spustit, to na člověka pak dolehne, když už ví, že bude za chvíli pod drnem. Ale bylo to krásné.“

„Tak proč se z toho zpovídáte?“ namítl Kamil.

„No protože bych toho chtěl litovat. My jsme těm holkám zničili vlastně život. Rozmazlili je a ony nakonec končily špatně.“

„Špatně?“

„Šly hodně rychle nahoru. Představte si mladou husičku, s promínutím, jak se z neznámé dívky stane během krátké doby slavnou a obletovanou. Má vilu, kožichy od ctitelů a drahý vůz. Přitom toho zas tolik neměly. Pak se doba změnila, mám na mysli válku, víte, a ony chtěly to všechno mít dál. Jak něco máte, už nikdy nechcete mít méně. Takhle jsme to my měli s těma holkama.“

„A vy jste vlastně byl co?“ zmohl se Kamil konečně na nějakou otázku.

„Já byl režisér. Ale takový, víte, spíš bezvýznamný. Dobré to bylo v tom, že jsem se hned na začátku dostal do velkého světa a měl aspoň jednou něco se Zuzanou, ale nebyl jsem zase tak důležitý, abych se za války stačil moc zaplést, aby mi to někdo celý život předhazoval. No ale tyhle holky se zaplést musely, to bylo zákonité, jak se vyhnout všem těm německým producentům a důstojníkům?“

Na chvíli se odmlčel, protože se mu těžko dýchalo. Kamil v duchu počítal, kolik mu může být, a pořád se dopočítat nemohl, protože mu vycházelo něco dost přes devadesát. Ale možné to bylo.

„Tak člověk by se jim třeba vyhnul, kdyby se nepohyboval kolem filmu,“ namítl Kamil.

„To by se vyhnul,“ souhlasil muž. „Ale to se nikdo vyhnout nechtěl. Kdo by chtěl jít na horší, že? Taky si to nikdo nevyčítal. Všichni měli dojem, že jsou vlastně oběti, protože se jim dobře žilo a pak je do toho mocní navezli. Což byla ještě navíc pravda. Nikdo tu přece nechtěl Němce, aspoň ne tyhle. Jenomže už tu byli a mysleli si, že tu budou tisíc let. No to přeháněli, to jsme věděli sami, jenže na celou generaci to vypadalo. Kdo mohl vědět, že tu válku prohrájí tak brzo? Byly v tom celkem nevinně, navíc nebyvaly skutečně moc chytré. To po nich nikdo ani moc nechtěl. Tak je mi vlastně líto, že jsme s nimi dělali

takové věci, co skončily tak, že slečnám pomohly dostat se do maléru. Tamtoho ostatního ale litovat nemůžu, protože bych to chtěl znova.“

Kamil si vzpomněl na jednu definici nedokonalé lítosti. Je to jednání, kterého člověk lituje, že ho dělal, protože je to zakázané, ale rád by to provozoval, kdyby to bylo povolené. Kajícíník nerozeznává zlo přítomné v aktu samém, bere příslušné konání čistě právnicky, asi jako kdyby někdo nepolykal cyankáli jen proto, že je to zakázané. Kniha *Weliký Katechymus s Otázkami, a Odpowědmi k weřegnému y zwlásstnjmu Wyučowánj Mládeže, w cýsařských králowských Zemjch*, již kdysi Kamil našel na půdě jedné fary a vyšla v roce 1778 „nákladem cýs. král. prawidelnj sskolské Kněhotiskárny“, říkala: „Lítost nedokonalá jest nadpřirozená bolest a ošklivost nad hříchem, buďto poněvadž hřích sám v sobě ošklivý jest, aneb na něj ztráta nebe a věčný hřích pekla následují; přitom musí opravdové předsevzetí býti, Boha nikdy více neuraziti.“

Problém byl v tom, že starý muž jistě nechtěl hřešením s filmovou divou Boha uraziti, protože proč by to dělal. Na druhou stranu to bylo zcela jistě jednání zakázané a muž sám to tak vnímal, takže nemělo cenu něco vyvracet. Na druhou stranu se mu zase pomocí pravověrných receptů nedalo moc pomoci.

Zpovědnice zase zapraskala, jak se hříšník zavrtil na klekátku.

„Hrozně rád bych věděl, jak skončila,“ pokračoval namáhavě. „Po válce zmizela. Jako když spadne pod led a odnese ji černá voda. Víte, nějak mi tam chybí závěr toho příběhu. No nic. Tak můžete mi dát to rozhršení?“

Kamil v duchu pokrčil rameny, ale skutečně jen v duchu. „Litujte, čeho můžete, a pokud něčeho nemůžete litovat, tak litujte aspoň toho, že toho nejste schopni. To by snad mělo stačit.“

„Proč jsem vás nepotkal už za války,“ pravil stařec. „Všechno mohlo být v životě jinak a ušetřili bychom si spoustu trápení.“

Kamil si tím nebyl úplně jistý, ale když se ujistil o formalitách, jako že muž je katolík a nežije v církevně neplatném manželství

(vzhledem k věku už by to bylo stejně jedno, ale jistota je jistota), rozhřešení udělil. Stařík spokojeně odešel, aby ho Kamil už nikdy neviděl. Asi přišel s velkým hříchem z jiné farnosti, jak to tak těžší případy dělávají, aby nebylo nutno se před vlastním farářem stydět.

„Zuzana Bergová,“ opakoval si cestou z kostelíka. To jméno možná už někdy slyšel, ale prvorepublikové herečky mu nějak splývaly v jednu. Určitě by to byl zajímavý příběh. Kdyby ho Kamil poznal celý, mohl by ho použít, když už tak rád psal. Jeho představení to neviděli rádi, protože nepsal tak, jak by chtěli, ale s tím se nedalo mnoho dělat.

Zkusí se na to ještě podívat.

* * *

„To já fakt nevím, kdy Zuzka umřela,“ řekl devadesátiletý filmový historik, kterého Kamil navštívil o týden později v jeho malostranském bytě. „Hodně po ní šli. Já myslím, že se mohla upít už někdy v padesátých nebo šedesátých letech. To víte, ty pomluvy a pak ta vazba... Ona byla vlastně chudák.“

„Bergová?“ zamyslel se režisér Stano Zeman, u něhož to Kamil zkusil po několika dalších dnech. Byl to taky muž kolem devadesátky a točil její filmy od roku 1936. Nebylo jasné, proč se zrovna tihle pánové, kteří vůbec nevynikali spořádaným životem, dočkali tak požehnaného stáří.

„Zuzana, jistě. Ta se pak nějak ztratila. Ale to byla škoda, víte, mladý muži. Musel byste ji tenkrát vidět. To už dneska není. Kdepak. Ty oči. Ty lícni kosti, ta stehna. Ach Bože! Tak to už dneska není. Spálil bych polovinu svých filmů, kdybych ji ještě mohl potkat.“

„Ale s těmi Němci se asi tahala, ne? Aspoň trochu.“

„To jsme se tahali všichni, mladý hochu. Taky byste se tahal. Pochopte, my jsme si mysleli, že je to už napořád. Napořád znamená tak na dvacet nebo třicet let a to je celý prostředek života, takže celý. Nechtěli jsme ho kvůli těm pitomcům ztratit. A my chlapi jsme

na tom byli ještě o dost jinak než ty mladé ženské. Tam to působí vždycky dost divně, když se začne o tom, že má česká herečka poměr s nějakým německým důstojníkem. My jsme mohli vždycky tvrdit, že jsme zachraňovali, co se dalo, tak jako že má přežít jádro kultury a podobně. Přinejhorším točíte něco dojemného z českého venkova, jak dva sedláci na gruntech soupeří o kus pole a jejich děti se do sebe zamilují, trochu přepíšete Romea a Julii do kulís české vesnice a hned to máte. Za čtrnáct dní máte natočeno, když je dobré počasí. Já si dával pozor, pane. Co jsem točil, to byla samá česká chalupa a pole a kapličky a zvoničky a obraz práce v potu tváře a úrodná zem. Po válce na mě něco hledali, ale nic nenašli. Na mě nikdo nikdy nic nenašel. Pak komunisti chtěli, abych točil o kolektivizaci. To nešlo odmítnout, pokud jste nechtěli skončit. Zbyly mi z protektorátu ještě nějaké scénáře o příbězích z venkova. Trochu jsem to upravil, ten spor mezi sedláky byl v tom, že jeden chtěl do družstva a druhý ne a jejich děti se zamilují. Vynechal jsem v krajině zvoničky a kapličky. Protože jsme tehdy čekali, že režim může rupnout každou chvíli, zase jsem si dával pozor. Ten družstevník musel mít nějakou negativní vlastnost, třeba že byl prudký, a ten kulak zase nějakou dobrou, třeba že se stará o jehňátko, když si poraní nožičku, a pořád mluví o tom, že je půda dědictví předků, co na ní pracovali už od zrušení roboty. Na kulaky jsem vybíral jen ty nejlepších herce. Vždycky mi to prošlo. O družstvech to sice bylo, ale zase taky o tom, jak hodný není jen hodný a zlý jen zlý. Potom v tom kavárenští kritici hledali jinota. Pokrokoví kritici jsou zase tak blbí, že pokud nenajdou nějakou ideologickou úchylku, nic nepoznají.“

„To je zajímavé,“ připustil Kamil. „To je, jako když duchovní bojovali za mír, tak tomu nešlo nic vytknout, i když šlo o něco jiného, ale co ty herečky?“

„Herečky? Ty na tom byly špatně. Udělali z nich pak děvky. Navíc to z nich dělali lidi, co sami byli děvky, i když ne fyzicky. Jen si to představte. Je vám třeba na začátku války šestadvacet, jako bylo

Zuzce. A teď je před vámi třicet let německé vlády nad Evropou. Až oni konečně půjdou do háje, bude vám skoro šedesát. Přijdete o nejlepší role, zbudou vám babičky a královny v pohádkách a tchyně. Celý život v prdeli. A my jsme si mysleli, že to tak bude. Představte si, já byl tak pitomý, že jsem ještě rok před koncem války věřil, že má Hitler nějaký tajný triumf, kterým válku může otočit. No měl hovno, jak se pak ukázalo, ale bylo mi to divné, že by Němci něco jen tak prohráli. Tak pak jsem si zase myslel, že komunisti půjdou brzo od válu, a nic. Nebudu se do toho zamotávat, byli jsme pitomí a mysleli si, že Říše ještě nějakou dobu potrvá.“

„Ale musela kvůli tomu mít poměr s německými důstojníky?“

„Nemusela. Milostné poměry, na rozdíl od dobových poměrů, jsou pochopitelně dobrovolné. Jenomže vy jste tehdy nežil. Důstojník armády byl přece jen něco jiného než nějaký primitivní gestapák. Byli mezi nimi i šlechtici, lidé dost vytríbeného ducha. A na začátku války se ještě mnoho věcí nestalo. Ještě nebyla Osvětim a heydrichiáda, přece. Němci byli před Moskvou. A Zuzka nebyla nikdy moc velká myslitelka, jestli víte, co mám na mysli. Byla to prostě taková – holka.“

Kamil se na chvíli zamyslel.

„Nemáte tušení, kdo by mohl vědět, kde nakonec skončila?“

Režisér se suše zasmál.

„Rád bych věřil tomu, že utekla přes hranice do americké zóny, když se dostala z basy, a pak třeba zmizela v anonymitě jako nevěsta nějakého pracháče na Floridě. Spíš se ale bojím, že ji po propuštění z vazby skolila tuberkulóza nebo nějaké podobné svinstvo. Mohla skončit anonymně v neoznačeném hrobě. To víte, když tak mohl skončit Mozart, proč ne nějaká herečka. Ale stejně je to škoda. Kdybyste ji tenkrát znal! Ta doba za republiky a chvíli potom, mezi lety třicet až čtyřicet dva... Chlapi po ní šleli. A ona to věděla. A využívala nebo zneužívala, jak to berete. A to ji nakonec asi taky zabilo. A víte, kdo po válce řádl nejvíc? Ženské. Ta závist, to byste zíral. Každý kožich od ctitele si ty mrchy pamatovaly. Když došlo na soudy,

vypovídaly ze všech sil, až jim málem panty upadly. Z některých pak byly národní umělkyně. Ale konec jedné mě potěšil. Jela autem z nějaké komunistické pitky, kde asi oblažovala soudruhy, a vjela pod vlak. Ten vlak jí uřízl hlavu a ta se prý kutálela z náspu dolů a zarazila se o zeď prasečáku a pukla. To jsem se nasmál, když jsem to slyšel.“

Ta představa Kamilovi utkvěla v mysli. Hlava se kutálí ze sva-hu, nabírá rychlost, poskakuje na každém výmolu, zvíří prach na krtčí hromádce, navinují se na ni vlasy, kličkuje mezi stromy a keři a nakonec narazí do zdi a praskne jako velké vejce. Puk. A národní umělkyně je v trapu. Jestlipak jí tu hlavu před pohřbem nějak přijatelně zase přidělali? Bylo by to hloupé, kdyby soudružku vystavovali a najednou se jí hlava odkutálela někam na bok truhly. Jak je patrné, i na Kamila tato osudová scéna mocně působila. Staříčský režisér se pod vlivem vzpomínky na tuto radostnou událost dostal do formy a začal se rozpomínat.

„Poslyšte, mladý muži, možná by se něco našlo. Tenkrát byl u AB filmu takový osvětlovač, jmenoval se Čurda. Pořád pak vysvětloval, že není příbuzný s tím zrádcem Čurdou, co prásknul parašutisty, ale možná byl. Tak to je jedno, příbuzné si nevybíráme. No a tenhleten Čurda tu práci dostal, protože byl nějak vzdáleně se Zuzkou spřízněný. Nějaký synovec nebo něco takového. Ten by mohl vědět, co s ní pak bylo.“

„Jenomže jak ho mám najít? Už může být dávno po smrti.“

„To může,“ pokrčil rameny režisér. „Ale nemusí. Mně je devadesát tři a nestěžuji si. My jsme tenkrát všichni hrozně chlastali, kouřili a šoustali, takže nás to příjemně naladilo do života. A když chcete žít, tak žijete.“

Kamil si nechal pro sebe otázku, jestli to osvětlovači měli stejné jako filmové divy a režiséři.

„Víte, co bych zkusil na vašem místě? Někde na Pohořelci bylo takové pekařství, oni ho pak Čurdovi restituovali, to vím, protože jsem tam chodil. Ještě před pár lety starý Čurda žil.“

Kamil tam zašel hned druhý den. V krámu postával za pultem znu-
děný mladík a cosi se pokoušel přepočítat v pokladně. Nešlo mu to.

„Čurda? Osvětlovač Čurda?“ vzhledl mladý muž nevěřícně. „Aha,
no to je prastrýc, on už ven moc nevychází. Ten bydlí tady tři baráky
vedle. Tak tam zajděte, von stejně nezamyká, zapomíná.“

Tak šel Kamil vedle. Pronikl do domu, vyšel po prošlapaných ka-
menných schodech a zabušil na zchátralé dveře s mosaznou kličkou
a barevnými skly.

Přišel shrbený mužík v županu a v kostěných brýlích.

„Nikdo není doma,“ oznámil.

„Jistě, to vidím,“ kývl Kamil. „Vy jste býval osvětlovač u AB filmu?
A nevíte, kde je hrob Zuzany Bergové?“

„Jaký hrob, drzoune?“ zapištěl stařík. „Zuzana je naživu a takový
cucáky, jako jsi ty, přežije o dvacet let.“

„Naživu? Jste si jistý?“

„No jasně. Vždyť jsem ji loni viděl. Nesl jsem jí čokoládu do ústa-
vu nebo jak se ten kriminál pro odložený lidi jmenuje.“

„V jakém ústavu? Je ještě schopná s někým mluvit?“

Stařec praštil rukou do stěny. „Když může jíst čokoládu, může
taky mluvit. Pobrala víc rozumu než ty, chlapečku.“

Kamil rychle vytáhl z tašky zelenou láhev.

„Napadlo mě, víno byste si nedal?“

Stařík se hluboce zamyslel. „Já už nikam nechodím. Berou mi
boty a kalhoty, abych prý nelezl ven a nedělal ostudu. Ostudu dělají
leda oni. Ale já jednou vylezu ve spodkách a půjdu až na Václavák. Čí
to bude ostuda, co myslíš? Jo, zeťák, to je nóbl pán z velkofirmy, kde
ze starých kostí a papíru vyrábějí párky. Ten se z toho pak posere,
až mu řeknou, jak jsem šel přes Karlův most a všem se ve spodkách
představoval jeho jménem. Ukradl jsem mu navštívenky, celej ba-
líček. Ty budu rozdávat lidem. Pak budu mít pocit, že jsem nežil
zbytečně. Jo, to je velkej pán, žádněj póvl jako nákej osvětlovač.“

„Vzal jsem dvě láhve, kdyby vám chutnalo,“ řekl rychle Kamil.

Stařík mu pokynul, ať vstoupí.

První láhev zmizela ve starcových útrokách rychle a muž viditelně pookřál, jako když se zalije schnoucí květina.

„Zuzanku najdeš v Rabyňské Lhotě. To je kousek od Prahy, jsi tam hned, vy jste všichni v balíku a máte autáky. Ona se nechce s nikým bavit. Všichni se k ní chovali jako hyeny. Proto si tolik lidí myslí, že je mrtvá, protože se schválně ztratila. Ale třeba když uslyší, že jsi od filmu nebo tak něco, mohla by na to slyšet. No mám tady ještě nějakou čokoládu, tak jí řekni, že je ode mě a že ji zdravím.“

Druhou láhev už neotevřeli, ale když Kamil odcházel, stála na stole a nezdálo se, že by ji stařík chtěl rychle uklidit.

* * *

Bylo to skutečně nejlepší řešení. Ředitelka ústavu se tvářila trochu nedůvěřivě, ale jméno Čurda znala a přijala i důvod návštěvy, že jde o předání dárku.

„Tamhle je, na zahradě. Ta paní, co jde alejí. Doporučuji, aby vás nejdřív viděla a až pak slyšela. Ona je taková lekavá.“

Byla lekavá. Ačkoliv si dal Kamil pozor, aby byl viditelný na desítky metrů a nejméně dvě minuty předem, stejně se vyděsila. Čokoláda ji částečně uklidnila a také to, že je od Čurdy. Slovo film taky trochu zabralo, i když Kamil neměl úplně čisté svědomí, že ze sebe dělá něco jako filmového historika.

„Já jsem tam nebyla,“ řekla najednou prudce. „Ne, nebyla jsem tam. Nikdo mi to nepřišije. Já vím, že to byl zločin, ale s tím já nic nemám! Ne, nic! Já za to nemůžu, že nestřílel. A já nikoho neudala. Ani komunisti mi to nepřišili. Ne, s tím nic nemám.“

Kamil na chvíli propadl malomyslnosti jako vždycky, když se rozhodl znalost předstírat.

„Každý přece ví, že za nic nemůžete. Doba byla taková. Všechno bylo účelové, mnoho lidí si myslelo, že si zachrání kůži.“

Netušil, o čem vlastně mluví, ale zdálo se mu, že takovými slovy nic nepokazí.

„Dnes ne. Jsem tak rozčilená! Tak rozčilená! Víte, tolik krve, tolik krve!“

Otevřela krabici s čokoládou a chvějící se rukou vyndala jeden kousek a okamžitě vložila do úst.

„Měl střílet, měl, všechny je měl pozabíjet. Vystřílet jim mozky z hlavy, hajzlům.“

Kousala čokoládu a mechanicky polykala další a další kusy. Celá velká bonboniéra v ní rychle mizela.

„To je dobrá čokoláda. Když tak řekněte Čurdovi, že je fakt dobrá. On byl Čurda vždycky gentleman. Obyčejný osvětlovač, ale gentleman. Nikdy si ke mně nic nedovolil. Občas donesl květinu nebo doběhnul pro čaj na placu. I když nemusel. Ono bylo takových víc, ale u něj bylo jasné, že to dělá nezištně. Kolem nás, když jsme ještě jako holky za něco stály, to byl samý producent a bankéř a ministr, nějaký osvětlovač si nemohl dělat naději. No nic. A co že to chcete?“

Pokusil se jí vysvětlit, že píše knihu o lidech, co žili v nesvobodě a měli z toho pak problémy. Nebyla to úplně pravda. Kamil netušil, o čem vlastně píše. Narazil však na pramen, ještě nevěděl, jestli živé, nebo mrtvé vody, ale něco z toho vytěžit mohl.

„Tak to nebude můj případ. Já jsem v nesvobodě nežila, já jsem si vždycky dělala, co jsem chtěla.“

Pokusil se zeptat na válku a na to, co bylo potom. Rázně hovor ukončila a řekla, že je unavená a že pokud jde o to, že zavinila něčí smrt, že ničí smrt nezavinila a že už si asi řekli všechno, leda že by ještě někdy od pana Čurdy donesl nějakou čokoládu.

Pak se odbelhala pryč, v pravé ruce hůl, v levé bonboniéru, na hlavě šátek, ve kterém ze všeho nejvíc připomínala traktoristku z budovatelského filmu.

* * *

Po týdnu, hned další sobotu, se Kamil vrátil. Za Čurdou už radši nechodil, čokoládu koupil sám.

Potkali se zase v zahradě, kde byl malý altánek s lavičkami. Mírně se rozpadající dřevěná stavba byla obrostlá popínavými rostlinami, spíše ale omylem než úmyslně. Zahrada vůbec dělala dojem, že se o ni stará spíše ve volných chvílích a že těch chvil moc nemá. Kamilovi to nevadilo, měl rád zahrady, jež lidé neničili přílišnou horlivostí.

Zuzana Bergová cítila potřebu vysvětlit svou nesouvislou řeč z minulého týdne. Měla prý zrovna v hlavě nějaké naléhavé vzpomínky z minulosti, když se vynořil Kamil a ona ho nejdřív považovala za vyšetřovatele z kriminálky, jenž ji přišel z něčeho obvinít. Přesněji řečeno, z domnělého zločinu, kterého se měla dopustit za války prozrazením odbojové činnosti několika příslušníků pražské smetánky. Už ji kvůli tomu otravovali tenkrát, nic jí nedokázali, ale „dnes je taková doba, pořád se něco vytahuje a nikdo, kdo to neprožil, nic neví“.

Kamil ji utěšil výrokem, že když jí nic neprokázali před šedesáti lety, je nepravděpodobné, že jí něco prokázali dnes, zvláště když většina svědků už je pod drnem. Pak si uvědomil, že takové prohlášení je dvojnásob nevhodné, ale už to nemohl vzít zpět. Paní na to nicméně nijak nereagovala.

Jenže o jakém zločinu to pořád mluvila?

V celé věci hrál důležitou roli muž, jenž se jmenoval Marek Kramerius. Zuzana se znala s Krameriem jen krátce, potkali se asi třikrát nebo čtyřikrát na nějakých večírcích, jednou spolu skončili v její vile na lůžku, pak jí poslal jako dárek koňak a občas si vyměnili pár řádek. Marek Kramerius byl levicový intelektuál, který pořád proti něčemu horlil, především proti fašismu, kapitalismu, imperialismu, austrokatolicismu a katolicismu jako takovému a pak také proti každé nadvládě někoho nad někým a prohnílosti vyšších kruhů. Prohnílost nižších kruhů byla podle něj výrazem útisku, nebo naopak

vzpoury. Času a peněz na to měl dost, protože pocházel ze staré pražské měšťanské rodiny, jíž patřila menší továrnička, kde se vyráběla jízdní kola značky Speed. Kromě drobné práce pro firmu, která mu nezabrala moc času, psal poezii o lásce, přírodě a dělnících, psal eseje o smyslu českých dějin a vůbec dělal podobné neužitečné věci. Stále trpěl tím, že je neužitečný parazit lidstva, a byl tím tak ochromen, že místo toho, aby dělal aspoň něco, nedělal nic. Zdůvodňoval to tím, že je vnitřně i sociálně odcizený a bylo by nejlépe, kdyby ho dějiny smetly. Celkem si nepřipouštěl, že by se to stalo v dohledné době, tak si ten pocit užíval. Vůbec bylo příjemné zapálit si viržinko a debatovat v křesle o možnosti revoluce. Ne snad, že by nějakou připravoval, od toho tu byly nadosobní dějinné síly, a navíc o sobě prohlašoval, že žije ve falešném vědomí a takové věci mají organizovat lidé, co mají zdravý instinkt.

Pokoušel se dokonce i o milostné verše, ale ani tohle nebyla úplně jeho parketa. Zuzana Bergová si dokonce jedny pamatovala.

*Nebyla to slečna, nebyla to paní,
dotyk její jako tečna, pohled laní,
paže její jako most,
kdo sleduje ho, je utrpení prost,
gesto, které zve tě dále,
rozbít se na této skále,
na této ženě,
bankrot v cizí měně,
požár, který zhas',
který zničí nás...*

Když přišla válka, Krameria nenapadlo nic lepšího než se zapojit do odboje. Poprvé v životě se zapojil do vážné politické činnosti a dopadlo to jako vždycky. Vydával nějaké noviny, tedy pár papírů vytištěných na cyklostylu, kde nebylo nic zvláštního, jen výzvy, aby

lid vydržel, a že Masaryk a Sovětský svaz a že přijde den a národ zúctuje a tak dále... Protože v každém dítěti dřímá chlapec, dal se do výroby malých bomb. Pečlivě si ze starých učebnic nastudoval postup. Kramerius byl pedantický a chtěl, aby všechno fungovalo přesně. Propočítal si, jak musí bomba vypadat, aby zničila jednu kolejnici. Ke zkáze vlaku to stačilo. Problém byl jen v tom, že nevěděl, který vlak je přátelský a který nepřátelský. Vyhodil do vzduchu dva nákladní vlaky, jež vezly uhlí, ale ne Němcům, nýbrž Čechům. Kdyby postupoval sám, možná by mu to prošlo, ale udělal klasickou chybu, měl dojem, že škodit režimu se má ve skupině, a tak jednu založil. V té se samozřejmě objevil udavač a všechno pečlivě hlásil na gestapo. To naštěstí o bombách nevědělo, mělo povědomí jen o vlasteneckém žvanění, což zatím nebylo tak nebezpečné.

Zuzana měla v té době „tak trochu“ známost s německým důstojníkem, který se jmenoval Wiprecht von Ossietzky. Wiprecht nesnášel Hitlera, jenž mu přišel ohavný, na druhou stranu mu rodinná tradice velela být loajální vůči vlasti.

Dokud ještě žil jeho otec, bylo hanobení Hitlera oblíbenou činností po každém nedělním obědě, když se starý pán usadil v koženém křesle a zapálil si viržinko. Otec počal rozborem posledních nesmyslů, které Vůdce za poslední týden stačil pronést, a většinou mu nestačil čas, protože pak to paní matka, jíž bývalo zle už jen z Hitlerovy fotografie v novinách, vždycky zarazila. Wiprecht byl ovšem důstojník a musel stát na straně vlasti a nemohl za to, že vlast, naštěstí snad ne nadlouho, vede tento šašek. Byla to škoda, že starý maršál a prezident nedokázal dosadit nikoho jiného. Wiprecht ale vyznával ctnost loajality, protože jinak by se společnost rozpadla v anarchii a anomii a to by bylo ještě horší než na chvíli snést pitomce.

Tento rozpor mezi zdravým rozumem, vkusem a loajalitou nemohl mladý důstojník nijak rozumně vyřešit, proto ho řešil nerozumně, především zvýšenou konzumací alkoholu v důstojnických klubech a stykem s ženami pochybné i nepochybné pověsti, přičemž

rozdíl mezi nimi nebyl občas při bližším ohledání patrný. Starý pán to pochopitelně viděl a svým způsobem byl vlastně na syna hrdý, že to všechno tak zvládá, jen mu doporučoval uměřenost.

„Vino má být spojencem proti nepříteli,“ říkával „Nesmíme mu dovolit, aby přeběhlo k nepříteli a začalo s ním spolupracovat na naší zkáze.“

Byl to nějaký zvláštní zákrut německé mystické duše, jenž umožňoval tuto směs pohrdání a poslušnosti. Když se Wiprecht ocitl v Čechách, zjistil, že zdejší lidé jsou takoví skoro všichni, jenže k tomu navíc přidávali potměšilost a ironii, což byly vlastnosti Wiprechtovi cizí. Čechy ho ovšem nakazily duchem jakési podvratnosti, takže už neměl výčitky škodit vlastním lidem, protože zjistil, že nejsou až tolik vlastní. Dosud ještě celkem chápal, že by byl zastřelen, kdyby se na jeho názory přišlo, teď k tomu navíc získal pocit, že by to nebylo správné a že by měl být zastřelen někdo jiný.

Byl to právě Wiprecht, který Zuzaně naznačil, že kolem Krameria se stahuje síť. Odněkud to prostě věděl. Soudila, že by to měla Krameriovi okamžitě říct, jenomže to by zase musela přiznat, že se zná s Wiprechtem von Ossietzky, což se jí nechtělo, protože by vypadala jako hnusná kolaborantská svině, co spí s každým. Těžko by se jí to vyvracelo, protože to samozřejmě tak trochu pravda byla. Tak trochu ano, tak trochu ne. Ale on byl Wiprecht velmi pěkný muž, a navíc se zdálo, že celá ta evropská válečná sračka bude trvat asi padesát let, tak nebylo kam spěchat. Kdo tehdy mohl vědět, že ti, co jsou dole, začnou ty, co jsou teď nahoře, věšet tak brzo.

Jednoho dne si pro vlastence přišli. Bylo to ve tři ráno, měli černé kožené kabáty. U Krameria doma ještě posedávali nějakí další idealisté, kteří měli pocit, že se světové říše rozkládají letáky nebo tak něco. Z tohoto omylu měli být brzo vyvedeni.

Kramerijs byl ve vedlejší místnosti, protože si právě v ten moment odešel pro něco do ložnice. Měl pod polštářem pistole. Nevytáhl je. Nechal se sebrat jako beránek stejně jako ostatní. Na co ty zbraně

vlastně měl, nebylo jasné. Celá skupina neměla vůbec žádný plán B, kdyby se něco nepovedlo.

Zatkli je, odsoudili k smrti a popravili. Tak půl tuctu jich bylo. Zuzana jeho konec nekomentovala nikdy jinak, než že to byla jeho chyba, že nestřílel.

Možná by střílení nemělo stejně žádný smysl. Protože Kramerius by se pravděpodobně vůbec netrefil. V životě nedržel v ruce nic, co by mohlo střílet, snad kromě pušky, kterou se střílelo na pouťové střelnici. Zuzana tvrdila, že měla poněkud výčitky, protože mohla celou skupinu varovat. Mohla to udělat aspoň anonymním dopisem. Třeba aby si všichni dávali větší pozor. Mohli se připravit pro případ zatčení a nějak věrohodně vysvětlit své vlastenecké činnosti. Asi by to nebylo nic platné, ale tvrdila, že by měla čistší svědomí. Neříkala čistě, říkala čistší, protože jinak si nic nevyčítala.

* * *

Kamil za ní přišel zase o čtrnáct dní později. Tentokrát musela záhy odejít na nějakou rehabilitaci a neměla moc času, takže se viděli jen krátce.

Kamil pochopil, že vzdor poněkud otlučené budově a zpustlé zahradě se nejedná o běžný domov důchodců ani jiné odkladiště pro staré lidi, ale spíše o jakýsi penzion. Podle značek zaparkovaných aut, která patřila návštěvám, bylo patrné, že klientela nepatří k nižším vrstvám společnosti. Zuzana Bergová na tom zřejmě s majetkem nebyla úplně zle. Na velký luxus to nevypadalo, ale každý klient měl nejspíš svůj vlastní pokojík. Také na nástěnce u recepce byl vypsán kulturní program na příští měsíc, kde bylo jméno jednoho známého baviče a jednoho významného vědce.

Procházeli se pomalu po zahradě a Kamil opatrně překračoval šneky. Zuzana Bergová si jich nevšímal a občas to křuplo.

„Máte čokoládu od Čurdy?“ začala, sotva ho viděla.

„Máte tu čokoládu ode mne.“

„Hm,“ zamyslela se. Vzala krabici s bonbony a otevřela ji. Soustředěně jedla jeden po druhém.

„Tenkrát jsme dostávaly takových darů. Měly jsme mnoho ctitelů. Kožichy, prsteny, auta. Pozvání na večeře.“

„To byla dobrá doba, ne?“

Mávla rukou.

„Byla by dobrá, kdyby netrvala tak krátce. Ještě za války by to šlo, pak už to všechno jelo z kopce. To ten atentát. Mysleli to dobře, ale pak už jen tma. Všechny jsme dopadly zle. Řekněte, kdo z nás mohl za nějakou válku? Mohla jsem já za okupaci?“

„Poslyšte, jsem spisovatel, rád bych o tom všem napsal knihu. Potřebujeme zachytit ta svědectví, než...“

„Než skončím pod drnem?“ zasmála se skřípavým hlasem. „Mohlo by se to jmenovat třeba Hvězda z krematoria.“

„Pokud na tom názvu budete trvat.“

Prudce se otočila. „Vy jste jako Stano Zeman. Ten uměl taky takhle vystřelit větu. S ním se dalo točit. A spousta dalších věcí. Tak s vámi asi už jen povídat.“

„Prý jste měla ráda portské.“ (Zmínil to tenkrát Čurda. Jsou detaily, jež mohou být klíčové. Podle Kamila se vůbec všechno skládalo z detailů. Jako mozaiky a kostelní okna.)

Ušklíbla se. Ten výraz u ní viděl poprvé. Najednou mu bylo jasné, jak vypadala, když jí bylo dvacet. Ten pohyb obličejových svalů přežil desetiletí. Jen na zlomek vteřiny ji před sebou viděl, jaká byla tehdy, jen takový záblesk v šeru, ale stačilo to.

„Mám pořád ráda portské. Jenomže tady mi ho nikdo nedá. To se nesmí. Má to nějaký smysl? Mám se v devadesáti starat o své zdraví? Myslíte si, že umřu příliš mladá?“

To si skutečně nemyslel.

„Napište se mnou tu knihu a já vám donesu portské. Přeleju vám ho do láhve od coca-coly.“

„Stačí Gilberts G-Porto Tawny,“ zamyslela se. „Ale musely by to být aspoň dva kousky, ty by se do té láhve od coly mohly vejít. Taký nějaká ta čokoláda by se hodila.“

* * *

Kamilovi žena chyběla. Potřeboval ji, a neměl. Před půlnocí se vracel Lazarskou ulicí, když se náhle ode zdi domu kousek od tramvajové zastávky odlepila štíhlá postava. Dívka k němu přistoupila, přeje-la mu dlaní od hrudi až po rozkrok a řekla: „Vykouřím tě za čtyři stovky.“

Zaskočila ho. Nebyl si jistý, jestli má vůbec u sebe nějaké peníze, nebyl si také jistý slečnou.

„Sex by byl za kolik?“ zeptal se nakonec.

„Tisíc.“

„Kde?“

„Tady je takovej hotel na Karláku.“

Ujistil se, že nebude platit nic navíc, chvíli se ještě nesmyslně ptal, jestli slečna nebere drogy a jak se jmenuje (prý Angelika, tak to určitě), a trvalo to tak dlouho, že se slečna naštvála a pravila, že už ztratila hodinu času (což přeháněla) a že si jde na Václavák najít nějakého cizince. Několik dní zápasil s pocitem, že promarnil příležitost k jedinečnému zážitku. Nevydržel to a vydal se Angeliku hledat. Samozřejmě tam už nebyla.

Uvažoval o tom, jestli je morální styk s prostitutkou, ale mohl se utěšit tím, že tak tomu v lidských dějinách vždycky bylo, a církev to dokonce tolerovala. Svatý Tomáš Akvinský sice považoval takový sex za hřích, ale na druhou stranu pro stabilitu společnosti pravděpodobně soudil, že je to lepší variantou než manželská nevěra. Jak známo, Jan Amos Komenský doporučoval spíše masturbaci než chodit za povětrnými ženštinami. Ten citát se však špatně dohledával a je otázka, zda byl autentický.

Kamilova neuspokojenost byla taková, že vyrazil pozdě večer na Václavák najít si jakoukoli jinou, pokud nenarazí zase na Angeliku.

Angelika pochopitelně nikde. Václavák byl dívek plný. Jednu, která vypadala dost slušně, mu před nosem někdo vyfoukl. Hledal tedy dál, až našel jednu ještě dost přijatelnou kousek od svatého Václava.

„Chceš něco?“ zeptala se, když postřehla jeho pohled.

„Sex.“

Kývla. Za patnáct stovek. Údajně v privátu.

Nebyl to privát. Odvedla si ho k Muzeu za keř. Nenechala si sáhnout na prsa. Sama mu podala prezervativ a počkala, až si ho nasadí. Pak se otočila, vyhrnula sukni a stáhla si kalhotky. Moc toho tedy nenamluvila. Tvrdila, že se jmenuje Rosa a je z Bulharska. Školy žádné nemá. Na otázku, jak jdou obchody, jen lakonicky konstatovala, že včera měla dva muže. Netušil, jestli se dá prostitutce věřit jedině slovo. Spíš měl za to, že nikoli.

Kamil pořád nemohl skončit a Rosu to zjevně rozladilo.

„Dělej, už sem začínaj' chodit chlapi,“ zasyčela. Pohledem přes rameno zahlédla jakéhosi muže, jenž se mezi keře přišel vymočít. Ještě chvíli to s ní zkoušel a pak pochopil, že se rozkoš nedostaví. Vystoupil z ní, stáhl si ochranu a hodil ji pod keř. Protože nevěděl, jak se s prostitutkou klient loučí, poznamenal jen něco jako „tak jo“ a rozešli se.

Fyzicky byl hluboce neuspokojený. Psychicky však byl vlastně šťastný. Měl zkušenost. Poprvé v životě zažil jen čirý sex, který nebyl zatížen žádným vztahem. Rosa nebyla profesionálka v tom smyslu, že by se aspoň namáhala něco předstírat. Ani zasténání, byť hrané, ani gesto, ani jeden intimní dotyk. Prostě držela. Byl to sex přímo zenový, zcela oproštěný od čehokoli, co by připomínalo nějaké emoce nebo vztah. Zvířecí páření. Ne, o vášni nemohlo být ani řeči. Všechno poznamenala jakási biologická nezaujatost. Chladná, ale zároveň opravdová.

* * *

Byl slunečný zářijový den. Zuzana Bergová se napila portského a Kamil pochopil, že bude muset příště donést dvě láhve. Nebyl si jistý, jestli je správné opíjet starou ženu kvůli svému prospěchu, ale současně mu bylo jasné, že jestli chce tu knihu napsat, nic jiného mu nezbývá. Neříkala koneckonců ona sama, že příliš mladá už nezemře?

Bylo to vlastně podobné jako sex s prostitutkami. Nebyl si úplně jistý, že je správné se podílet na něčem, co je nejspíš spojené s vykořisťováním a organizovaným zločinem.

„Tak teď poslouchejte, co vám řeknu,“ začala, jako kdyby chytila tu myšlenku ze vzduchu. „Kdybych mohla vrátit život zpátky, nikdy bych si s filmem nic nezačala. Zničilo mi to život. Zničilo to několik životů. Všichni jsme si za to mohli sami, kromě věcí, za něž mohli ti ostatní. Poprvé jsem točila v šestnácti nebo sedmnácti. Jeden režisér, který se jmenoval Týkal, mě viděl hrát divadlo. Byla to jen malá role pitomé služtičky. Vlastně jsem se k tomu dostala náhodou, protože jsem tehdy chodila s jedním hercem, a bylo to celé spíš z recese. Jim se ale líbilo, že umím tančit a zpívat. Týkal na to představení náhodou přišel a nějak jsem mu padla do oka. Tam jsem ale taky hned poznala, co to znamená film. Hned první noc mě chtěl do postele, to jsem ještě vzdorovala. Nebyla jsem sice nezkušená panna, už jsem předtím měla tři jiné muže, ale tohle nebylo přátelství. To byl obchod. Vydržela jsem vzdorovat dva dny. Pak jsem to vzdala.“

„Proč?“ zeptal se Kamil a hned toho zalitoval.

„Jsi blbej, nebo navedenej?“ vykřikla Zuzana a on si ani neuvědomil, že přešla do tykání. „Protože jsem chtěla úspěch. Hele, mladíku, když už chceš knihu, uděláme jednu dohodu. Já budu říkat všechno, protože to jinak nemá smysl. Tady není co ztratit. A ty se nebudeš blbě ptát. Ptej se chytře, pokud na to máš. Takže, vzal mě do své vily. Mám z té doby pocit, že všichni měli vily. Asi jsem se nepohybovala zrovna v proletářském prostředí, ale proč bych taky měla, když jsem nemusela. Týkal byl ovšem grázl ze staré školy, takže já jsem mu podržela a on dodržel dohodu a tu roli mi skutečně dal.“

„Co to bylo?“

„V jedné komedii druhá ženská role. Něco o žárlivosti, samozřejmě nějaká pitomost, my jsme nic jiného netočili. Ale byla to viditelná role. Týkal byl hajzl a chtěl souložit kdykoli s kýmkoli, to je fakt, ale slovo držel. A pomohlo to. Dokud jsem mu dávala, dával mi role, asi tři. Tenkrát se točilo rychle, všechno bylo za čtrnáct dní hotové. Scénáře se dělaly hodně podle nějakých komediálních her, všechno se sfouklo v jednom interiéru. Dotočilo se a šlo se na další.“

„A nepřipadala jste si zneužitá?“

„Zneužitá? Proč? Já jsem přece nebyla zneužitá, ale využítá. To je rozdíl, mladíku. Oba jsme něco chtěli a oba jsme dostali přesně to, co jsme chtěli. A navíc to bylo pro všechny zúčastněné příjemné.“

„A to jste se nebáli, že se můžete dostat do nějakých problémů? Promiňte, že se takhle ptám, ale...“

„Jako že přijdu do jiného stavu? Nebo něco chytanu?“

„Tak nějak,“ pokrčil rameny.

„Jistě že jsme se všichni báli. Ale zase ne tolik. Předně jsme už byli moderní lidé. Vy si myslíte, že jste objevili nějakou sexuální revoluci. To už jsme dávno objevili po válce, teda po té první. Všichni četli Freuda, nebo to aspoň tvrdili, a byli z toho nadšení a už byly kondomy, a kdo nechodil do nevěstinců, nic nechytil, leda nějaký trouba. My jsme žili pokrokově, mladíku. Žádnou osvětu jsme nepotřebovali. Ostatně, mně to bylo jedno, protože...“

Odmlčela se.

„Tak já vám to řeknu. Bylo to hned na začátku. S mým druhým přítelem. Přišla jsem do jiného stavu. Jednou se mi udělalo hrozně zle. Rodiče mě odvezli do nemocnice. Tři dny jsem tam bojovala o život, jako by to byla nějaká otrava. Když jsem se probírala, řekli mi, že jsem o dítě přišla. A pak další rána, že je jisté, že už nikdy nebudu moci mít další. Pochopte to, bylo mi přes dvacet, život před sebou a teď se dozvíte, že už nikdy nebudete mít děti.“

„To je mi líto,“ řekl Kamil.

„Tak po všech těch letech, když si to uvědomím, ani sama nevím, jestli by bylo dobré do toho světa někoho přivádět. Stejně každý umřeme sám.“

„Třeba by vám to přineslo radost, kdybyste viděla, že tu po vás něco pokračuje.“

„Proč to říkáš?“ podívala se na něj. „Nepokračuje, co na tom. Nedostala jsem tu šanci. A i kdyby, umřeme a pak nic není, jenom tma.“

„Nevěříte v Boha?“

Zasmála se.

„Přestala jsem těm pohádkám věřit už jako dítě.“

* * *

Uplynul další týden, další dvě mše.

Na úterní mši Armine nepřišla, objevila se ale po ní. Stála před kostelem.

„Neměla jsem čas, jen jsem si řekla, že se stavím.“

Doprovodil ji k tramvaji. Mluvila jako vždycky potichu. Vlastně nebylo nikdy jasné, co by s ní Kamil mohl dělat. Vzít ji do kavárny jako už několikrát, on by si dal víno a ona čaj. Nic nepila, jen kouřila. Měla za sebou cosi v minulosti, po čem se nesměla dotknout ani alkoholu, ani drog, pokud nešlo o předepsaná antidepresiva. Kamilovi se pořád vnucovala představa, že je Armine jako rtuťový teploměr. Čím opatrněji ho chcete držet, tím víc hrozí, že vám uklouzne a rozbije se.

Dnes ji doprovodil až téměř k paneláku, kde bydlela s manželem, podivným Arménem, který se živil čímsi velmi abstraktním, co se vymykal Kamilovu chápání, nejspíš to byla matematika, ale nějaká hodně vzdálená běžné mysli.

„Už musím jít, dál už nechod', manžel by to mohl vidět z okna.“

Otočila se a odešla do tmy.

* * *

Nebylo to vždycky takové. Manžel někdy odjížděl na jakási pracovní setkání, takže měli občas pár hodin, někdy dokonce celou noc, aby kromě rychle vykonaného aktu sblížení spolu mohli ještě dlouho ležet a povídat si.

„Máš rodiče?“ zeptala se jednou, když už znali lépe svá těla než svou minulost.

Kamil se zasmál. „Na rodiče se nepamatuju. Vytratili se z mého života, když jsem byl malý.“

„Promiň. Nevěděla jsem, že jsi sirotek.“

„Nebyl jsem sirotek. Odešli do ciziny, když mi byly asi tři roky. Vzpomínám si na ně jen matně. Emigrovali a možná mysleli, že se za nimi dostanu. Měl jsem zřejmě v mezidobí přežít u babičky, ale ta nečekaně brzo zemřela. Od čtyř let jsem byl v dětském domově.“

„Chudáčku,“ politovala ho zúčastněně.

„Není důvod k lítosti. Byl jsem malý. Dítě to bere jinak. Bylo to přirozené. Měl jsem kamarády, vlastní svět, o nic nešlo.“

„Vždycky o něco jde, není to normální, jsi poznamenaný.“

„To každý. Ostatní jsou poznamenaní rodinou.“

„Nikdy jsi rodiče neviděl?“

„Ne. Nešlo to. Nepodařilo se dostat mě ven.“

„Nepsali ti?“

„Co by to bylo platné, kdyby mi psali. Neuměl jsem přece číst.“

„Nikdy se nijak neozvali, ani později?“

„Pak už byli mrtví. Skutečně mrtví. Takže jsem přece jenom sirotek, ano, z tohoto hlediska ano. Takový pozdní. Ale protože jsem si je prakticky nepamatoval, neměl jsem žádný pocit ztráty. Nic jiného jsem nikdy nepoznal. Nejspíš se teď chceš zeptat, co se s nimi stalo. Zahynuli při nějaké banální letecké katastrofě. Ani nebyla nějak slavná, takže jsem se o ní nemohl nic dočíst. Vystříhnout si články z novin, mít pocit, že se aspoň stali součástí velké historie, když už nebyli součástí mé osobní historie. Nemohl jsem se nikde ani zeptat,

proč tu dítě nechali. Všechny materiály zmizely, nikdo známý neexistuje. Jako bych se vynořil z prázdna.“

„Je to možné, aby někdo zmizel úplně beze stopy?“

„Úplně beze stopy ne,“ řekl. „Nakonec se přece jenom někdo ozval, jejich právník. Přes svou dobrodružnou povahu, kterou asi měli, to byli pečliví lidé. Pokud jsem si myslel, že se na mě vykašlali, tak to asi v jednom ohledu nebyla pravda. Mysleli na to, že by se jim mohlo něco stát. Uzavřeli závěť a odkázali mi svůj majetek. Byl jsem jediný dědic, jenomže k tomu všemu jsem se mohl dostat, až když se tady zhroutil režim. Otec byl jakýsi technik, svůj majetek si odnesl v hlavě, podařilo se mu zaznamenat několik patentů. Ty vydělávaly další peníze. Při průměrné délce lidského života bych nemusel vůbec nic dělat. Na velké zbohatnutí to není, ale na běžný život, kdy se nemusíme o nic starat, to úplně stačí. Je to vlastně paradox, mohu si dovolit žít zcela podle evangelia, nehonit se za majetkem, žít jako prostý člověk, na kterého padá rosa shůry a nebeská mana, který se dívá s nadhledem na všechno to materialistické honění a krysí závody lidí kolem.“

Chvilí mlčeli.

„Závěť byla velmi pečlivá, pamatovali na všechno. Investovali, rozložili rizika. Uložili všechno ve dvou zemích a dvou měnách. Udělali několik opatření, aby bylo jisté, že se k penězům dostanu. Odkázali peníze i nebohé babičce, a když ta nebyla, všechno bylo zajištěné, abych je zase dostal já. Skoro mě napadlo, že s tou smrtí počítali.“

„Že by to nakonec byli dobří lidé?“

„To nevím, znám je méně než tebe. Všechno perfektně zajistili, to ano.“

„No a?“

„Nenechali jediný dopis. Chápeš, pár řádek. Závěť přece znamená, že počítali s tím, že by mohli oba zemřít dřív, než mě uvidí. Ale nenechali pro mě nikde ani větu.“

„To by něco změnilo?“

„Všechno.“

Zavrtěla hlavou.

„Jsi sentimentální. Takhle nemohli uvažovat. Udělali všechno, co technicky mohli. Ve skutečnosti nevěřili tomu, že se někde náhodou zabijí. Věnovali tomu čas, který byl potřeba. Dokonce ještě víc času. Jestli čekáš výron rodičovské lásky, dali ti ho mezi řádky. Víc nemůžeš chtít. A vůbec, když už jde o ty prachy, proč se na všechno nevykašleš, nekoupíš si vilu a jachtu a neoddáváš se filozofii?“

„Protože nemusím.“

* * *

Hned po nedělní ranní mši se zase vydal do ústavu vybaven obvyklými proprietami, čokoládou a portským, asi jako když misionář vyrážel se skleněnými korálky a barevnými hadříky k domorodcům. Rozdíl byl v tom, že v tomto případě se nechal poučovat on.

„Kdyby aspoň nebyl Kramerius takový trouba,“ konstatovala Zuzana, když si, pečlivě nasměřovaná zády k oknům ústavu, pořádně přihnula.

„Vždyť měl pistole a těch gestapáků bylo pár, mohl je postřílet všechny, nečekali by to. Vystřílet jim mozek z hlavy. Pak zmizet a zdrhnout na Slovensko do salaše v horách a počkat, jak to dopadne. Idiot, on se nechal zabít. Musel vědět, že nemá co ztratit, a on se nechá podříznout jako králík a vzal s sebou všechny ostatní.“

To Wiprecht byl jiný případ. To byl muž s velkým M. Fascinovala mě na něm jeho dominance. Vždycky jsem měla ráda dominantní muže. Potkali jsme se na premiéře mého filmu Modrá růže. Vysoký, štíhlý, pravý árijec, kdybych to měla říct tím hnusným výrazem. A ten právě do celé historie zasáhl víc, než jsem mohla tušit. Ale nejdřív o tom chlápku, který se neměl vůbec narodit.

Byl to Krameriův přítel. Jmenoval se Puchmajer. Jeho dobrý přítel, pokud se dá slovo dobrý pro takovou svini použít. Byli to prostě

kumpáni, kteří se dokázali spráhnout ve zlu. A to taky udělali. Byl to novinář, co psal dost slizké články o tom, jak teď bude nová Evropa a jak se národ od něčeho a někoho očistí, a takové kecy. Ale kromě toho dělal, že je vlastně pro odboj, a vždycky se někam vetřel. Tak jako sliz nateče všude. Nikdy jsem mu nevěřila, měl příšerné boty, podle toho se to pozná. Když nevíte, podívejte se člověku na boty. Na ty moje se teď nekoukej, to mi tu dali. Platím tu jako mourovatá, ale chodím tady v tomhle. Taky konec, co?

Jednou, to bylo hned na začátku protektorátu, jsem se s ním seznámila na večíрку. Chodila tam především pánská společnost, jež si myslela, že oni jsou ti lepší. Sem tam byly pozvány i dámy, ale spíše jako ozdobné předměty a aby tam byl někdo, kdo by mužům dával najevo obdiv. Navíc ten, komu přítomná patřila, si ji pak hned mohl někam odvést do postele a večer tak příjemně zakončit.

Hned ten první večer Puchmajer pouštěl různá moudra, protože měl utkvělou představu, že by se mohl zaskvět jako prvotřídní intelektuál. Tenkrát se pustil do židovské otázky. Mohl si být v tématu docela jistý, protože četl nějaké brožurky a byl si jistý, že není žid, ani poloviční, ba dokonce ani čtvrtinový.

„Když člověk potká Němce, tak i ten nejmírnější strašně nadává židům. Tuhle o tom psal Peroutka. A u nás, i když někdo říká, že židy nesnáší, je nakonec mnohem mírnější,“ vykládal tenkrát Puchmajer.

„No jistě,“ povídal mu na to nějaký bývalý poslanec. „Němci začínou vždycky hrozně rvát. To je známé.“

„A bylo to tak?“ zajímalo Kamila. „Já si taky myslím, že pořád hulákají, ale může to být jen nějaké kulturní nedorozumění.“

„Všichni jsme měli tehdy pocit, že Němci pořád rvou,“ řekla Zuzana Bergová. „Ale to je celkem jedno. Mně největší problémy dělali Češi.“

Zuzana Bergová si nemohla přesně pamatovat, co všechno se vykládalo na nějakém protektorátním večíрку. Můžeme vděčně využít možnosti vševědoucího vypravěče a podívat se na to, co se tehdy

dělo. Jen na to, co by si osoby pamatovaly, kdyby lidská paměť nebyla selektivní, abychom to s tou vševědoucností nepřeháněli. To všechno bylo ostatně kdesi uloženo v její mysli, tak, jako tam máme uloženo všechno, čeho jsme byli svědky, protože vzpomínky jsou nevědomé jen někdy a mohou kdykoli zase vyplavat na povrch. Jen se to většinou nestává.

Tedy jako vševědoucí vypravěč víme, že Puchmajer měl skutečně svůj den. Inspirován mírně jakýmsi humanistickým antisemitismem Ferdinanda Peroutky rozvíjel svou vlastní teorii o židech. Jestli to byli židé, nebo Židé, nebylo znát, protože mluvená řeč neumožňuje kouzla s velkými písmeny. Předpokládejme tedy, že to snad byli židé s malým ž. Puchmajer tedy řečnil:

„Ten rozdíl je v tom, jakou různou zkušenost udělali Češi a Němci s židovským elementem. Každý organismus se brání otravě cizí látkou. A roztok židovského elementu v německém životě byl tak silný, že na to německý organismus reagoval jako na otravu.“

„Je to dost velká záhada, tak zrovna Židé měli takový podíl na německém životě. Tahali se za německou kulturou jako mouchy za svědem. Opravdu záhada,“ mínil bývalý poslanec. „Jeden německý student mi napsal, že Židé kazili hezkou německou řeč.“

Jakýsi staříčkový profesor se k nim přitočil a řekl, že se mu na tom něco nezdá. „Takový Heinrich Heine skládal básně, které v Německu dodnes žijí jako lidové písně,“ mínil. „A vůbec takový Karl Kraus. Ten nad německou jazykovou čistotou bděl jako Savonarola.“

„To máte samozřejmě pravdu,“ připustil Puchmajer, „ale to mluvíte o výjimkách. Celkem si myslím, že ten student měl pravdu. Počet židovských spisovatelů a žurnalistů v Německu byl až přílišný. Rozhodně jich tam bylo více než v jakémkoliv jiném národě. A jejich celkové jazykové výkony nebyly žádný zázrak. Zvláště v době expresionismu se styl židovského německého spisovatele podobal břechce, ve které plavou neznámé substance. Typický německý žurnalista dokázal udělat fejton ze všeho na světě. Páchlo to všechno na dálku

jako pomáda. Když někdo řekne, že jejich působením němčina ztrácela formu, sotva se proti tomu dá něco namítnout. Zvláště pak proti tomu sotva mohou protestovat Češi. Sami se kdysi proti podobné kultuře postavili.“

Puchmajer sám vypadal jako člověk poměrně nepromokavý či, lépe řečeno, splachovací a nestalo se, že by při jeho sebevědomí mohl být dotčen a ovlivněn jakoukoliv myšlenkou, lhostejno, zda by to byla myšlenka židovská, nebo německá, nebo česká, nebo jakákoliv jiná. Základní problém je v tom, že Puchmajera nemohla ohrozit žádná myšlenka, dokonce ani ne to, co by se myšlenice jenom vzdáleně podobalo. Puchmajer dokázal vstřebávat slova a věty, které zněly významně, potom je jeho mozek mírně upravil a prostřednictvím úst zase vydával ven, aby vzbuzoval patřičný dojem. To byla základní funkce jazyka u Puchmajera. Potřeboval vzbuzovat dojem. Dojem byl klíčem k otevření brány směřující jednou do ženského klína, jindy k otevření dveří do úřadovny příslušného potentáta.

Toho večera zřejmě Puchmajera políbila na čelo říšská orlice, protože tok jeho myšlenek neustával.

„Židovských spisovatelů a žurnalistů bylo v Německu příliš mnoho,“ pokračoval myslitel. „Bylo jich tolik, že nebylo možné, aby se asimilovali německým duchem. Spíše tam žili v přesile, navzájem se posilovali, aby si zachovali své zvláštnosti. Je samozřejmě na Němcích samotných, jak to chtějí posuzovat. Ale je pravda, že polévka byla poněkud přesolená.“

U této věty se zatvářil, jako kdyby právě lžíci takové polévky spolkl.

„U nás tomu ale bylo poněkud jinak,“ namítl staříčkový profesor. „Na straně židovských literátů nebo novinářů byl u nás sotva jeden český židovský.“

„Ano,“ pokyvoval hlavou myslitel. „Německé divadlo a film byly v určité době na všech předních místech ovládány lidmi židovského původu. My jsme u nás měli jediného židovského herce. Proto tady

také nevznikl kulturní antisemitismus. Účast židů na naší kultuře byla příliš nepatrná. Všechna jejich činnost nemohla zastříť nebo zmást naše české rysy. Kromě toho tady židovští spisovatelé a novináři byli daleko asimilovanější. Dokonce někteří mohli Čechům sloužit jako vzor češství," odvážil se Puchmajer konstatovat. „Ale musíme pochopit Němce, že se na to dívají jinak. Je to prostě tak, že každý národ, který je přesycený židovskými elementy, projevuje dříve nebo později sklon k antisemitismu. Myslím, že nakonec se židé nedočkají ničeho dobrého ani v Americe, kam nyní houfně směřují. Socha Svobody v newyorském přístavu se dost brzo začne mračit. Nakonec se na ně zaměří i v Rusku, protože na vedoucích místech je jich tam taky nadměrný počet.“

Byla to dlouhá řeč a na jejím konci už všichni jen trpělivě naslouchali.

Ani vševědoucí vypravěč přesně neví, co z toho mohl Puchmajer myslet vážně. Dá se nejspíše předpokládat, že si nemyslel nic a jen tak mluvil, protože takovými řečmi si uškodit nemohl, zatímco kdyby mu někdo moc nahlas odporoval, mohl si ublížit skoro jistě. K nastínění poněkud zvláštní atmosféry na večírku to snad stačí, takže můžeme opustit přiznanou roli vševědoucího vypravěče a vrátit slovo Zuzaně Bergové.

„Moje sestřenice tam tehdy byla taky. Byl to nešťastný den. Kdyby toho nebylo, mohlo se všechno vyvíjet o dost jinak. Byla dost pitomá na to, aby se dokázala obdivovat každému, kdo mluvil aspoň trochu souvisle a vypadal, že je vzdělanec. Tohle uměl ten gauner Puchmajer předstírat dost dobře. Jinak to byl podle mě obyčejný primitiv. Tak tam prostě tenkrát stála a poslouchala všechny ty nehoráznosti o židech a pusou měla polootevřenou, jako kdyby viděla zjevení archanděla. Pro mě byl Puchmajer hnusný sliz. Musím ale uznat, že na určitý typ žen mohl působit přitažlivě, měl vysokou hezkou postavu, uměl se oblékat, mluvil plynule a měl zřejmě vynikající paměť. Později mi došlo, že to, co večer vykládal, jsou často

jenom dlouhé texty, které četl ráno v novinách. Uložil si je do hlavy a používal je jako hlásná trouba. Když jsem náhodou četla tentýž článek, poznávala jsem celé věty. Bylo by to k smíchu, kdyby to nebylo k pláči.

Například předčítal z různých bizarních vyhlášek. Viděla jsem jednu, jež vykládala něco o zákazu prodeje na obou březích Vltavy. Říkalo se tam, že se židům s ohledem na vyhlášku ze dne 14. srpna 1939 zakazuje s okamžitou platností prodlévati na obou březích vltavských v úseku mezi železničním mostem na Smíchově a mostem Hlávkovým a trvání zákazu vydaného touto vyhláškou trestá se na penězích od deseti korun do 5000 Kč nebo trestem na svobodě od 12 hodin do 14 dnů. Puchmajer se podívoval nad tím, jak je možné, že se mohou pohybovat v úsecích mezi jinými mosty. Když někdo namítl, že nějakým způsobem se židé po Praze pohybovat musí, Puchmajer na to odpověděl, že nemusí. Že by vůbec bylo ideální, kdyby v Praze žádní židé nebyli, čímž by se tento problém vyřešil a nebylo by třeba mařit čas úředních osob, jež pořád musí židy kontrolovat. Na to neměl nikdo co říct.

Puchmajerovi se také líbilo opatření, které zakázalo Židům prodávat ovoce, zeleninu, houby, houby čerstvé, sušené a jinak konzervované. Židům se také nesměly prodávat sušené plody, ořechy, víno a ovocné šťávy, ovocné sirupy všeho druhu, lihoviny, marmelády, džemy, sýry, cukrovinky a výrobky všeho druhu, také drůbež, zvěřina všeho druhu a to všechno také konzervované. Zákaz platil pro pěstitele, výrobce, zpracovatele, obchodníky i pro spotřebitele.

Někdo si troufl zlomyslně poznamenat, jestli židé smějí dýchat pražský vzduch, nebo jestli ho smějí spotřebovávat jen v určitých hodinách a pak třeba na noc musí zadržet dech. Puchmajer na to řekl, že jde o vážné věci, a pokud se to někomu nelíbí, je nejspíš sám žid a měl by si dávat pozor. Pak už většina lidí, pokud nebyli mdlého rozumu, pochopila, že před tímhle člověkem si mají dávat pozor na zobák. Jenže to bohužel nepochopili úplně všichni.

Nedalo mu mnoho práce Zorku svést. Všechny jsme byly husičky, jenom některé už husičky zkušenější, takže jsme sedly na lep jenom tomu, komu jsme samy chtěly. Měla jsem mít víc rozumu a vidět, že to nemůže dopadnout dobře. Jenomže člověk si asi představí jen tu míru hajzlovství, která odpovídá jeho vlastní.

Zorka s ním chodila jen několik měsíců. Byl to hajzl, ale ona o tom nevěděla. Nestvůra v lidské podobě. Používal ji. Vedl s ní řeči proti Říši a ona je vedla proti Říši taky, a navíc i v dopisech psaných jemu. On si dával pozor, sám nikdy nic takového nedal na papír. Pak se jí zprotivil, protože začal být násilný. Chtěla ten vztah ukončit a on najednou vytáhl ty dopisy.

Svině to byla, nic jiného. Nejodpornější ze sviní, jaké jsem kdy potkala. A já ti to řeknu takhle: Jo, tahala jsem se s německými důstojníky. Ted' už je to jedno. Nebyl to jen jeden, tak na prstech jedné ruky byste je spočítali. Jenže to byli chlapi, jaké dnes už nenajdete. A žádný z nich nebyl udavač a žádný mě nikdy nevydíral. Ano, spali jsme spolu a oni si přišli na své. Já jsem si taky přišla na své. Byl to vzájemně výhodný obchod jako na začátku s Týkalem. Chtěl holčičí klín a nabízel životní šanci. To nebylo vydírání, protože na úspěch neměl nikdo právo. Ale takoví jako Týkal by nikdy tuhle moc nezneužili, aby někoho zničili. Byli to jen nadržení kocouři, ale znali nějaké meze. Ostatně mi pak několikrát pomohl a nic za to nechtěl. Taky to byl lump, ale patřil mezi ty lumpy, co umějí být větší než jejich stín, jestli mi rozumíš.“

Kamil přikývl. Tohle si nějak dovedl představit.

„Nebyla jsem děvka, neměla jsem zapotřebí brát za to peníze. Jenže nějaký ten dáreček, luxusní večeře, to bylo v té době, kdy měli lidé sotva margarín, přece jen něco.

Ale k té Zorce nešťastné. Bylo to asi deset dopisů a ona, husa hloupá, tam psala všechno včetně urážek Vůdce a schvalování atentátu a zesměšňovala různé potentáty. Byla vyloženej pitomá. Všechny jsme byly pitomé, ale ona nejpitomější. Šla jsem za ním, byl to dost

zoufalý pokus, řekla jsem mu, že vím o tom vydírání a ať mi ty dopisy dá, pokud je v něm ještě kus chlapa. Jenže on si pod tím slovem představoval tak leda svoje péro. Ničím jiným nemyslel.

On chtěl peníze, jinak že mi ty dopisy nedá. A chtěl ještě sex. Že mu musím dát, jinak bude zle a Zorka si to odskáče. Řekla jsem, že mu jednou dám, když mi ty papíry dá. Zasmál se a řekl, že těch dopisů je deset. Tak za každý ať mu vyjdu vstříc. Bylo mi zle. Do toho pořád četli v rozhlase ty seznamy popravených. On to rád poslouchal. Chápeš to? To snad nemohl poslouchat rád nikdo, ani Emanuel Moravec. Něco úplně mimo představivost.“

Tady se Zuzana na chvíli zastavila a mlčky popíjela. Možná si představovala, jak to tehdy bylo.

„Tak jsem mu řekla, že dobře, ale ať to neprotahuje. Klekla jsem si u něj ve vile na gauč a vyhrnula sukni. On si to užíval, pro něj čas neměl žádnou roli. Vždycky jsem trvala na tom, že to bude zezadu, nechtěla jsem ho vidět. Ani ten jeho odporný nástroj jsem nikdy v životě neviděla. Asi bych měla pokušení vzít si nůž a vyřídit si to s ním. Ví Bůh, že bych si ho i vzala a udělala z něj za dvě vteřiny eunucha, tak jsem ho nenáviděla, ale potřebovala jsem ty papíry.

Pronikal do mne, páchl potem, alkoholem a tabákem. Rádio nechával puštěné, nevím proč, když nás nikdo ve vile nemohl slyšet. Přirážel a do toho četli seznamy popravených.

Pokaždé mi pak dal jeden z těch dopisů. Když mi dal ten desátý, zasmál se a řekl, že bychom se mohli vídat i dál. To jsem odmítla s tím, že není proč. On na to, že je proč. Měl toho mnohem víc. Zorka byla úplně pitomá. V nejděsnějších fantaziích jsem si nedovedla představit, jak pitomá. Psala si deník a jednou, když u ní přespával, jí ho ukradl. Ona to nevěděla, protože pořád psala a psala a měla doma hodně sešitů. On vzal jenom jeden. A tam bylo zase všechno proti Říši a Vůdci, za to by se šlo hned pod sekeru. Samé schvalování a spílání, to jsem nechápala, normální člověk si nepíše deník, proč by to měl dělat, normální člověk žije, a co chce, tak si pamatuje.

Ani paměti jsem nenapsala, a že by bylo o čem. Jo, to Lída, ta si je napsala hned dvakrát. Nechápu. Ale každý někdy udělá blbost.

Bylo to úplné dno. On byl totální nula a kvůli pitomosti mé sestry si mohl dovolit mě ponižovat. Ze mě, slavné hvězdy, si udělal zástrčku a používal si mě podle libosti. A nemělo to mít konce.

Wiprecht věděl, že nejsem žádná světice a že mám vedle něj občas i jiné muže. O tomhle ale nevěděl. Zašla jsem za ním, přiopila ho v baru a nakonec vyklopila, o co jde. A řekla jsem mu rovnou, že já vydržím hodně, ale takhle že se Zorka jednou otráví. A pak že se otrávím taky, protože co potom tady na světě. Řekla jsem mu, že on může aspoň doufat, že jeho zasraná Říše nějakým způsobem válku vyhraje, když se Bůh zapomene doma, ale já nemohu doufat v nic, ať to dopadne jakkoli. Protože ať bude vítězem kdokoli, já budu poražená a že chci jen jedno, aby se z toho Zorka dostala a abychom byli všichni schopni přežít ještě pár dní, že nic víc nepotřebuju a pak se uvidí, třeba uteču na severní pól, až si vítězové rozdělí kořist, ale já že kořist nebudu, to radši pohozená mrtvá na hnojišti, jenže ne hned, ale až pozítří.

Wiprecht nevypadal nadšeně, ale řekl, že Němec nestrpí, aby se takové věci dělaly ženám. A ať mu tu nestvůru ukážu. Jednou v podvečer, když mířil na schůzku se mnou do mé vily, to byla součást mého ponížení, že mi ještě takhle zaprasil můj domov, čekal Wiprecht za rohem a chlápka si omrknul.

„Mohl bych ho zastřelit,“ řekl pak. „Ale to by taky mohlo znamenat, že někdo řekne, že to udělal nějaký parašutista, a o hlavu přijde spousta dalších lidí. Oni popraví i nevinné, jen aby nahnali strach. Musíme to udělat jinak. Žije sám?“

Přikývla jsem.

„Objednej se k němu na návštěvu. Musí to být přes den, v téhle těžké době bohužel nemůžeme využít tmy. Něco si vymysli. Půjdeš tam jako první. Nikdo jiný tam nesmí být. Pak přijdu já.“

Puchmajer se divil, že si chci jít odpracovat další kus papíru k němu, ale vymluvila jsem se. Mám pocit, že mou vilu někdo

sleduje, a mám strach, tvrdila jsem. Než zjistím, o co jde, podržím mu u něj. Takhle jsem mu to řekla, protože opovržením vůči němu jsem se netajila. Přistoupil na to.

Sotva mě začal svlékat, ozval se zvonec u jeho domovní branky. Nechtěl mu věnovat pozornost, ale tvrdila jsem mu, že v téhle době bych nic neriskovala. Natáhl si tedy kalhoty a podíval se z okna. Jak zahlédl důstojníka Wehrmachtu, celý se rozklepal, těžko říct, jestli blahem, nebo strachem.

„Musím tam jít,“ řekl.

Jak mi později Wiprecht vykládal, řekl Puchmajerovi stroze, že jde o diskrétní říšskou záležitost a je třeba ji neprodleně projednat u něj. Zkusil se vymluvit, že má doma snoubenku, ale Wiprecht mu s pruskou řízností naznačil, že teď nejsou vhodné dny na to, aby někdo riskoval víc, než musí. To na Puchmajera samozřejmě zabralo, kdepak on a riskovat, zvlášť když jde o říšskou záležitost, to bylo pro toho kanálníka asi něco takového, jako kdyby se před věřícím mluvilo o Nejsvětější Trojici. Říši uctíval. Divím se, že neměl Hitlera i doma na hajzlu. Ale možná měl, já tam nikdy nebyla.

Uvedl ho tedy do pokoje, kde jsem se mezitím stačila trochu upravit. Puchmajer mě představil jako snoubenku.

„Sitzen Sie sich, bitte,“ nakázal mu Wiprecht a Puchmajer si trochu zmateně sedl. Všechno, co se potom dělo, bylo otázkou několika vteřin. Wiprecht k němu přistoupil zezadu, loktem mu sevřel pravé rameno a prsty zacpal nos. Nešťastník, pokud to slovo mohu použít, zalapal po dechu, jak mu velel živočišný instinkt, otevřel pusu a v tu chvíli mu Wiprecht strčil do pusy skleněnou ampuli. Puchmajer se zmítal a můj komplic na mě zakřičel, ať ho přece, proboha, držím. Zkroutila jsem mu jednu ruku dozadu a Wiprecht pak jedním úderem pěstí do brady donutil naši oběť ampuli skousnout. Ještě chvíli se Puchmajer trásl a pak se najednou zhroutil. Poulel oči jako velká chcíplá ryba. Však taky skutečně hned chcípnul. „Nemáme moc času. Ty prohledej všechno, kde by mohly být nějaké kompromitující materiály. Já udělám zbytek.“

Procházela jsem jednu zásuvku po druhé, hledala, jestli někde za obrazem není trezor. Pak jsem to našla. Měl to v knihovně. Byl to primitiv a knihovnu neměl velkou. Několik posledních listů a útlý deník byly zastrčené v knize Otto Dietrich: Der Führer und das deutsche Volk. Prošla jsem ještě prádelník, podívala se pod postel a pod koberec, do příborníku a spíže. Pak jsem usoudila, že i kdyby měl ještě něco, máme naději, že nikdo nepozná, kdo je autorem všech těch protiříšských hanopisů. Zorka se naštěstí podepisovala jen jako ZA a dala by se poznat jen podle písma. To ale sotva někdo znal.

Wiprecht mezitím stačil do Puchmajerova stolu umístit několik podvratných odbojových letáků a potom mu dal na stůl německy psaný dopis. Jak mi později vyložil, kdosi tam naznačil, že ví o podivných stycích dotyčného a byl by ochoten mlčet, kdyby pán přistoupil na jisté kompenzace.

Pak už mi celá ta Wiprechtova akce byla jasná. Mělo to vypadat tak, že Puchmajer jel v nějaké mírné a zbabělé formě odboje, nejspíš kvůli alibi, kdyby Němci válku prohráli, někdo mu na to přišel a on se vyděsil a kvůli vydírání spáchal sebevraždu. Bylo to trochu krkolomné, ale nic lepšího se asi vymyslet nedalo.

Na odchodu jsem se ještě otočila. Rozvalený na stole vypadal jako velryba, co se rozplácla po pádu z činžovního domu.

Když jsme opustili vilku, každý zvlášť, setkali jsme se u mě doma.

„Jindy by nám to asi neprošlo,“ pokrčil Wiprecht rameny. „Stát se to před válkou v Berlíně, někdo by zjistil, že má na bradě nepřiměřenou modřinu, která neodpovídá pádu na stůl. A taky žádný dopis na rozloučenou, ani jeden pokus sejít se s vyděračem a zjistit si skutečnou situaci. A vůbec je to všechno dost nepravděpodobné. Ale pracujeme s tím, co máme.“

„Ale on se s těmi komunisty vždycky stýkal. Už před válkou. I teď,“ namítla jsem.

„To je jen dobře. Hlavně je dobře, že je válka a stanné právo. Na nic není čas. Teď bude nejlepší, když se aspoň týden neuvidíme.“

„Proč to vlastně děláš?“ zeptala jsem se.

„Každý Němec dovede přesně vypočítat důvody svých činů. Předně nestrpím takovou drzost vůči dámě. A dále, kdyby ses do něčeho zapletla, příliš mnoho lidí ví, že jsme spolu něco měli. Stálo by to krk i mě. Spojil jsem zdvořilost s užitkem, když jsem si předtím užíval důvěrností.“

„Už spolu nic nemáme?“

„Stále totéž, oba jsme ztroskotanci téhle války.“

„Ale když ji vyhrajete, budeš na straně vítězů.“

„To bys byla taky. Jenomže my ji prohrajeme. Může to ještě dlouho trvat, ale o armádě a válkách něco vím. Od minulé zimy je jasné, že ji nakonec prohrajeme. Obrátit se proti Rusku byla chyba. Skončíme jako Napoleon. Proč si nevzít ze života nějaké příjemnosti, dokud tu jsou?“

To jsem se skoro musela hystericky smát. Řekl příjemnosti, a přitom před hodinou odpravil kolaboranta jedem. A já pak hned po příchodu domů trhala dopisy a pečlivě je pálila kus po kuse a popel splachovala do záchodu. Ale abych nelhala, za chvíli už jsme byli s Wiprechtem v posteli. Aspoň ještě jednou. Takže ano, příjemnosti jsme měli, pokud jsme zrovna nemysleli na oprátku nebo popravčí sekeru.

Za dva týdny potom byl odvelen na východní frontu. Několik let jsem o něm neslyšela. Sama jsem se pak z dobrých důvodů stáhla na několik měsíců k příbuzným na Moravu. Nechce se mi o tom všem moc mluvit, byla to temná doba. Člověk se pořád rozhodoval a nad každým visela oprátka. Jistě, nad snaživými služebníčky ne, ale jinak nad každým, kdo trochu vyčníval. Pořád jsem myslela na to, jak Wiprecht řekl, že oni tu válku prohrají. Musel vědět, co říká. Kolaboranti se aspoň mohli těšit, jaké to bude v té nové Říši. Já jsem ale věděla, že žádná nebude, a že pokud přijde nějaká jiná, nic dobrého z toho nekouká. Měla jsem pocit, že by bylo nejlepší, kdyby tu válku mohli prohrát všichni a mě nechat na pokoji. No nakonec se mi to skoro splnilo, prohrála nás to většina, i vítězové. Tady je to opravdu zasraná země.“

„A jak to vlastně dopadlo s Wiprechtem?“ nadhodil Kamil. „Teda jestli o tom chcete mluvit.“

Mávla rukou.

„Je to už dávno, skoro jako kdyby se to nestalo. Ale stejně... Kdyby byl jen jedním z mužů, kteří prošli mým životem a mým tělem, bylo by to celkem jedno, ale nás spojovalo tohle tajemství. Dlouho po válce, někdy koncem padesátých let před činžákem, kde jsem žila v bytě s výlevkou v rohu kuchyně a vanou tamtéž, zastavilo jednou auto ze západního Německa. Dlouho trvalo, než mě ten člověk našel. Nakonec zabušil u dveří, protože mosazný zvonek, který tam tehdy byl, už dávno nefungoval, někdo ho ukradl, protože potřeboval ten drát. Jmenoval se Kurt Biermann a byl s Wiprechtem na východní frontě. Podle toho, co mi tehdy Kurt sdělil, Wiprecht zahynul banální smrtí, když se auto, v němž jel, smeklo na sněhu a vrazilo do stromu. Pokusili se těla mrtvých zakopat do země, ale ta byla tak ztuhlá, že se jim to nepodařilo. Dali je tedy na hromadu a zaházeli větvemi a kamením. Původně měli v úmyslu polít je benzinem a zapálit, aby někdo nezhanobil ostatky německých bojovníků, ale pak usoudili, že benzin budou ještě potřebovat. V té oblasti prý řádili hladoví vlci, nechci to všechno ani dál domýšlet. Wiprechtovi pak dali posmrtně nějaký řád, co už nevím, jak se jmenoval. Kurt dostal medaili Winterschlacht im Osten, ale vojáci tomu říkali Gefrierfleischmedaille neboli Řád mraženého masa. To dostal ten, kdo umřel při tažení v určité době na určitém místě, kde byla zima, nebo aspoň dostal nějaké omrzliny. Kurt zažil takovou zimu, že nemohli jít vykonat potřebu, protože moč i tamto, jak bych to řekla...”

„Exkrement?“

„Jo, no hovna, prostě jim to mrzlo tak rychle, že se zašpuntovali. Tak za to už si člověk medaili zaslouží, ne? I když to k ničemu nebylo. Pak že ti Němci nemají smysl pro humor. Kdyby se toho dožil Wiprecht, možná by řekl, že je třeba vymyslet nějaký Řád pečeného masa pro uhořelé tankisty nebo Řád dušeného masa pro...”

„No, to by bylo jistě zajímavé,“ skočil jí do toho Kamil. „A proč vás vlastně ten Kurt hledal?“

„Protože mu kdysi Wiprecht řekl, že kdyby se s ním něco stalo, ať mi něco předá. Byla to vlastně maličkost. Pohlednice jeho rodného města a pak malá zlatá mince. Vytáhl to všechno mrtvému z kapsy, než je nechali sežrat vlkům. Dlouho jsem u sebe ty věci nosila, pak mi to někdo všechno ukradl. Tu pohlednici jsem taky ztratila.“

„A s tím Puchmajerem vám to prošlo.“

„Absolutně. Aspoň se mi v životě něco povedlo. Němci byli hodně velký parchanti, ale Wiprecht byl tenkrát osudové štěstí. Když je mi někdy smutno, vzpomenu si, jak tomu tlustochovi vrazil ampulku do tlamy a stisknul mu čelisti. Němci nemají vždycky smysl pro eleganci, ale tohle byla elegance tak nějak po německu. Víš, jako že ví, co chce, a vezme na to správný recept.“

* * *

Kamil mohl být v podstatě spokojen. Povedlo se mu Zuzanu Bergovou najít, a k tomu dostal navíc příběh. Stejně však měl pocit, že to ještě není všechno.

„Říká ti jen to, co chce,“ tvrdila mu Armine. „Chce se ukázat v nějakém světle. Koneckonců se podílela na vraždě. Úplně ji chápu, taky bych to udělala, ale jak člověk provede něco takového, už mu stejně nemůžeš věřit. Nebyl jsi u toho.“

„To jsem ani nemohl,“ namítl. „Pracuji s tím, co mám.“

Aby se ale jen nevymlouval, dal si s tím tu práci a prošel si proktorátní noviny z doby kolem pravděpodobného Puchmajerova úmrtí. Ve Večerním českém slově skutečně našel oznámení o konání pohřbu Huberta Slavoje Puchmajera. Takže ten člověk skutečně existoval. Hledáním hrobu se Kamil tentokrát nezabýval. Rozhodl se však pátrat dál, aby si ověřil, jak to bylo se Zuzanou Bergovou po válce, protože tomu se zatím dovedně vyhýbala.

Konečně narazil v archivu na něco, co hledal. Vyšetřovatelé po válce zabavili Zuzaně všechny její osobní dokumenty, včetně dopisů. Aspoň všechny, jež našli. Byly tam také tři dopisy, které po válce napsala Zorce, dělala si kopie, něco, co dnes už lidé u soukromé korespondence nedělají, protože většina lidí nepočítá s tím, že bude psát paměti. Ve věku počítačů není třeba dělat kopie, protože všechno je od počátku svou vlastní kopií, dokud nosič nezanikne. Nicméně tehdy ty dopisy existovaly a docela jasně ukazovaly, že problém nebyl jen Puchmajer, jenž se nechával vyděračsky uspokojovat, ale zároveň toho příliš věděli i členové jeho odbojové skupiny. Na jednu stranu vystupovali jako zakonspirovaný tým z dobrodružného románu, na druhou stranu byli stejně užvanění jako báby na trhu a každým okamžikem hrozil nějaký průšvih.

Zuzana Zorce napsala:

„Zorinko, vím to zcela jistě. Kramerius to věděl. Hned od začátku. Věděl, je ta zrůda Puchmajer vydírala nejdřív Tebe a pak nás obě. A nenechala si to pro sebe, udělala si z toho téma pro společnost. Dělal o jí dobře, když mohla jakoby diskrétně naznačovat. Nikdy jsem to nepochopila. Jak mě mohla takhle zradit? Co mám dělat? Vždyť takhle nás dovede do zkázy všechny. Kdyby tady tak řádil nějaký mor, aby na něj mohla chcípnout, promiň, že to takhle říkám.“

„Kdyby tak řádil nějaký mor,“ opakoval si Kamil. „Aby tak na něj mohla chcípnout.“ No jistě, to by bylo nejlepší, jenže kde vzít ve čtyřicátých letech dvacátého století uprostřed Evropy mor. Nic takového tu nebylo. Vždyť i porodnost byla nejvyšší v našich dějinách. Kdepak mor. Jediný černý mor tu byli Němci. Na ně se umíralo nejvíc. Pak ho něco napadlo. Že by? Možná to byl skutečně mor.

* * *

Pršelo, a tak seděli zase v altánku. Jediná výhoda byla, že tam nebylo vidět, takže konspirační předávání portského v lahvi od koly nebylo tak nápadné. Kamil měl za sebou cestu děsným zastávkovým autobusem, kde musel hodinu poslouchat nářky dvou obézních důchodců na současný zločinný režim a na to, jaká je drahota a že je všechno horší, než bylo, a vůbec že je nová totalita. Nezdálo se, že by pánům vadila ta stará, jen se asi v té nové už nestačili nějak etablovat, což byla fakt smůla. Vzhledem k tomu, že dědci byli jednak už dost zchátralí, jednak zjevně mdlého rozumu, nedalo se na té křivdě asi moc změnit.

Když se Zuzana několikrát zhluboka napila, mohl začít. Připadal si jako vyšetřovatel.

„Vy jste mi neřekla všechno. Našel jsem v archivu ty dopisy. Vy jste věděla, že on o tom věděl.“

Mlčela.

„Věděla jste o tom.“

Pomalů zvedla hlavu.

„Kramérius o tom věděl od samého počátku. Dokonce se mu Puchmajer v opilosti chlubil, jak si za ty dopisy nechává platit svým tělem. Nikdo mě nikdy tak neponížil jako ti dva. Kramérius si myslel, že tím snad u mě nějak zvýší svou cenu, když mi to řekne, ale přitom si jen přivodil svou zkázu. Blb. Od začátku blb. Proč jsem musela celý život potkávat takové blby. Všechno mohlo být jinak. Tak za tohle jsem skutečně nemohla. I ten kretén, co mě přivedl do jiného stavu a způsobil, že jsem nikdy nemohla mít děti. Třeba by to dopadlo s někým jiným stejně. Ale pořád si myslím, že ne. A může se mi pak někdo divit, že jsem to, co jsem?“

„Nedivím se už ničemu. Ale jak jste se to tenkrát dozvěděla?“

„Sám mi to řekl. A nejen mně. Chodil a mluvil jako gramofon na kolečkách. Dostala jsem z něj, kdo všechno to věděl. Celá ta jejich slavná odbojová skupina. Žvanilové z kavárny, co blouznili o svatém Václavovi a Masarykovi a někdy v potu tváře zplodili nějaký leták a dávali na koleje kovové tyče, protože si mysleli, že tím zastaví

německé vojenské vlaky. Nezastavili nikdy nic, bohužel ani svůj jazyk ne. Wiprecht by je mohl učit, jak se dělá odboj proti Němcům, skoro jsem byla v pokušení mu to navrhnout, protože po válce, až ji teda podle něj prohrají, by se to mohlo hodit. Oba bychom z toho vyklouzli. No nic, to už je jedno. Čest by mu stejně nedovolila jít proti vlastním. Možná aspoň na kolaboranty jsme ho mohli použít, to uměl, jak prokázal. Škoda ho.

Ale tihle packalové? Tyhle pofiderní bytosti věděly všechno na mě a na Zorku a začaly mít dobrý přehled, jak to bylo s Puchmajerem, že je to přítel nácků. Jenomže oni byli úplně blbí. Opravdu si mysleli, že je to nějaký dvojitý agent, jako že je na jejich straně a jen hraje nějakou hru. On se tak někdy tvářil. Nevím, jestli se jen tak jistil, nebo z nich chtěl tahat rozumy pro Němce. Pitomci, jeden vedle druhého. Všichni nalítli tomu tlustému upocenému hovadu. A začínali dělat narážky na to, co jsem udělala. Chápete to? Tu drzost? A jak jsem se cítila?“

Kamil mlčel.

Stáhla si rozčuchané vlasy z čela.

„Žvanili, hrozně žvanili. Kramerius jeden ten Zorčin dopis měl, musel ho mít od Puchmajera. Byl to takový idiot, že jim ho ukazoval. Pánové se dobře bavili, jak může být někdo tak pitomý a tohle dát na papír, a přitom pitomí byli oni. Nad všemi visela sekera a oni si hráli jako skauti při bojové hře. To všechno bych možná ještě skousla, kdyby...“

Kamil čekal. Věděl, že Zuzana bude pokračovat.

Zvedla hlavu. „Dal najevo, že ví, jak to s Puchmajerovým koncem bylo. Někdo z domu mu řekl, že v den, kdy údajně spáchal sebevraždu, tam taky viděl mě a nějakého Němce. Dal si to dohromady. Pak začal být vlezlý a dotěrný. Šokovalo mě to, nikdy bych od něj něco takového nečekala. Idiotství, to ano, to by na něj sedělo, ale ne tohle svinstvo. Jenže už jsem s tím nemohla nic dělat, byla jsem na to sama. Wiprecht už byl pryč a já neumím někoho odpravit vlastníma rukama. Aspoň ne bez přípravy.“

Rozcuchala si rukama šedivé vlasy a zhluboka dýchala.

„Mě ať si klidně zabijí, říkala jsem si, ale šlo o Zorku. Taková žába, vždyť jí bylo asi osmnáct pryč. A oni byli totální magoři.“

„Udala jste je. Poslala jste anonym na gestapo, čekala jste, kdy se sejdou, aby byli všichni pohromadě. Pak tam pro ně přišli.“

Vtiskla se do rohu altánku, sedla si na zem a chvěla se.

„Musela jsem to udělat. Nebyla jiná možnost. Dostal šanci, mohl střílet. Já jsem přece vždycky každému dala šanci. Nejsem přece kat, ne? Jenomže on byl zbabělec a neudělal to. Ale já jsem se ho potřebovala zbavit, to přece chápete, potřebovala! Zabil by ji. Nešlo to jinak, musela jsem s ním skončit. Zahubil by nás obě, mě i mou milovanou sestřenicí.“

„Mohli to přece říct při výsledku.“

„Ne, proč by to dělali. Vždyť to nebylo důležité. Oni byli jen nebezpeční, neříkám, že byli udavači. Mohli nás všechny zahubit, ale neudělali by to schválně.“

„Takže jste je preventivně zahubila sama.“

„Já ne,“ podívala se na Kamila udiveně a konečně vstala. Kamil už byl nesvůj, ještě nikdy před ním žádná stará žena neseseděla na zemi.

„To přece Němci.“

„Ale vy jste tomu pomohla.“

„Sami se odsoudili. Mohli nás zabít. Přinejmenším Zorku. Co jsem měla dělat? Bylo to správné. Co bys dělal ty?“

Kamil nevěděl, co by dělal, protože v takové situaci nikdy nebyl.

Mlčeli. Za starých dob by se řeklo, že jen kamera vrčela, jenomže tady žádná kamera nebyla. O to bylo to ticho horší.

„Všichni museli zemřít,“ řekla konečně. „Vůbec to nechápete. Taková byla doba. Smrt všude kolem. Museli zemřít. Museli. Nechtěla jsem to. Jindy bych to neudělala, ale tehdy to jinak nešlo. Vymyslela jsem snad já tu situaci?“

„Takže je popravili.“

„Všechny, samozřejmě, jak jinak. Sekerou. Tenkrát to šlo rychle. V to jsem doufala, kdyby se něco vleklo, třeba by někdo omylem něco prokecnul.“

„Měla jste radost?“

„Zbláznil ses? Ze smrti tolika lidí? Ze smrti bývalého milence?“

„Ale tu jste přece způsobila vy?“

„Já?“ užasla a trhla prudce hlavou. „Ale vždyť to pořád říkám, to přece byli Němci. Němci! Gestapo. To oni zatýkali a popravovali. Zvala jsem je snad já do země? Odevzdala jsem jim všechny pevnosti a zbraně a letadla? Ne, nic takového jsem nikdy neudělala. Já byla vždycky vlastenka. Já bych jim přála, aby konečně vykolejili nějaký opravdu německý vlak. Pokud by v něm nejel Wiprecht, samozřejmě. Aby se roztrhaná a ohořelá těla Němců válela na poli kolem trati. To bych jim přála, vždyť oni mohli za všechno to zlo a tmu, ve které jsme žili. Jenomže proč mám umřít já kvůli tomu, že je někdo magor? A proč má umřít moje milovaná Zorka? Měla by po válce pomník? Zahynula rukou katů, protože si jako pitomá káča psala deník? To by byl památník za všechny prachy. Nemůžete chtít, aby parta pitomců rozhodovala o vašem životě. Dostali šanci a nevyužili ji. A dneska už jsem unavená. Nech mě být.“

Nechal ji tedy být.

* * *

Když příště přišel, zdálo se, že už se uklidnila. K tomu, co mu říkala o historii s Puchmajerem a Pistoriem, už se nevrátili.

„Jak vlastně proběhly ty zbývající roky války?“ zeptal se.

Výjimečně svítilo slunce a ptáckové zpívali. Přímo bukolická idyla. Portské předal bez velkých okolků a také čokoládu a italské olivy ve skleničce. Trochu zalitoval, že nezažil staré zlaté časy od roku 1936, kdy Zuzana točila a byla slavná a muži ji zahrnovali dárky. Taky by chtěl být někým od filmu a dávat dárečky, hodně drahé

dárečky samozřejmě, filmovým divám. V létě k moři, v zimě k moři, vily, šampaňské, poslední okamžiky světa, který pak zanikl, pokud ho někdo nenosil v sobě a nevzal si ho do exilu nebo na onen svět, což už ale obojí možná nebylo ono.

Navázala plynule.

„Bylo jasné, že Němci válku prohrají. Byla to jen otázka času. Na nějakou dobu, bylo to jen pár měsíců, se mi podařilo odjet do Itálie. Docela se mi tam dařilo. Natočila jsem několik filmů, byly relativně úspěšné, zdálo se, že i kdyby válka dopadla špatně, možná bych mohla zůstat tam. Tam mě nikdo neznal, nepamatoval se na mou minulost, nebyla jsem tam nějak kompromitovaná. Neřídila jsem žádný koncentrák, že jsem se někde daleko tahala s Němci, to by mi asi prošlo, ale o tom tam stejně nikdo nevěděl. Ty filmy možná dodnes jsou v nějakém archivu. Hnijí tam v zapomenutí, což není žádná škoda. Neznamená to dneska nic. Tehdy mi to pomohlo přežít.“

„Čekala jste, že se Wiprecht nakonec vrátí z východní fronty?“

„Ne. Nečekala jsem, že by to přežil. Dokonce jsem se toho vlastně bála. Představte si, co by se stalo, kdyby to všechno přečkal. Potkala bych se s ním, náš vztah by pokračoval, možná bych si ho chtěla vzít. Jenže on by byl důstojník poražené armády, já bych byla zrádkyně národa.“

„Nakonec jste stejně byla zrádkyně národa.“

„Ano. Někdo být zrádcem musel. Tak se šlo po těch, co se nemohli bránit, po těch, co byli nejvíc vidět.“

„Kdyby se Wiprecht vrátil, nechal by se zajmout od Američanů. Mohl se stát vysoce postaveným důstojníkem Bundeswehru a vy jste mohla slavit úspěchy na divadle v Bonnu nebo v Západním Berlíně.“

„Asi by na mě nebyl nikdo zvědavý. Možná v té Itálii, tam bylo pár lidí, co by měli zájem. Ale nevrátil se.“

„Sebrali vás hned po válce?“

„Trvalo to jenom několik dní. Přišlo několik mužů s páskami na rukou a vypadali velmi odhodlaně. Pokřikovali něco o fašistické děvce. Nebylo to příjemné.“

„Soudili vás potom?“

„Schylovalo se k soudu, ale nakonec k němu nedošlo. Ve skutečnosti nemohli pořád najít, co by na mě mohli hodit.“

„Takže žádná kolaborace s Němci?“

„Jen taková ta společenská. Prostě jsem se s nimi potkávala. Předhodili mi i to, že jsem prý měla mezi Němci milence, nikdo ale nevěděl, kteří by to měli být. Těžko se to dokazovalo, protože ti, kdo by měli svědčit, měli sami máslo na hlavě, tak si na nic nevzpomínali. Kolektivní ztráta paměti, až jsem skoro chtěla, aby si někdo na něco vzpomněl, aby to nevypadalo tak blbě. Nakonec se našlo několik lidí, kteří mi potvrdili, že jsem je za války podporovala, a dosvědčili i to, že to bylo od prvních chvil protektorátu. Nebylo to tedy tak, že bych si chtěla na poslední chvíli zajistit alibi. Prožila jsem si ošklivé chvíle ve špinavé cele se špinavými lidmi. Byla to ale zajímavá sešlost. Pro mě to byla tedy nová zkušenost. Už dlouho jsem nepobývala mezi lidmi z takových společenských vrstev. Celá ta směs práškačů, drobných šmelinářů a nevinných lidí, to bylo opravdu panoptikum. Dozorci se na mě chodili dívat jako na nějaké vzácné zvíře. Byla jsem zřejmě výstavní exponát. I když jsem se pak dostala ven, nevěděla jsem, co bude dál. Neměla jsem žádnou možnost se vrátit k filmu. Neměla jsem, kam utéct. Noviny o mně stejně psaly jen to, že mi nikdo nic zatím nedokázal, ne že jsem nevinná.“

Pak následovaly asi čtyři roky zvláštního bezčasu. Živila jsem se, jak se dalo. Učila jsem němčinu a trochu francouzštinu. Francouzsky jsem moc neuměla, ale moji žáci neuměli vůbec nic, tak jsem to nějakou dobu mohla zkoušet. Spravovala jsem prádlo. Uklízela jsem po různých domácnostech a čekala na to, jestli se poměry přece jenom časem trochu nezlepší, ale všechno, co jsem před sebou viděla, mi připomínalo tu nejčernější tmou.“

„Ale nakonec vás přece sebrali, ne? V archivu o tom hodně papírů zmizelo, nejspíš to má nějaký estébák doma pod postelí jako památku, ale několik zmínek tam bylo.“

„To bylo později, když se zase přiostril nějaký jejich boj. Přišli pro mě ráno, bylo to hodně brzo ráno. Byli tři, zvonili u branky. Byla jsem sama doma, služebná odcházela na noc k sobě domů.“

Vylíčila, jak to bylo.

„Posílá nás pan Vejvoda,“ řekl jeden.

„Neznám žádného pana Vejvodu,“ ohradila jsem se.

„Nebav se s ní,“ řekl druhý. „Ať nás pustí dovnitř.“

„Pustte nás dovnitř.“

„Proč?“ Zkusila jsem to, ale bylo jasné, že to nemá smysl. Chtěla jsem jen získat pár vteřin času, abych si to srovnala v hlavě.

„Nebav se s ní. Ať otevře, nebo to vykopneme.“

„Máme zatykač,“ řekl zase ten první. „Nemá smysl klást odpor. Bude to jen horší.“

Odemkla jsem branku a oni okamžitě vtrhli dovnitř a při tom do mě dost neurvale strčili. Neomluvili se ani slovem.

„Tak kde jsou ty zbraně?“ zeptal se ten třetí, který doted’ mlčel.

„Jaké zbraně?“

„No jen nedělejte. Ty ji drž pod kontrolou,“ obrátil se na toho druhého, takový malý blondák to byl. „Doved’ ji dovnitř a nespust’ ji z očí. To jistě zvládneš, je to herečka, chacha.“

„A co ten zatykač?“ zeptala jsem se.

„Tak to je zas někdo, kdo chce vidět zatykač,“ podivil se první. „Jo, jasně, jste zatčena,“ a mával mi před nosem nějakým papírem. Bylo mi jasné, že i kdyby to byl kus novin, bylo by to jedno.

Posadili mě do kuchyně a blondák mě hlídal. Zrzavý, ten, co mluvil jako první, zjevně akci velel. Systematicky procházeli bytem, otvírali skříně, zásuvky, vyhazovali oblečení, vyndávali knihy a letmo jimi listovali. Bylo jasné, že v knihách žádné zbraně být nemohou, spíš mě chtěli zdrtit. Sundali obrazy, snad hledali tajné trezory. Nic

takového jsem nikdy neměla. Protože jsem tušila, že přijdou, schovala jsem velké peníze a cennosti na bezpečném místě. Peníze jsem ještě včas proměnila ve zlato, protože jsem předpokládala, že s tím by se mi lépe utíkalo do ciziny. Část jsem dala pod boční ozdobnou desku rodinné hrobky, kde nehrozilo, že by ji někdo odstraňoval v případě nějakého pohřbu, část zakopala pod strom na chalupě, kterou jsme zdělili po babičce. Že by zabavili vilu, s tím bylo nutné počítat, pak bych tam sotva mohla přijít s motykou něco ve sklepeš vykopávat.

Co jsem se zabývala myšlenkami na svůj majetek, trojice pokračovala v devastaci mého domova. Odhrnovali koberce, což jeden z nich, zrovna ten, který vypadal, jako když právě vypadl z popelnice a měl mastné vlasy, komentoval slovy, že tu panička už asi dlouho neuklízela.

„Hlavně že vy jste tu uklidili,“ poznamenala jsem, když vysypali odpadkový koš na zem.

„Ať drží hubu,“ zaječel blondák.

Ještě asi hodinu takhle řádili. Pak chtěli podepsat papír, že je všechno v pořádku, už si na to nevzpomínám. Řekla jsem, že to v pořádku není. Věděla jsem, že si tím moc nepomůžu, ale upadla jsem do takové malátnosti, že mi bylo všechno jedno.

„Tak pojedeme,“ řekl najednou zrzek. „Vemte si s sebou jen něco nalehko, zase se vrátíte.“

„Když je na mě zatykač?“ podivila jsem se.

Něco zamumlal, že se všechno jistě vysvětlí, a pak mě odvedli do auta.

Dojeli jsme do Bartolomějské a výslech začal okamžitě.

* * *

Ten proces nebyl dlouhý. Od počátku vlastně nebylo jasné, čím jsem se provinila, a nakonec se nic nezjistilo. Nebyla jsem členem žádné

organizace. Nikomu jsem nezpůsobila smrt nebo škodu, tedy to oni naštěstí nevěděli. Nikdo mi nedokázal, že bych vychvalovala tehdejší zřízení, ani jsem neudávala a tak dále. Vlastně to nakonec vypadalo, že jsem celou válku nedělala vůbec nic. Podle některých měla moje vina spočívat v tom, že jsem se setkávala s Němci a měla s nimi intimní poměr. Chtěla jsem vědět, odkdy je intimní poměr trestný, a to nikdo nevěděl. Chtěla jsem jména těch údajných milenců, ale neměli ani jedno. Špatně se připravili. Neměli to také jednoduché, protože ti mladí důstojníci byli nejspíš už mrtví nebo někde daleko v zajetí. Nic neměli z první ruky. Zaměřili se na těch několik filmů, jež jsem natočila, jenomže to bylo buď o pitomých slečinkách, které milují nějakého mladého továrníka, nebo o děvčatech z venkova, kde se řeší nějaké rodové spory. To, co točil Stano Zeman, mi nakonec vlastně pomohlo. Tam jsem byla pořád na poli s hráběmi a bosá. Tak z toho se provaz uplést nedal, ani kriminál.“

„Ale o těch důstojnících Wehrmachtu vědět museli,“ neodpustil si Kamil. „Že by nikdo z Čechů nežárnil?“

„To ano, ale nakonec nebylo dost věrohodných svědků. Muži mlčeli, protože nikdo neměl důvod se mi mstít, a ženy mlčely, protože dobře věděly, že kdybych promluvila, sedí na té lavici se mnou. Tak mě nakonec pustili. Zostuzenou, zničenou, ale pustili. Jenže ta vazba, to bylo to nejhorší, co jsem kdy zažila.“

„Bili vás?“

„Ne. To by bylo moc vidět. Vážně to chcete vědět?“

„Co myslíte?“

„Tak teď už je to jedno. Mně to neublíží a je nikdo nepotrestá.“

Zuzana se napila z láhve od koly, v níž nebyla kola. Pak ještě jednou a ještě jednou. Pak se pomalu rozpovídala.

„Jeden z nich, jmenoval se Gužík, dodnes si to pamatuju, ten si mě vyhlédl. Hned mi bylo jasné, že se mě pokusí nějak ponížit.“

Pak tam chodil skoro každý den. Postavil se zády ke dveřím cely a rychle si rozepnul kalhoty a vytáhl ten svůj klacek. Musela jsem si

kleknout a strčit si ho do pusy. Byl to hnus. Jak začal hekat, že bude hotový, pustila jsem ho a dodělala rukou. Vystříkal se na zem. Pak se rychle zapnul a začal křičet:

„Takový bordel. Koukej to uklidit!“

Vždycky si počkal, než jsem zamaskovala všechny stopy. Pak křičel, aby to bylo slyšet na celou chodbu, že jestli se takový nepořádek bude opakovat, tak uvidím.

Tak se to opakovalo mnohokrát. Pak se jednoho dne stalo něco zvláštního. Tím malým okénkem vlétla do cely vosy. Zrovna jsem ho kouřila, když mu začala bzučet kolem hlavy. Začal se chovat jako šílený, vyklouzl mi z pusy a křičel: „Zabij ji! Zabij ji!“

Praštila jsem ji ručníkem a on si utřel čelo.

„Co se děje?“ ptala jsem se.

„Nic. Mám alergii na vosí píchnutí. Mého bratra to zabilo.“ Už nechtěl ten den pokračovat.

Tu noc se mi zdálo o vosích hnízdech, o mnoha žlutočerných vosách. Začala jsem milovat vosy.

Několik dní jsem se nemohla žádně dočkat, a přitom musely mít hnízdo někde blízko, protože přilétávaly docela často. Pak jsem měla jednu štěstí, přiletěly hned dvě najednou. Dlouho jsem je honila po té malé místnůstce, až jsem je nakonec měla obě. Strčila jsem je do krabičky od sirek. A ráno přiletěla třetí. Strčila jsem krabičku do kapsy a doufala, že budou vyhladovělé a vzteklé. Přišel v tutéž dobu a jako obvykle se opřel o dveře cely, vytáhl klacek a řekl: „Dělej.“ Pak zase zavřel oči, jak to vždycky dělal, zřejmě aby se oddával slasti. To byl takový jeho rituál, díval se až pak, když jsem ho honila. Krabičku jsem měla ukrytou v pravé dlani. Prostě jsem mu ji strčila pod koule a palcem otevřela. Vyletěly ihned a trvalo to jen několik vteřin. Nevím, jestli bodla jedna, nebo všechny tři. Ale poznala jsem ten okamžik podle toho, jak zaječel: „Co to děláš?“

Zřejmě si myslel, že jsem ho něčím bodla.

Řekla jsem, že o ničem nevím, ale to už se držel za koule a já křičku mezi jeho nohama nenápadně hodila na zem za jeho záda. Ale i kdybych to udělala nápadně, bylo by to jedno. Dostal křeče, našťěstí si ještě stačil natáhnout kalhoty, ale pak se začal dusit a nakonec padnul na zem. Pro jistotu jsem ještě chvíli počkala. Škubal sebou, ale jinak nebyl schopen se ovládat. Bušila jsem miskou na dveře a hned přiběhnul bachař. Když viděl, co se děje, spustil ohromný povyk a začaly se sbíhat posily.

„Co se stalo?“ křičel.

„Nevím,“ pokrčila jsem rameny. Mohla jsem říct, že ho píchla vosa, ale proč bych to dělala, že?

Pak odnesli chroptící tělo pryč. Udusil se nedlouho potom, jak jsem se dozvěděla druhý den. Tím jeho radovánky skončily a mně se ulevilo.“

„Poslyšte, to je trochu přitažené za vlasy. Bylo to opravdu takhle?“

„Proč bych si vymýšlela? Ostatně bys k tomu dokumenty někde našel. Ale mně je jedno, co si o tom myslíš. Mně přece můžeš věřit, proč bych lhala.“

„Zdá se, že vás život naučil improvizovat,“ neodpustil si Kamil.

„Tak to si piš. Ale on si o to dost koledoval. Víš, ty bys taky nechtěl každý den bachařovi kouřit péro a pak na sebe nechat křičet: ‚Uklid’ to!‘ Pochop to, já byla pořád filmová hvězda. To je jedno, že v base, vždyť jsem tam byla právě kvůli tomu, ale prostě hvězda. Když na vás někdo řve, že jste zradila vlast a patříte na šibenici, to má aspoň nějakou úroveň. Dává vám tím nějakou cenu. Ale tohle bylo jen čiré ponížení.“

Pak mě pustili.“

* * *

Konec září toho roku byl průměrně chladný a průměrně ošklivý. Kostel svatého Rocha byl ještě o něco prázdnější a Kamilovi vrtalo

hlavou, jestli i důchodci jezdí na dovolené. Třeba se stahovali na chalupy a chaty, které si zařídili v době, kdy ještě nebyli důchodci a byli v Kamilově věku. Armine občas přišla, jen měla vždycky málo času. Manžel byl chorobně žárlivý a představa rozzuřeného Arména Kamila naplňovala nejtemnějšími obavami.

Bylo to podivné manželství. Do Česka přijela Armine s manželem někdy v devadesátých letech, v době, kdy jejich země procházela krizí. Manžel byl jakýsi nepřiliš úspěšný odborný asistent, nejspíš snad matematiky. Neúspěšný asi ne úplně vlastní vinou, protože tu o něj byl jakýsi zájem, ale bylo zřejmé, že závratnou dráhu neudělá. Armine byla původem nedostudovaná učitelka a tady působila jako vychovatelka v některých lépe situovaných arménských rodinách. Jak Kamil pochopil, manžel zřejmě hodně pil. Ne tolik, aby si neudržel práci, ale dost na to, aby byl někdy obtížně snesitelný. Jejich společný život nebyl žádný med, a to asi ani pro jednu ze zúčastněných stran. Děti neměli. Kamil nikdy nepochopil, co ty dva vlastně drží pohromadě. Nikdy se na to nezeptal. Možná tam ještě doznívaly vzpomínky na nějakou prvotní zamilovanost. Možná je k sobě prostě tlačila okolní cizota, když museli žít ve vzdálené zemi. Nedokázali splynout s prostředím a zpátky se vrátit nechtěli. Možná, říkal si, je manželova šílená žárlivost jenom odrazem jeho někdejší lásky, jež se zvrhla v paranoii a neustálou potřebu svou manželku sledovat a vyslýchat. Armine by bylo zcela jedno, kdyby se její manžel někde spustil, jenomže na to byl příliš usedlý domácí typ, kterého vlastně nic erotického nezajímalo. Zajímal ho pouze vlastní technický sex, jež měl, a nic jiného nepotřeboval.

Časem mu došlo, že vlastně jejího manžela nezná jménem. Buď používala výraz on, nebo manžel, aniž kdy naznačila, jaké je jeho křestní jméno. Možná se na to dokonce kdysi zeptal, ale ona jen mávla rukou a nějak to zamluvila.

„Máš jizvy na rukách,“ řekl jí Kamil bezohledně, když spolu seděli v kavárně. Bylo to krátce po tom, co se poznali.

„To jsem si kdysi udělala, když jsem páchala demonstrativní sebevraždu,“ řekla nenuceně, jako kdyby mluvila o aerobiku. V jejím světě to vlastně nebylo nic zvláštního.

Když chce člověk sejít z tohoto světa, tak prostě páchá sebevraždu. Jak jinak.

„Pozveš mě dneska na noc k sobě domů?“

To nečekal.

„A co manžel?“

„Řekla jsem doma, že jdu ke kamarádce. Tak pozveš?“

Samozřejmě že ji pozval. Pozval by ji už dávno, ale myslel si, že to prostě nejde. Z praktických důvodů nejde. Přitom mu sdělila už před několika týdny: „S tebou bych si dala říct. Ale pořád to respektuji, že jsi kněz.“

To ho právě štvalo, když někdo pořád respektoval, že je kněz. Teď to asi respektovat přestala. Ztráta respektu potěší.

Došli k němu domů, vypili nějaké víno, pak se objali. Milovali se mlčky, tak nějak věčně, jako kdyby to byl jen doplněk k tomu, co si říkali. Pak leželi vedle sebe a nic neříkali. Věděli, že už to nevrátí zpátky.

* * *

„Skončila jsem v továrně na hodinky,“ řekla Zuzana. „O filmu nemohla být pochopitelně ani řeč. Každé ráno jsem chodila asi na šestou, strčila lístek do píchačky. Byly takové dřevěné, vlevo páčka, nahoře hodiny. Cink... A byla jsem tam.“

„Co jste tam dělala? Nejste přece hodinářka.“

„Proč by měl člověk v továrně rozumět tomu, co se tam dělá? Byla jsem u takového malého ručního lisu. Brala jsem součástku, přiložila na druhou součástku a zmáčkla páku. Když se povedlo, dala do košíku, když ne, dala do odpadu. S odpadem se to nesmělo přehnat, to pak mistr nadával. Mně nadával rád. Kromě toho mi činil různé nezastřené návrhy, ale toho už jsem měla po tom všem dost.“

„Jak dlouho jste to dělala?“

Mávla rukou.

„Už toho nech. Tohle by bylo nadlouho. Byla jsem tam krátce, několik měsíců, pak jsem šla uklízet, potom prodávala zeleninu, pak zase uklízela, abych nebyla mezi lidmi. Dalo se to přežít. Byla by to všechno vlastně dobrá práce, nijak to nezatěžovalo hlavu. V době, kdy jsem pořád ještě pracovala na hodinkách a uklízela, pokračovali komunisti v čistkách a začali se vybíjet mezi sebou. To už by bylo skoro slibné, ale bylo jasné, že těch sviní je tolik, že jich nakonec dost zbude. Pořád jsem myslela, že ten režim nemůže dlouho vydržet, ale dlouho se nic nedělo a bylo to jen a jen horší. Nic mi vlastně nechybělo, neměla jsem rodinu, otec už zemřel, Zorka utekla hned po Únoru přes hranice. Bála jsem se, že mě zavřou aspoň tady za to, ale nezavřeli. To byla spíš náhoda, hodili to na někoho jiného. Pak jsem se rozhodla, že odejdu.“

„Kam?“

„Do Itálie. Fingovala jsem sňatek s jedním diplomatem. Odjela jsem pak ven. Chtěla jsem ještě točit, tak jsem vzala několik menších rolí ve filmu. V jednom to dokonce vydalo na druhou nejdůležitější roli, ale jinak už z toho nic nebylo. Nikdy se to nevrátilo tam, kde to bylo před válkou. Seděla jsem v jedné vile a nudila se.“

„Ale proč jste přišla zpátky. A kdy to bylo?“

„V pětadesátém roce. Dobrovolně a jen na chvíli. Ale já už jsem dneska unavená, necháme toho.“

* * *

„Proč se vrátila? Jaký by to dávalo smysl? Možná že v roce 1965 si mohla myslet, že se tu něco zlepší, ale musela by být úplně magor, aby si myslela, že to tu někdy bude lepší než v Itálii. Neměla tu nikoho a nic.“

Ležel vedle Armine, jež si zase dala jednu noc volno. Asi to bylo nevhodné, mluvit o nějaké jiné ženě, byť to byla žena, která patřila

do tak dávné minulosti, že měl někdy pocit, že si ji někdo vymyslel. Někoho se ale potřeboval zeptat.

„Něco tu bylo,“ konstatovala věcně. „Žena neudělá nic bez příčiny. Třeba šílené příčiny, ale nikdy ne zbytečně. Měla důvod a ten ti tají.“

„Proč by to dělala?“

„Protože je to něco, co ti nemůže říct. Nějaká podobná hrůza, jako to bylo s tím Puch... jak se jmenoval?“

„Puchmajerem.“

„S tímhle. Měla důvod, na to dám jed. Co vlastně dělala, když se vrátila?“

„Nic. Pronajala si byt a chodila po galeriích. Byla cizí státní příslušník. Kdo ví, jestli to vůbec bylo legální, si tu takhle najít bydlení, ale nějak to udělala.“

„Nebyla tu jen tak. Že by se o ni nezajímala policie, tajní? To není možné.“

„Co víš o tajných?“

Zasmála se.

„Ty můj bráško, narozený ve stejných hovnech naší části světa. Copak jste to tady měli jiné?“

* * *

Nebyla tu jen tak. Nakonec se k těm papírům dostal. Normálně by mu to trvalo dost dlouho, ale protože měl přece jen známé, kteří měli taky známé, ty svazky našel. Nebyly kompletní, to jim dodávalo na literární dramatickosti. Zachovaly se nejspíš proto, že Bergová nepřipadala nikomu při skartování tak důležitá a měli na starost jiné věci.

Po návratu se s ní scházel důstojník Sojka. Jak vyplývalo z jeho hlášení, ani on nevěděl, proč se vlastně vrátila. Tajná bezpečnost si zřejmě myslela, že je Zuzana Bergová agentka cizí mocnosti. Tomu by napovídalo i to, že se z republiky dostala sňatkem s diplomatem

a estébáci jaksi nevěřili, že by to bylo z lásky. Jednak láska nepatřila mezi jejich myšlenkové kategorie, jednak už měli své zkušenosti.

Jenomže ze sledování vyšlo najevo, že se prakticky s nikým nestýká. Pronajala si dva pokojíky, chodila na dlouhé procházky starou Prahou a občas zašla do divadla a galerie. Potkala se s několika známými ze starých časů, ale to všechno byly figury, vůči nimž nikdo nic neměl. Vojenským objektům se vyhýbala, milence neměla.

Sojka byl poněkud nešťastný muž. Kontaktoval ji na příkaz představených už brzo po jejím návratu do Prahy.

„Jde o zájem země a národní bezpečnost,“ sdělil jí. „Potřebujeme předcházet zločinnosti.“

„Nemám nic společného se zločinností,“ pravila nevinně v kavárně Slavia.

„Jistěže ne,“ ujistil ji. „Jde o to, že byste na něco takového mohla narazit. Jste známá osobnost, leckam se dostanete.“

„Tam, kde se vyskytuji, se určitě nic trestného neděje,“ řekla.

„To člověk ani předem neví,“ namítl Sojka. „Rozhodně by pomohlo, kdybyste se s námi čas od času setkala. My vám můžeme pomoci. To víte, v této zemi se mnoho změnilo, jistě se vám tady líbí a my chceme, abyste tu byla jako doma. Vždyť jste tady doma, ne?“

Připustila to, aspoň tak se to z jeho záznamů jevilo.

Pak se jednoho dne přestal Sojka v záznamech vyskytovat a nakonec byl spis uzavřen s tím, že Zuzana Bergová není ani vhodný kandidát spolupráce, ani neprovozuje žádnou státu nepřátelskou činnost. Její pobyt na území ČSSR byl přičítán nostalgii a tomu, že nemá v cizině vhodné pracovní uplatnění. Peníze má zřejmě od svého manžela, bývalého diplomata, s kterým žila nejspíš jen formálně. To bylo všechno.

* * *

„Ty nemáš výčitky, že se mnou souložíš?“ zeptala se najednou na lůžku Armine.

„Proč? Jsi rozvedená a sama. Nesvádím tě k žádné nevěře.“

„Máš žít v celibátu. Porušuješ sliby. Nedáváš dobrý příklad. Nedělala jsem si iluze, ale teď vidím, že morální prohnalost církve postoupila ještě dál, než jsme se učili ve škole. Takhle tu lepší společnost tedy skutečně nevybudujeme.“

Pobavilo ho, že by se snad Armine někdy zajímala o morální obrodu.

„S dobrým příkladem to nemá co dělat, nikdo o tom neví,“ poznamenal jen pragmaticky.

„To je ale pokrytectví.“

„Jsi v takovém případě spoluviník.“

„Já nic neslibovala. Děláš to dobrovolně.“

„V tom je právě ten půvab. Ještě aby se tohle dělalo povinně. Ostatně nemám pocit, že oni mají mít nade mnou moc. V tom to je. Kdysi jsem si myslel, že tu autoritu možná mají, teď už ne. Proto mám právo se chovat, jak uznám za vhodné.“

„Celý život?“

„Celý život.“

Převalila se na bok a najednou změnila téma.

„Už jsi zjistil, proč se ta Bergová vrátila?“

„Ne. Ani oni to tenkrát nezjistili – a to měli čtyřicet let náskok.“

„Byl v tom buď chlap, nebo peníze. Nebo obojí. Najdi někoho z těch estébáků.“

„Neřeknou ani slovo.“

„Prostě to udělej, jinak se nehneš z místa. Ta ženská ti lže a lže. Se jí divím, má smrt na jazyku a pokračuje v tom.“

* * *

Podplukovník Králík už měl materiály připravené.

„Pracovalo tenkrát na ní víc lidí. Máte pravdu v tom, že ten Sojka v tom pak nepokračoval. Důvod je dvojí. Ten jeden byl kázeňský přestupek, on s ní totiž navázal sexuální vztah.“

„To snad ne!“

„Takové případy se stávaly. Zrovna nedávno jsem na jeden takový narazil. Byly v tom pochopitelně smíšené motivy. Ze strany těch žen strach, možná nějaký atavismus, vzhlížení k mocnému samci. Já bych to moc nepsiologizoval, to ani není moje práce a můj obor. Prostě se ve vypjatých situacích potkal muž se ženou. A když v jednom z několika set případů vznikla nějaká aféra, není na tom nic zvláštního. Spíš bych se divil, kdyby se nic takového nestalo.“

„Ale stalo by se to, kdyby ta žena byla v milostném životě zkušená, znala světa, aspoň průměrně inteligentní?“

„Zase se mě ptáte na něco, co jde mimo můj obor. Upřímně řečeno, nepovažuji to za pravděpodobné. Patřila snad ta Bergová mezi takové?“

„Určitě. Zažila hodně, aspoň trochu jí to myslelo. Nebyla to žádná naivka. Nedělala nikdy nic, co by nemělo smysl. Vlastně i to, co dělala za války, dává smysl. Muži se nechovali jinak. A ona z toho vyvázla.“

„Ano,“ připustil Sojka. „Udělali z ní děvku, ale i oni pochopili, že v ničem nejela. Ostatně kdyby promluvila, mnoho zasloužilých umělců by mělo problém. Museli by ji popravit nebo nadlouho posadit za mříže, ale kvůli posedávání v baru někoho pověsit, to nebylo vyložene nutné.“

„Ale proč udělala tohle? Proč by sváděla estébáka?“

„To my přece nevíme, kdo koho sváděl. Pokud vůbec. A on už je po smrti. To je ten druhý důvod, proč v případě nepokračoval.“

„Jak zemřel?“

„Otrava svítiplynem. Stalo se to u něj doma. Místo zemního plynu se tehdy, v šedesátých letech, používal svítiplyn. Kdyby vás to zajímalo, ten vzniká karbonizací, tedy tlakovým zplyněním uhlí nebo cyklickým štěpením...“

„Ne, to není nutné rozebírat. Byla to sebevražda?“

„Mohla to být nešťastná náhoda. Takových případů bylo mnoho. Třeba slavný hudebník Jiří Šlitr se svou milenkou umřel právě tak.“

Sojku našli v bytě, když nepřišel do práce. Byl mrtvý. Cizí zavinění nebylo zjištěno.“

„Bylo tam cizí zavinění?“

„Oni říkali, že nebylo. To samozřejmě neznamená, že nebylo, jen to, že to oni říkali. A to zase znamená, že si to doopravdy mysleli nebo ale také nemysleli, a stejně to tvrdili. Jak to máme po těch letech vědět?“

„A mohlo to tak být? Vražda plynem? To je trochu krkolomné, ne?“

Podplukovník Králík se zasmál.

„Některé věci složitě jen vypadají. Kdybyste chtěl někoho zavraždit a použít na to plyn, jak byste to udělal?“

„Nemám tušení, ještě mě to nenapadlo. Asi bych ho opil a pak pustil hořák v kuchyni a simuloval, že ho uhasila bublající polévka nebo tak něco.“

„Máte talent. Dá se to udělat i bez polévky. Půjďte na chodbu před bytem a zavřete přívod plynu. Počkáte, až zhasne plamínek v topení, a potom plyn znova pustíte. Uniká ho málo, ale stále. Je třeba, aby byt byl malý, nejlépe jen pokojík, a nebyl tam průvan od mizerných oken. Nic neriskujete. Pokud by se to nepovedlo, budete to opakovat ještě několik dní. Jednou to vyjde. Pachatel se mohl spolehnout na to, že v tehdejší době byla spousta topných zařízení v mizerném stavu jako ostatně všechno tady. Riziko je ovšem v tom, že svítiplyn je výbušný, tak se doporučuje nekontrolovat výsledek vraždy tak, že zazvoníte u bytu. Přeskočí jiskra a letíte taky. Proto se také svítiplyn používal i pro motory. Tak třeba Němci sestrojili v roce 1893 tramvaj poháněnou...“

„To je zajímavé,“ přerušil ho rychle Kamil, jenž začínal mít dojem, že podplukovník zasvětil život svítiplynu. „Dal by se najít ještě nějaký žijící estébák z té doby, který by si na ten případ vzpomínal?“

„Určitě dal, já vám to najdu. Oni se dožívali poměrně vysokého věku, to se i u tajné policie stávalo. Pokud tedy nezhylnuli na otravu

svítiplynem. Řekl bych, že příslušník tajné policie nikdy nezemře předčasně jen tak. Ale to vás nechci ovlivňovat.“

* * *

Jmenoval se Ulbricht, už v tom jménu bylo něco krajně nesympatického. Byl to pokročilý sedmdesátník, zakulacený, brunátný, jako kdyby vypadl z filmu o bývalých estébácích.

Jeho byt vypadal přesně tak, jak si Kamil vždycky představoval byty bývalých estébáků. Poměrně malý, asi dvoupokojový, ve starém omšelém činžáku z padesátých let. Dům sám stál za to. Nad vchodem se skvěl pokus o jakési domovní znamení, muž s lopatou a vedle něho pionýr. Do pater se šlo po zašlých betonových schodech, stěny na chodbě byly natřeny kombinací zašlé bílé a zelné barvy. V přízemí na rohu chodby cosi zapáchalo, jako by se tam někdo vymočil. Výtah nefungoval. Naštěstí příslušník bydlel ve třetím patře. Přede dveřmi byla ve výklenku rezavá plechovka plná vajglů.

Po zazvonění nešel dlouho nikdo otevřít. Kamil tedy zvonil podruhé a potřetí. Ze dveří nakonec vyšel malý obtloustlý muž, který měl na sobě vytahané tepláky a bílé tílko.

„Co je?“ zahučel.

Kamil ho ujistil, že půjde jenom o pár vět. Muž ho tedy neochotně pustil dovnitř a dovedl do místnosti, jíž by se snad s trochou fantazie dalo říkat obývací pokoj. Obývaná tedy byla, jak šlo poznat z letitého prošlapaného koberce. V rohu stálá elektrická kachlová kamna, kterým se dříve říkalo akumuláčky. Na malém konferenčním stolku ze sedmdesátých let stál uprostřed obrovský porcelánový popelník, opět plný nedopalků. Televize u okna vypadala, jako by byla pouze černobílá, velká dřevěná bedna s velkými ovládacími knoflíky. Na ní byla kameninová váza s umělými květinami. Na stěně visel obraz jakéhosi zachmuřeného muže v kabátě. Kamil odhadoval, že by to

možná mohl být Felix Edmundovič Dzeržinskij, zakladatel bolševické čety, ale nebyl si zcela jist.

„O co vám jde?“ houkl mužík. „Předně bych chtěl říct,“ pokračoval, aniž se ho někdo na něco ptal, „že to, co tu bylo v roce 1989, nebyla žádná revoluce, ale převrat.“

Docela obyčejný převrat. Tady se všem dobře žilo. Všem těm disidentům. Těm taky, aby bylo jasno. Teď všichni najednou dělají, že byli velký chudáci. Kdepak, jenom makat se jim nechtělo. Dobře si na ně pamatuju. Některým by neuškodilo ještě dneska jim pár fláknout. Všechno rozkradli, celý národní bohatství, co jsme to za ty roky vybudovali. Naše rodinný stříbro. Rodinný zlato. Ale makat, to se jim nikdy nechtělo. A teď všechno prodají do Německa. Poctivému člověku se leda tak dneska každé vydělá na hlavu. To je nová totalita. Nová totalita, pane! A byl to převrat, jak už sem řekl.“

Kamil se chtěl zeptat, proč by tato totalita měla být nová, když tu předtím údajně nebyla žádná stará, ale nechal si tyhle rozumy pro sebe.

„To bych teď nechal stranou,“ řekl Kamil. „Mně by nevadil ani převrat. Ale mně jde o věci, které se staly mnohem dřív. Vy jste znal pana Sojku, který měl na starost paní Bergovou?“

„Sojka? Jasně. Bergová?“

Chvilí přemýšlel, ale nebylo jasné o čem. Jestli ví, nebo má vědět. Nalil si další vodu, již předtím Kamil odmítl, bylo přece jen asi deset ráno.

„Sojka to dělal,“ připustil nakonec.

„Ano.“

Zase chvilí ticho.

„Ta smrt byla divná. Ona ta Bergová byla divná. Já si na ni pamatuju, protože tehdy byla ještě známá jako herečka. Rodiče ji znali z těch předválečných filmů. Potom se to tady samozřejmě nedávalo, když byla v nemilosti. Taky co by na to kdo koukal. Asi žádná škoda, ale celkem o nic nešlo. No a Sojka...“

Zamnul si bradu a předstíral, že vzpomíná.

„Tak dobře, dneska už je to jedno. Ale nic si nenahrávejte, jasný. On si s ní něco začal. To prostě nešlo, my jsme taky měli nějaký kodex, jak se chovat. Dneska se tomu nevěří, ale bylo to tak. Ona ho nějak zblblá. Nikdy jsme nepřišli na to, co tady dělá. Podezřívají jsme ji, že třeba pro někoho pracuje a pokouší se dostat k lidem, co něco znamenají. Jenomže to ona nikdy neudělala. Nakonec to vypadalo, že se jí opravdu stýská po domově. Kdyby Sojka tak najednou neumřel, bylo by nám to celkem jedno. Jenže se udusil plynem a vypadalo to jako nehoda.“

„Vy tomu nevěříte.“

„Nevěřím ničemu. Důstojník tajné policie, jak se tomu dnes říká, nezemře jen tak. Ona v tom měla prsty, byl jsem si tím jistý. Bylo to dost jednoduché, zavřete přívod plynu, pustíte ho a je to hotové.“

„Slyšel jsem.“

„Kde?“

„Ludvík Souček to má v jedné detektivní povídce.“

„Aha, tak to jsem nečetl. Ale nějaký Souček byl můj zubař, to jsou náhody. No nic. Víte, já si myslím, že ho zabila. Ta Bergová. Ale dokázat se jí to nedalo a nikdo taky nevěděl, proč by to měla dělat. Neměla žádný motiv. Taky se nikomu nezdálo, že by herečka byla schopná někoho zavraždit.“

„No když myslíte,“ řekl Kamil.

„Co máte na mysli?“ zpozorněl estébák.

„Ale nic. Když matky vraždí novorozence, taky by to do nich nikdo předem neřekl. Nebo do těch počestných sousedů, co ve sklepech roky vězní nějaké unesené dívky.“

„Jo tak. Myslím si, že něco potřebovala utajit. On něco věděl. Něco o ní a muselo jí to stát za to, aby ho zlikvidovala. Já se pořád divím, že jí na to všechno skočil. Víte, podívejte se prostě do těch spisů, vždyť jí bylo tenkrát asi něco pod padesát, žádná dvacítká nebo třicítka. Fakt je, že ženská to byla zachovalá, ono se na Západě tak rychle nestárla jako tady, to musím uznat. Paničky tam bejvaly pěstěný. Makat nemusely, tak se staraly o sebe. Asi to dokázala na

něj nějak hrát. Některý chlapi jsou prostě na starší. No jsem rád, že tady u nás aspoň tenkrát skončila éra takovýchto paniček, které si myslely, že jim patří celý svět, a tak jim někdo musel ukázat, že to teda fakt nepatří. A ještě potom některé měly takovou drzost, že chtěly různé rehabilitace a podobné nesmysly. Přitom většina z nich by mohla být ráda, že nedostaly přinejmenším provaz.“

„Jak přinejmenším?“ zeptal se Kamil.

Estébáka to trochu zmátlo. „No přinejmenším,“ řekl.

„Jako že by je mohlo potkat ještě něco horšího,“ zkusil to Kamil.

„Zatočit se s nima mělo.“

„Kdo by to věděl, jak to tenkrát bylo?“ vrátil se Kamil k tématu.

„Asi ona, ne? Ale ta už bude pod drnem.“

„Není.“

„Neříkejte? Tak se jí zeptejte. Třeba z ní něco vypadne. Pak dejte vědět. To víte, vyšetřování se dá otevřít i po letech. A pak řádně uzavřít.“

Privřel oči, jako by se romanticky zasn timer.

* * *

Jestli něco Kamil nechtěl, tak to bylo pomoci estébákům po letech uzavřít vyšetřování. Těm by výsledky nesdělil, ani kdyby se Zuzana Bergová dopustila genocidy. Nebyl si jistý, zda by byla schopna se genocidy dopustit. Ale pokud by to udělala, jistě by mu to řekla až po jistém naléhání. K tomu by ještě dodala, že za to přece nemůže. Co si má člověk počít ve světě, který je plný genocid, že?

Dorazil zase do ústavu. Poslední dobou zvyšoval dávky portského ze dvou na tři láhve od coca-coly. Tu třetí si ale paní Zuzana odnášela nenápadně s sebou. Kamil aspoň doufal, že nenápadně.

„Poslyšte, vynechala jste mi z vyprávění toho Sojku.“

Zamračila se.

„Sojku,“ řekl ještě jednou.

„A co s ním?“

„Měl vás na starost. Potom umřel.“

„Jsem snad smrtka s kosou?“

„Možná,“ připustil. „V každém případě je to zajímavé. Kam jste se vrtla, přišel nějaký mladý muž o život.“

„Tak předně, já si nezačala,“ řekla umíněně. „Pokud přišli o život, bylo to následkem jejich osobních, jak se tomu říká, nezřízeností. Dolehl na ně spravedlivý trest.“

„Snad,“ připustil. „Asi se to v té době nedalo jinak řešit. Ale přece jen, jak to bylo s tím Sojkou? A proč jste se vrátila? Kvůli Hradčanům? Starým známým?“

Zasmála se. „Nejsem sentimentální.“

Čekal.

„Když to všechno řeknu, kdo se to dozví? Budeš držet jazyk za zuby?“

„Ne. Napíšu to a všichni se to dovědí. Proč bych s tím měl jinak ztrácet čas?“

„Zveřejníš to až po mé smrti?“

„To nevím. Já chci slávu hned. Stejně je to už promlčené. Při nejmenším po dvaceti letech, neb to bylo na dvou a více osobách. Bojíte se snad, že by vám dali doživotí?“

„Nebylo by to horší než tady. Ale asi bys mi tam nepropašoval portské.“

„Byl to druhý a třetí odboj. Uhráli bychom to na prezidentskou milost. Pokud bude přijatelný prezident. Tak jak to bylo s tím Sojkou?“

„Chtěl vědět, proč jsem se vrátila.“

„A proč?“

„Pro cennosti přece.“

„Ty, co jste schovala v rodinné hrobce?“

„Pro ty taky, ty jsem tam našla. Ale to bylo málo.“

„Nerozumím, ještě nějaké jiné?“

„Jistě že ano. Přece Puchmajerovy. Když jsem tenkrát prohledávala Puchmajerovu vilu, abych našla Zorčiny nešťastné dopisy a deník, dostala jsem se také do schránky za obrazem. On ji neměl zamčenou.“

Za jiným obrazem byl trezor, ale ten byl odemčený a prázdný. Asi už tenkrát moc peněz v hotovosti neměl. Proto si asi holky nekupoval, ale vydíral. To je totiž zadarmo, a ještě na tom člověk vydělá.“

„A v té schránce?“

„Mince. Zlaté mince. Nevím, kde k tomu přišel. Možná počítal s tím, že by přece jen jednou musel rychle zmizet, tak hledal nějaký jistější majetek, než jsou protektorátní koruny. Usoudila jsem, že už mu to k ničemu není, tak jsem si to vzala. Wiprecht o tom nevěděl, tomu by se to nelíbilo a byl to risk. Jenomže já chtěla mít svoje jisté. Ostatně koho by napadlo, že jsem je vzala právě já? Sotva někdo tušil, že má nějaký majetek, nikoho neměl, žil sám, když pominu všechny ty děvenky, co jim ničil život.“

„Ale co to má společného s estébákem Sojkou?“

„Ty peníze byly důvod, proč jsem se vrátila. Nemohla jsem je mít u sebe. Hledala jsem místo, kde bych je mohla schovat. Nechtěla jsem je mít u sebe ve vile. A taky jsem je už nechtěla dávat do rodinné hrobky. Muselo to být nějaké jiné místo mimo domov, kam se nikdo nikdy nepodívá. Nakonec jsem na to přišla.“

Na chvíli se odmlčela, asi aby dramaticky vystupňovala svou řeč.

„Zakopala jsem krabici s penězi u Hladové zdi na Petříně. Odkrokovala jsem si 48 kroků od brány nad Újezdem. Dala jsem si s tím práci, nikdo tam nebyl. Byla jsem si jistá, že se tam nikdo nikdy nepodívá. Navíc jsem myslela, že si pro věci brzo přijdu. Jenže pak byla ta fingovaná svatba a přišla fáma, že když brzo neodjedu, neodjedu už nikdy. Zmizela jsem skoro ze dne na den. Tady už nebyl nikdo, komu bych mohla říct, ať tu krabici vykope. Sedmnáct let jsem myslela na to, že se jednou vrátím, a trnula, že už to tam nebude, že nějaký trouba začne zeď opravovat a kopat. Jakmile to šlo, vrátila jsem se a jednou pozdě večer tam šla. Všechno jsem našla.“

„Stálo vám to za to?“

„Jistě že ano. Víš, co to bylo peněz? Sám bys z toho vyžil do konce života.“

„Ale pořád tam nikde není ten Sojka.“

„Já přece nevěděla, že mě sleduje. To vyšlo najevo až potom. Měla jsem s tím počítat, že mě bude hlídat. Já jsem vždycky taková naivní. Viděl mě a hned při nejbližší schůzce chtěl vědět, co jsem vykopávala na Petříně. Byla jsem v šoku, netušila jsem, že jsem pod takovým dohledem. Neřekla jsem mu celou pravdu. Tvrdila jsem, že to byly rodinné cennosti. Ani kolik toho bylo, jsem mu neprozradila. Stejně už jsem to zase ukryla asi na třech místech a uvažovala, jak to dostat ven z republiky. Musel by to propašovat nějaký známý, nejspíš diplomat a kolega bývalého manžela. Už jsme s manželem dávno nebyli, ale diplomat by to pro mě udělal. Potřebovala jsem čas. A taky, aby mlčel. Tak jsem mu slíbila, že když bude zticha, přijde si taky na své.“

„To si asi přišel.“

„Nebud' drzý, mladíku. Jistě že ano. Bylo to o něco snazší, že chlap to byl pohledný, jinak se mi ovšem hnusil, já nemám ráda vyděrače. Ale zlato jsem mu hned nechtěla dávat, tak jsem se mu odměňovala jinak. Co jsem měla dělat? Jenomže oni na to přišli, kontrolovali ho, protože jim nesesedla jeho hlášení s tím, co skutečně v té době dělal. Museli nás vidět někde venku, jak děláme věci, které příslušník dělat nemá. Byl to zbabělec, chtěl mluvit. To jsem nemohla připustit. Za tohle by mě mohli zavřít. Jak bych vysvětlila, kde jsem k tomu zlatu přišla? Zničil by mi život. Už bych nikdy neodjela. Musela jsem něco udělat.“

„Vypnula jste mu plyn.“

„Odkud víš o plynu?“

„Jsou pamětníci. Mohla to být náhoda, že se otrávil. Dnes už to nikdo nedokáže. Ale asi to náhoda nebyla, že?“

Dívala se do země. Pak se několikrát napila a zase se dívala do země.

„Co na tom záleží? Už je to dávno. Byl to zločinec, využíval mě a chtěl mě nakonec zničit. Všechno by jim řekl. Byl to takový zbabělec, že už se ani zlatem nechtěl nechat uplatit. Kdybych šla sedět,

vyšla bych ven jako úplná stařena. To prostě nešlo. Byl to můj život, neměl právo mi ho zničit.“

„K čemu vám to zlato bylo? Proč jste pak neodjela?“

Zasmála se. Snad poprvé od doby, co ji Kamil znal.

„Kdo říká, že jsem neodjela? To mě těší, že se o mém životě nic neví. Asi jsem dobře zametala stopy. Jen co jsem vyřešila tu věc se Sojkou a bylo jasné, že na mě nepadá žádné podezření, našla jsem cestičku, jak dostat zlato ven. Pomohl hodný pán z ambasády. Nebylo to úplně zadarmo, ale to už v tom všem nehrálo roli. Jak bylo jisté, že je to venku, zmizela jsem také. Už jsem se tu neukázala. Vrátila jsem se až po Listopadu.“

„Proč?“

„Ale co na tom záleží.“

* * *

Už se z toho stal takový rituál, že se setkali v kostele, dali si sraz v jisté bezpečné vzdálenosti od kostela, jakmile se tři babičky odebraly z kostelních lavic někam mezi hrob. Potom pokračovali až ke Kamilovi domů, kde se věci vyvíjely vždy podle stejného vzorce. Malá večeře, trochu vína, nakonec skončili na velké ploše Kamilova lůžka.

Armine byla ideální ženou v tom, že se s ní dalo po milování také povídat. Řeči se pochopitelně točily kolem jejich životů. Většinou šlo o to, jaké má Armine zrovna deprese a jaké kombinace léků zrovna nasadil její psychiatr. Poslední verze byla trojkombinace tabletek, jejichž názvy Kamil ihned zapomněl. Armine tomu říkala „moji tři noví kamarádi“. Potom se mluvilo o Kamilově práci, většinou tedy o tom, co se týkalo posledních rozhovorů se Zuzanou Bergovou.

* * *

Armine si dala ruce za hlavu, čímž, protože deku měla jen po pás, vynikla její ňadra, a zaujala tak svůj učitelský postoj. Kdykoli Armine poučovala, dávala si často ruce za hlavu. Kamil si to sám pro sebe vysvětloval tak, že spojené ruce v blízkosti mozku zřejmě vytvářejí nějaký uzavřený magnetický okruh, který napomáhá koncentraci. Sám si to několikrát vyzkoušel a zjistil, že to skutečně funguje. Je ovšem rozdíl, když to dělá člověk v posteli s milenkou po milování a když to udělá u světícího biskupa. Protože však platil v duchovenstvu tradičně již dlouho za podivína, využíval Arminino meditační gesto i u biskupa a ten se nikdy neodvážil nic říct. Ostatně byl z Říma zvyklý. Kdo ví, jaká gesta dělají kněží tam, aby se koncentrovali na své biskupy.

Ale teď byl s Armine a šlo o její koncentraci.

„Ty máš pocit, že se jí ptáš a že ona ti odpovídá. Ve skutečnosti si ona říká, co chce, a ty nemáš šanci si to nijak ověřit. Vždycky někde něco zjistíš a ona to nakonec přizná a dodá k tomu nějakou svou vlastní povídačku. Kdybys zjistil, že podřezala Matku Terezu, nějak by ti vysvětlila, že nemohla jinak a že to bylo k dobru lidstva, aby nemohla dál týrat chudé dobročinností a obtěžovat umírající.“

Armine byla dost skeptická, pokud šlo o to, dostat ze Zuzany Bergové cokoli, co by aspoň vzdáleně připomínalo pravdu.

„Proč by to dělala?“

„Protože nikdy nedělala nic jiného, než že hrála role. Vždycky oběť, nikdy za nic nemohla a zůstanou po ní tři mrtví. A to jen co víme.“

Kamil si dal pro jistotu taky ruce za hlavu.

„Nestraš, myslíš, že jich mohlo být víc?“

„Přiznala se ti snad vždycky sama od sebe? Nechceš udělat pokus, zajít za ní a zeptat se: ‚Paní Zuzano, proč jste mi neřekla o tom dalším mrtvém? Prosím, prosím, přidejte ještě jednu mrtvolu, máte přece na víc!‘ Třeba by z ní něco vypadlo.“

„Nebo ne.“

Nespokojeně se zavrtěla, jako by ji taková neschopnost pobouřila.

„Nemáš co ztratit. Proč to neudělat?“

„Uzavře se.“

„Hlaste změny. Je uzavřená už dávno. Nemáš k ní žádný klíč. Používá tě jako nosiče proviantu, životního paliva. Rozhodla se, že zbytek svých dní prochlastá, a tebe má jako osobního sluhu. Uznávám, že musí být svým způsobem zábavná. Je tak zábavná, že baví i sama sebe. Herečka. Ostatně to chápu, já bych to na jejím místě dělala taky tak. Víš, proč ženy stárnou a jsou nakonec ošklivé?“

„Zákon přírody. Spravedlnost. První půlku života si užíváte absolutní převahu a muži jsou vaši ponížení otroci.“

„Tak nějak. Představ si, jak by to dopadlo, kdyby sedmdesátka vypadala jako dvacítk a naběhla na ty mladíky. Se vším, co ví, se všemi zkušenostmi a triky, co posbírala za půl století. To by byl masakr nevinátek.“

„Bůh je milosrdný. Zařídil to správně.“

„Vždycky jsem ho podezřívala, že je chlap.“

„Arménský smysl pro humor jsem vždycky oceňoval. To máte z těch genocid, co jste přežili. Tak ty myslíš, že toho Bergová provedla ještě víc?“

„Věřila bych jí, že oddělala ty tři. Lezlo to z ní dost pomalu. Kapacitu na to má. Mohla by si to samozřejmě vymýšlet, aby jako Šeherezáda natahovala čas, kdy jí budeš vycházet vstříc a nosit chlast. Ale toho mrtvého estébáka jsi našel sám, přece jen něco z toho, co říká, sedí. Nakolik bylo nutné, aby pokaždé někoho oddělala, to nevím, takové věci se nedovíš nikdy, když jsi u toho nebyl. Není v lidských silách ty lidi tahat z hrobů a zkoumat, jestli ten Puchmajer, nebo jak se jmenoval, má v těle zbytky jedu. Pokud se to dá po víc než půl století vůbec zjistit. I když by bylo zábavné tě sledovat, jak někoho exhumuješ. A vůbec, už dost o bábě, pojd' se milovat.“

* * *

Armine se několik dní neukázala. Kamil na ni měl mobilní číslo, ale ani to nebrala. Uživatel byl buď nedostupný, nebo vypnutý. To znělo skoro jako nějaký hrozivý symbol, „nedostupný, nebo vypnutý“, skoro jako kdyby někoho přemístili do podsvětí.

Kamilovi došlo, že vlastně nemá žádnou možnost Armine najít, protože její adresu přesně neznal. Dostal se sice do blízkosti domu, kde bydlela, ale neznal dům ani patro, a i kdyby, nemohl jen tak přijít a zazvonit. Napsal jí e-mail, ale nedostal odpověď. Neměli společné známé. Bylo jasné, že Armine se odmlčela sama nebo se jí něco stalo a nikdo pochopitelně neměl důvod mu o tom říkat. Její vztah s Kamilem byl nejspíš zcela utajený. Kdyby nešťastnou náhodou zahynula, nikdo by mu to neřekl, protože by ani nevěděl proč a komu. Možná ani nebyl nikdo, kdo by ji dobře znal. Nikdy se nezmínila o tom, že by měla nějaké kamarádky nebo přátele. Netušil ani, jestli měla ještě nějaké milence. Předtím nebo současně s ním. Kdykoli se pokoušel na to zavést řeč, vyhnula se tématu. Bylo jen znát, že zkušenosti má značné a sex je pro ni aktivita, asi jako když mluví.

Prostě mu chyběla. Za tu krátkou dobu si na ni až příliš zvykl a zůstalo po ní prázdno mnohem větší, než předem tušil.

Zvykl si na její vůni, její mlčení, její záchvaty vzteku.

Připadal si jako pohybuující se socha, jež je uvnitř úplně dutá. Pokoušel se chovat jako profesionál a oddělit své jednání od svých pocitů, ale to bylo u duchovního dost obtížné. Jednoduché by to bylo, kdyby byl cynicky nevěřící, jenomže cynik byl jen trochu a nevěřící vůbec. Byl více věřící než ti, kteří si o sobě mysleli, že jsou věřící. Oni totiž především „měli přesvědčení“. Narazili na tu správnou ideologii a k té se přimkli a tu hlásali. Pokud se někdo odchyloval od správné linie, bylo třeba ho buď přivést na správnou cestu, nebo oddálit od komunity, aby nepáchal škodu. Tak se ve starověku chovali k malomocným. Zahnali je za vesnici a drželi stranou. Když se malomocný přiblížil, zaháněli ho kamením. Jistě pro to byly i rozumné důvody.

Na každém jednání najdete aspoň jeden rozumný důvod. I pro házení kamením po bližním svém. Bližní nemá být moc blízko.

Kamil nebyl v dostatečné míře cynik, tedy aspoň ne tolik, aby třeba sloužení mše bral jen jako rituální úkon podle příručky. Věřil třeba, že se chleba a víno proměňují v tělo a krev Ježíše Krista, jen přesně nevěděl, co to znamená. Teologická vysvětlení tohoto faktu mu přišla poněkud slaboduchá. Třeba že se podstata mění a případky zůstávají. Řečeno docela jednoduše, vypadá to stejně, a je to něco jiného. Pak ještě byly různé transfinalizace a podobné kejkle, na něž si nevzpomínal, ale měl dojem, že to stejně bylo zavrženo jako věroučně nespolehlivé, tak se ani nezajímal, co to je.

Kamila by samozřejmě nikdy nenapadlo, aby třeba šlapal po proměněné hostii. To by považoval za hřích. Ale jak je hostie proměněna, to mu jasné nebylo. Graham Greene napsal povídku o fanatickém ateistovi, který se pokoušel ukrást proměněnou hostii, aby ji mohl doma zkoumat pod mikroskopem, jestli jeví známky nějakých fyzikálních změn. Kdyby si prostudoval dogmatiku, ušetřil by si práci. Takhle musel přemluvit jednoho chlapce, aby si hostii nechal v puse a pak mu ji dal. Hoch si ji sice nechal, ale v noci prožil jakési osvícení (Greene takový výraz ovšem nepoužil) a svátost muži nepředal. Pointou knihy ještě je, že se dotyčný stal knězem. V jedné z pozdních knih se objevuje postava kněze, který před smrtí slouží mši, ale nemá hostie ani víno, a tak jen koná obřad. Příslušné matérie zřejmě vidí jen ve svých představách. Jedna postava pak říká dalšímu svědkovi té události, že když může Bůh proměnit chleba a víno ve své tělo a krev, může proměnit vzduch v chleba a víno. Teologicky se tomu nedalo nic vytknout a s tímto pojetím Kamil problémy neměl.

Filozofický základ dogmatu o proměňování ale nebyl jádrem jeho problému, ten spočíval v tom, že se mu hodně nelíbili lidé, kteří měli s proměňovacím provozem něco profesionálně společného.

Ale teď neměl Armine. Proto mu přišlo zatěžko snést celý ten rituál, jenž mu jinak připadal až příliš snadný.

„Jednou získáte tu správnou rutinu,“ řekl jim kdysi v semináři přednášející, který učil sloužit mši. Málokdo ví, že i tohle se učí, jaksi naslepo, dělat gesta a všechno říkat, jak je to v misále, před zraky spolubratrů, kteří se samozřejmě dobře baví. Je jasné, že posvátné věci se tu dějí jen jako, ale zároveň jsou to tatáž slova a pohyby.

A Armine mu chyběla, protože chtěl co nejlépe napsat, jak to bylo se Zuzanou Bergovou. Pokoušel se proniknout do ženské myslí, a nešlo mu to. Mnoho let by ho vůbec nenapadlo, že žena může být zlá. Armine dokázala být zlá, když chtěla, a také, když určitě nechtěla. Vlastně ho napadlo, že by nikdy nemohl být její manžel.

Jenže stejně tak si nedovedl představit, že by už nikdy neměl cítit vůni jejího tmavého horkého těla. Nesnášel většinou tělesné vůně, ale některé byly pro něj fascinující. Občas mu vyprávěla, pokud náhodou měla náladu.

„Bylo toho mnoho. Začalo to tím satanismem. Nesmysl, že? Vlastně ne, to nebyl satanismus. Začala jsem brát, protože mi to pomáhalo.“

„Drogy?“

Mávla rukou, jako by to slovo nechtěla vyslovit. „Nevíš, o čem mluvíš,“ řekla.

„To je to právě předpeklí. Když na tebe leze upocený padesátník za skleničku coly a pět stovek. Když máš pocit, že by i vlastní matka byla radši, aby to skončilo a dcera byla po smrti. Chodila na pohotovost, viděla mě na kapačkách, den co den mohla čekat, že jí zavolají, že jsem mrtvá. Kdybych byla skutečně mrtvá, nemuselo by ji to tak trýznit. Jediné dítě a to dítě je blázen. A ne že bylo, to dítě je blázen pořád. Je to peklo, duše je spálená jako starý papír, jen popel. A už nikdy se z toho nedá nic udělat. Jako když se spálí vzácná stará kniha a člověk si řekne, co to udělal. A nedá se to vrátit, protože z popela se už stará kniha nikdy zpátky neudělá.“

Neměl jí na to co říct. Kdysi si myslel, že kněz může lidem pomoci, ale pak mu došlo, že je to nesmysl. Nikomu se nedá pomoci. Každý si ke své zkáze nakonec dojde sám a nikoho k tomu nepotřebuje.

Třeba jako Zuzana Bergová.

Už neměla nic, jen svá odpoledne trávená na lavičce ústavu a pašované portské.

Když tuhle svou myšlenku, na jejíž hloubku byl chvíli pyšný, řekl Armine, pokrčila rameny.

„To je jeden pohled na věc. Samozřejmě to vypadá jako zpackaný život. Na druhou stranu si vedle toho postav život nějaké ženské z Rubeny Náchod. Rodí děti a pak jde zas do fabriky čichat smrad z gumy, zase rodit, pak umřít na rakovinu plic, mezitím se rozvést s chlápem, který pije, a tahat se s dalším, který taky pije. Vedle toho měla tvoje Bergová aspoň nějaký životní příběh, ona si ze všeho udělala film. Je takový typ lidí, někdo vegetuje, někdo má ze života story. Sám jsi mi říkal anglické přísloví, že dobrodružství je to, co se nepříjemně prožívá, ale příjemně se o tom vypráví v klubu.“

„Odkud zná Arménka Rubenu Náchod?“

„V každé zemi je nějaká Rubena Náchod,“ zasmála se. „Černá díra, kde lidé prožijí život, aniž zjistí, že nějaký mají.“

Když mluvila Zuzana Bergová o další části svého života, tvářila se spokojeně, jako kdyby líčila zážitky z dovolené ve slunné Itálii.

„Seznámili jsme se na nějakém večírku na filmovém festivalu. Běžel tam jeden můj film, na který už všichni dávno zapomněli. Dávno znamená, že nebyl nijak důležitý už tehdy. Ten muž se jmenoval Paolo Ricci, bylo mu něco přes padesát. Neměl žádnou rodinu a byl to takový trochu opelichaný bohém. Pocházel z producentské rodiny, ale sám žádný producent nebyl. Relativně slušně vypadající chlap.“

„Takových se asi kolem festivalů vyskytuje víc.“

„Mraky. A každý si myslí, že je důležitý. Jenomže tam je každý nějak důležitý, proto se to dělá. Ale právě proto taky až směšně všichni soupeří, jaké bude mít kdo privilegium, kdo koho s kým uvidí a podobně. Herečky tam slouží jako trofeje. Ty největší trofeje jsou ale ukořistěné předem, takže zbýváme my, menší úlovky, ale pořád ještě dost dobré.“

Byl to pouhý přítel, ale dělal mi různé návrhy, které se týkaly budoucnosti. Měla jsem být opatrná, věděla jsem přece, že spolehnutí je asi tak na pět chlapů ze sta, a ještě ne na všechny. Jenže já už byla ke konci šedesátých let pokročilá čtyřicítka. Pěkná jsem byla pořád, to je jasné, ale zase kolem byly všechny ty mladice, nebudeme si nic povídat. Každý se mi snadno vlichotil, když dal najevo zájem. Jak se tomu říká, co jsem teď pověděla? Zdravá sebekritika?“

„To se dělalo za komunistů, než někoho popravili?“

„No jak myslíš. A já už měla dost toho věčného putování, chtěla jsem třeba hrát v nějakém divadle spokojeně stárnoucí dámy, číst si jen ty nejlepší knihy a mít vedle sebe někoho, kdo mi daruje příjemné chvíle. Tomu pánovi patřil malý benátský palác a už jsem viděla sama sebe, jak tam sedím u krbu, cítím vůni mírně zkažené vody z kanálu, tedy toho benátského, samozřejmě, s gondolami a čtu si italskou poezii pod zašlými freskami na stropě. Ale udělala jsem jednu fatální chybu.“

„Co to bylo?“ zeptal se Kamil. Věděl, že by mu to stejně řekla, ale aby bylo znát, že má zájem.

„Chtěla jsem zvýšit svou hodnotu. Nevěřila jsem si jako člověku. Chtěla jsem to něčím posílit. Tak jsem mu řekla o tom zlatě, co jsem propašovala z Prahy. Mohla jsem už tenkrát tušit, že není žádný důvod mu to vykládat. Taky jsem potřebovala to zlato nějak proměnit v peníze, které nebudou nápadné. Zdál se mi zběhlý v penězích a to on skutečně byl. V těch svých penězích, pokud nějaké měl. Mohlo mi být nápadné, že každý třetí schod v jeho malém paláci je tak prohnílý, že se na něm mohl člověk zabít. Že se celé Benátky potápějí, to bylo pochopitelné, to dělaly vždycky, ale že se zrovna jeho palác potápěl víc než všechny ostatní, to jsem nebrala v úvahu. No chyba.“

„Chtěl vás kvůli penězům?“

„Vůbec mě nechtěl. Chtěl ty peníze. Těsně před tím, než se to stalo, jsem odhalila věc, která měla být poslední varování.“

„Než se stalo co?“

Mávla rukou.

„Jako vždycky, k tomu se ještě dostaneme. Máme tam ještě nějaké portské?“

Muselo tam být nějaké portské, jinak by se řeč zadrhla. Kamil uvažoval, jestli se mu všechny výrobní náklady jednou vrátí.

„Našla jsem u něj doma, to už jsem tam asi dva dny bydlela, fotku mladé ženy. Byla v jednom zadním pokoji na jakémsi sekretáři. Takový stříbrný rámeček, nic nápadného. Zašlé sklo, černobílý portrét. Myslela jsem, že je to nějaká příbuzná, a pak se ukázalo, že příbuzná to sice je, ale úplně jiného druhu. Byla to jeho manželka.“

„Manželka? Kam zmizela?“

„Bývalá manželka. Prý se rozvedli před třemi lety. Chtěla jsem vědět, proč mi to neřekl, a on tvrdil, že byl tehdy natolik poraněn ve svých citech a tak dále, že se rozhodl už nikdy se k této kapitole svého života nevracet, přetrhat veškerá pouta a tak dále.“

„To všechno ale nebyl důvod vám to nějak stručně neříct hned na začátku. Něco ve stylu ‚měl jsem vztah, který nevyšel, nechci o tom mluvit, jak se to běžně dělá‘.“

„To měl udělat, ale neudělal. Měl proč, jak se pak ukázalo, ale budiž. Nebyla jsem u něj dlouho, pár dní, ale věřila jsem mu, protože se koneckonců vyskytoval v prostředí, které jsem znala. Tam věříte i lidem, jež neznáte, protože máte dojem, že je znáte. Tak jsem si u něj v sejfě ty zlaté mince z Prahy uložila s tím, že je postupně prodáme a nějak zlegalizujeme, aby to nebylo nápadné. Pak mě jednou pozval na vyjížd'ku na moře. Romantickou vyjížd'ku, noční. Mohlo mě napadnout, k čemu je noční vyjížd'ka, když nic není vidět, protože měsíc teprve dorůstal. Vyrazili jsme na malé loďce směrem k Lidu. Když jsme byli dost daleko od jakéhokoli břehu, vzal pádlo, praštil mě do hlavy a já spadla do vody. Bylo to jako blesk, ještě chvilku předtím mluvil o nějaké banalitě, jak to budou hezké výlety, až bude úplněk nebo něco takového. Všechno se pak změnilo během několika vteřin. Něco mi ukázal rukou kdesi na nebi, asi nějaké souhvězdí. Když jsem

se na něj chvíli nedívala, vzal to pádlo a udeřil mě. Nestačila jsem ani vykřiknout. Pak okamžitě začal pádlovat pryč.“

„Jak jste byli daleko od břehu?“

„Možná půl kilometru, sama jsem se divila, proč tak daleko pluje. Měla jsem štěstí, že jsem se vůbec ještě něčemu mohla divit. Víš, jak jsem to přežila?“

Zavrtěl pochopitelně hlavou.

„Život mi zachránil klobouk. S velkou umělou květinou, do které se trefil tím pádlem. Rána to byla, ale moc to neuměl, přece jen lidi netopí herečky každý den. A taky pomohlo, že jsem měla krátké černé šaty. Nenasákly tolik vodu a nebyla jsem dobře vidět. On nevěřil, že jsem schopná plavat, protože jsem před ním kdysi řekla, že jsem mizerná plavkyně, což nebyla pravda. Jen jsem jednou v životě chtěla být skromná. To bylo štěstí, jinak by mě odpravil jinak.“

„A on klidně odplul?“

„Hrozně rychle. Možná by mě praštil ještě jednou, ale já zmizela pod hladinou na několik vteřin, vynořila se na boku na nadechnutí a zase se potopila. Bylo mi jasné, co se stalo. On chvíli čekal, ale byl úplně strnulý, pořád se díval, kde jsem, a asi po minutě začal rychle pádlovat pryč. Ta minuta to rozhodla. Stačilo, aby byl o něco méně ztrémovaný pokusem o vraždu, a už bych tu s tebou nemluvila. Ne že by na tom tolik záleželo, mohla jsem umřít ještě relativně mladá a netrvalo by to dlouho. Tak ale zase mám to zadostiučinění.“

„Z čeho?“

„Že to tomu hajzlovi nevyšlo. Měla jsem samozřejmě dost štěstí. V polovině cesty ke břehu už mi docházely síly, ale pak jsem narazila na nějakou bójku, které jsem se mohla na chvíli chytit a odpočívat. Pomáhal mi také příboj. Nakonec jsem se dostala až na břeh a tam se zhroutila. Naštěstí mě tam nikdo nenašel.“

„Proč naštěstí? Mohli vám pomoci.“

„Pomoci si mohu vždycky jenom sama. Tak by se mi v tu chvíli hodil Wiprecht nebo někdo takový. Ale musela jsem vyjít z toho, jak

se věci mají. Sotva jsem se trochu sebrala, vydala jsem se k Ricciho paláci. Věděla jsem, jak se dostat dovnitř, nikdy nic nezamykal, tehdy se nic nezamykalo. Viděla jsem, že ještě svítí. Cestou jsem si vzala meč.“

„Kde jste, proboha, vzala meč?“

„Kde asi?“ vyštěkla netrpělivě. „Byl jsi někdy v nějakém benátském paláci? Tam je to přece na stěnách samý obraz a meče a takové haraburdí. Prostě jsem jeden takový meč sundala a šla do Ricciho pracovny. V tom domě nikdo nebyl, nic nehrozilo, nikdo mě nemohl vidět. Otevřela jsem si sama. – Ten lump stál právě u svého sejfu a prohraboval se mými, rozumíš, *mými* penězi!“

„Neviděl vás?“

„Otočil se pochopitelně hned, tam všechny veřeje strašně skřípaly. Vyděsil se k smrti. Myslím, že až do konce nepochopil, že nejsem duch.“

„Do konce?“

„Nedělej, že nevíš, o co jde. Nejdřív jsem se netrefila a dostal ránu do ramene. Chytil se za ně druhou rukou, tak dostal ještě jednu a uletěly mu prsty. Zařval a já pak byla jako smyslů zbavená, tak jsem mu dala jednu do krku a potom ještě několikrát. To už se nehýbal. Hlava úplně odpadla od těla. Vzala jsem si své peníze a meč hodila z okna do kanálu. Asi by nebylo dobré s ním jít po ulici. Věděla jsem, že ho tam možná budou hledat, ale nakonec podle toho, co jsem potom četla v novinách, nenašli nic.“

„Mohli na to přece přijít, co otisky prstů?“

„Otřela jsem, co se dalo, ale nikdo mě neznal, i kdyby tam nějaké zůstaly, neměli by to snadno s čím porovnat. Byla jsem v pokušení to tam zapálit, ale to bych zbytečně brzo upoutala pozornost. On byl samotář a rodina se o něj asi moc nezajímala. Našli ho až za týden. Ta italská horka, to taky udělalo svoje. Jednou z teorií bylo, že ho někdo vydíral kvůli obchodním machinacím a došlo k hádce nebo nájemné vraždě. To bylo štěstí, že mě nikdo s tou věcí nespojoval,

ale tady bylo tolik pravděpodobnějších pachatelů než nějaký neznámý cizinec, že je to ani nenapadlo. Buď msta, nebo loupežná vražda. Nikdo nevěděl, co všechno mu patřilo, a proto nikdo nevěděl, co se ztratilo. Bylo to všechno tak jednoduché a snadné.“

Chvilí jen mlčky seděl. „Bylo to jednoduché a snadné,“ zopakoval nakonec.

„Velmi jednoduché. Pak už to je jednoduché. Když pochopíš, o co jde.“

„Ano?“

„Jízda na draku. Pak už nemůžeš slézt. Jak tě shodí, otočí se a roztrhá tě. Kdo jednou nasedl, musí pokračovat.“

„Mohla jste to přece kdykoli zastavit.“

„A kdy asi tak, chytrolíne? Když mě znásilňoval a vydíral ten lump, který by zničil Zorku? Když mě ničil ten bachař alergický na žihadlo? Nebo ten estébák? Za každým z nich stála moc, proti které jsem nebyla nic. Já jsem si to nevybrala, já jsem nevinná. Kdykoli chtěli, mohli mě zašlápnout jako brouka. Co já jsem mohla dělat, kdyby to bylo jenom na mě? Mohla jsem mít dítě, ale nemohu za to, že ho moje tělo neuneslo. Mohla jsem točit filmy, ale do země vpadly ty stvůry a zabraly každý metr. Chodila jsem s Němcem, ale to bych chodila stejně. Z těch, kdo mě vydírali a znásilňovali, kdo byl Němec? Ani jeden. Kdo mi pomohl se toho parazita zbavit? Němec. Kdybych se nebránila, zabili by mě, zabili by Zorku, v lepším případě bych skončila v kriminále na ten zbytek života, který tu ještě byl.“

Těžce vstala, podívala se na Kamila divokým pohledem téměř šílené ženy a couvala podél zahradní zdi, jako kdyby ji chtěl Kamil pronásledovat. Nespouštěla z něj oči.

„Ale já vás přece z ničeho neobviňuji,“ namítl, jenže tváří v tvář tomu všemu to znělo nějak hluše. Co má říci ženě, již se několik mužů pokusilo zničit, a ona zničila dřív je?

* * *

Zuzana Bergová ho zajímala, byla totiž to, čemu se říká literární charakter. Charakter tu rozhodně neznamenal nic morálního, prostě byla v něčem silná a zajímavá. Nebyl důvod se zajímat o někoho, kdo není zajímavý. Byla to ostatně určitá posedlost a posedlost se racionálně nezdůvodňuje.

Zase pokračovali, měl dojem, že už jim nezbývá mnoho času. Herečka viditelně scházela den po dni. Po dosavadních zkušenostech si nebyl Kamil jistý, jestli se zase nevynoří něco nového. Když už si myslel, že všechno ví a má k ní klíč, zase přišla s něčím dalším.

Do toho všechno se náhle objevila Armine a zjevně se chystala přenocovat. Nijak nevysvětlila svou mnohadenní nepřítomnost. Prostě si na Kamila počkala na hřbitově před kaplí a sdělila, že má čas. Doma se k němu přivinula jako popínavá rostlina a strhla ho na podlahu. Milovali se, jako kdyby se viděli poprvé v životě. Pak v noci ještě jednou. Potom si zapálila cigaretu a popel mu sypala na noční stolek.

„Kdo ví, co z toho je pravda,“ řekla a pohodila hlavou. „To ona dělá literaturu. Jsi pro ni jen psací stroj. Buduje si svůj obraz a ty nemáš šanci to nijak kontrolovat. Mohl bys, ale to by tě stálo dvacet let života a stejně by ses ničeho nedobral. Ty jí předhodíš pár fragmentů, ona do toho zasadí svůj zkurvený život a udělá z něj román. To ti nedošlo, že všechno vlastně píše ona? Jsi něco jako kronikář Kosmas. Dědkové se rozjařili, když jim dal pití, a pak vykládali a on si psal a z toho jsou české dějiny.“

„Tak hlavně že to máte v Arménii jinak.“

„Bez poznámek.“

Zamáčkla cigaretu a zase se přitiskla.

„Nic o tobě nevím,“ řekl. „Pár poznámek o minulosti, to je všechno.“

„Je to důležité? Chtěla jsem ti říct, že odejdu. Tak už na tom nezáleží. Pojedu do Arménie. Byla jsem pryč, protože jsem se rozešla s manželem. Pak jsem se k němu zase vrátila.“

„Týral tě? Proč se vracíš?“

„Týral mě slovně. To se dá přežít.“

„Ale proč?“

„Ty si mě nevezmeš.“

„Ne.“

„Tak proč o tom mluvíš? Kdo si vezme bývalou fetačku a děvku? Má mě nějakým způsobem rád. V Arménii zase našel práci. Cítí se tam doma. A já tady nemám nic.“

„Pohřbíš se zaživa.“

„V čem bude ta změna?“

Věděl v čem, že přijde o ženu, o kterou stál. Jemu také nezůstane nic.

„Nechám ti aspoň ten příběh. Jak to všechno bylo.“

Pohodlně se usadila, opřela se o stěnu. Mluvila pomalu, jako kdyby očekávala ozvěnu, jež by mohla tok její řeči rušit. Odkrajovala větu za větou, pečlivě, jako když dávákuje nějaký vzácný pokrm.

„V šestnácti, když jsem byla na gymplu, jsem potkala kluka. Velká láska a tak dál. Nic zvláštního. Začal fetovat a do půl roku byl konec, spadl z nějakého mostu, na který v noci lezl kvůli sázce, úplná pito-most. Ale pro mě ne. Já byla hrozně zamilovaná a byl to konec světa. Nikoho jsem neměla, jen matku, otec nás opustil, žádní sourozenci. Potřebovala jsem si pročistit hlavu, aspoň jsem tomu tak říkala. Tak jsem si od kamarádky vzala jednu dávku, jako že bude první a poslední. Bylo to skvělé a říkala jsem si, jak je dobře, že můžu a že nemám žádnou závislost. Tak jsem si vzala další a pak už to jelo. Jediné, za co se stydím, je, jak to bylo banální. Jako z učebnice.

Takhle jsem se dostala k tomu, že jsem skončila jako děvka. Potřebovala jsem peníze, už to spolklo úplně všechny úspory. Pak jsem někde narazila na inzerát, kde slibovali za poskytování sexuálních služeb docela slušné prachy. Bylo mi zle, ale nakonec jsem si řekla, že za pokus nic nedám. Třeba nebudou chtít úplně všechno. Šla jsem tam, otevřela mi docela sympatická paní, pěkně oblečená, tak nějak, jak se říká, zachovalá. Slibovala mi, že když pro ně budu

pracovat, budu se mít jako ona a ona že by neměnila. Ptala se mě na hodně věcí, některé byly docela intimní, samozřejmě na moje sexuální zkušenosti. Já měla jen ty s jedním mužem a to byl můj přítel, ale asi ji uspokojilo, že mám aspoň nějaké. Možná jsem i proto byla cenné zboží. Pak chtěla, abych se svlékla do spodního prádla, a pečlivě si mě prohlížela. Zřejmě jsem prošla jako přijatelný kus. Dala mi služební telefon a řekla mi, že mám být na příjmu. Druhý den skutečně zavolali, že mám přijít na jeden hotelový pokoj. Váhala jsem, pořád jsem si říkala, že to ještě vzdám, ale pak jsem zase dostala abstrák a neměla za co s tím něco udělat, tak jsem poslušně naběhla. Otevřel mi padesátník, ani hezký, ani ošklivý, nejspíš někdo na služební cestě, kdo si chtěl užít bez dohledu manželky. Cítila jsem z něj alkohol, taky mi nabídl a já jsem si samozřejmě vzala, protože jsem si nedovedla představit, že bych něco takového dělala střízlivá. Začal mě svlékat a nakonec svlékl sebe. Kupodivu měl vlastní prezervativ, asi byl zkušený a nechtěl se dostat do maléru. Když se udělal, dal mi peníze a řekl, že jsem byla docela dobrá a že můžu jít.

Vzpomínám si pořád, protože to byl první zákazník, jak mu ten jeho péráček zplihnul a v gumě měl jen tak trochu spermatu. To mě zaujalo, jak málo stříkal, protože můj přítel stříkal hodně. Třeba to bylo tou gumou, ale já byla tenkrát ještě nezkušená, neměla jsem to srovnání, pak jsem pochopila, že to máte každý s tou vaší chloubou jinak, někdo stříká, někdo ne, někdo se udělá za pár vteřin, jiný nikdy.

Tak když to bylo za mnou, letěla jsem domů a tam se asi hodinu sprchovala. Byla jsem si jistá, že už nikdy nic takového neudělám. Jenomže hned další den zavolali znova, tak jsem si řekla, že to vydržím ještě jednou, že už je to jedno, když jsem přišla o nevinnost, myslím takovou tu duševní.“

„Kolik těch chlapů bylo?“

„Od určité chvíle jsem to přestala počítat, musela to být víc než tisícovka. Nakonec jsem z toho byla poměrně dost utahaná, to je

snad jasný. To už nebylo moje tělo, ani jsem to tak už nevnímala, to byl takový nějaký cizí výrobní nástroj, co si jen půjčuju na práci. Se mnou to nemělo nic společného. Do toho všechno to fetování. Vzpomínám si, jak jsem jednou úplně zfetovaná seděla na náměstí. Přišel ke mně nějaký mladík a ptal se, jestli něco nepotřebuju. Říkala jsem, že je mi zle, a on se bál, aby mě někdo třeba neokradl. Tak šel a zastavil nějakého kněze, který šel kolem. Prý jestli by mi nepomohl. Ten kněz se úplně vyděsil, řekl, že na tohle není odborník. To mě fakt dojalo, kněží jsou tu stovky let, a ještě nejsou odborníci. To obdivuju, to je skromnost, jsem si říkala.“

Na chvilku se odmlčela, aby si mohla zapálit další cigaretu. Popel se už začal na desce nočního stolku docela hromadit.

„Měl jsi už někdy děvku?“

„Jednou,“ přiznal se.

„Ty seš taky hezký prase. Ale jak tě znám, nebyl jsi na ni zlý. Jenže stejně jsi z ženský udělal zboží, to se neodpouští. No co budu povídat, já tenkrát potřebovala, abych byla zboží, které někdo kupuje. Byla jsem vděčná za ty, co chodili, kdyby nepřišli, bylo by to ještě horší.“

„Pohrdala jsi jimi?“

„Ale já už to tak potom nebrala. Hlavně když se nechtěli moc vykecávat. Nebo navazovat vztahy. To všechno je obrovská ztráta času a vlastně bezohlednost, tohle by po holkách nikdo neměl chtít. Ale to neřeš, koupil sis, tak co. Byla aspoň dobrá?“

„Ne.“

„Tak vidíš. A mě máš zadarmo.“

„Pro mě nejsi děvka.“

„Pro tebe ne, ale sama o sobě jsem. Toho už se nezbavím. A nechci být, ale jsem.“

„Utekli jsme od toho satanismu, jak jsi to zmínila.“

„Ne, neutekli, jen jsme trochu bloudili v jiných průsvizích. Takže to bylo takhle. Seznámila jsem se s klukem, který se jmenoval Robert.

Byl to takový docela příjemný kluk a připadal mi sympatický. Řekl mi, že chodí do alternativního společenství, a tenkrát všechno, čemu se říkalo alternativní, mělo prima příchuť. Tak jsem tam začala chodit s ním a taky jsem si četla knížky, které mi nosil. Všeljaké takové ty satanské bible a podobnou veteš. Něco o tom, jak se má člověk uvnitř osvobodit, každý sám sebe, žádný spasitel. Jak se máš oprostít od nánosů falešné křesťanské civilizace a předsudků. Byla jsem tenkrát mladá holka, začala jsem přes všechno to kurvení za prachy studovat, no mnoho jsem tomu už tenkrát nedala. A chtěla jsem se ze všeho dostat. Byla jsem schopná sednout na lep úplně každému, kdo přišel. Fašista, anarchista, mladý komunista nebo kdyby mě někdo zkoušel zlákat k tomu, abych prodávala preparáty na hubnutí nebo geniální kosmetiku, zachovala bych se přesně stejně. Dneska už vím, že to není žádné náboženství, v podstatě nešlo o nic jiného než o skupinový sex, který byl jenom zamaskovaný do spousty frází. Líbila se mi na tom ta forma protestu.

Moje matka byla taková ta klasická arménská křesťanka. Arménské křesťanství je ještě něco děsivějšího, než si dovede představit obyčejný katolík tady někde v Čechách. V podstatě takové to pravoslavné kvílení a neskutečný konzervatismus a sledování jeden druhého, žádná odpověď na jakékoli otázky lidského života. Chtěla jsem se tenkrát bouřit proti matce, proti otci, který od nás odešel, a proti Bohu. Jako holce se mi samozřejmě líbila představa sata-na, jak mi ho předkládali. Byl to krásný a inteligentní muž, který se trpce usmíval, byl jako anděl, který se bouřil proti vyšší božské moci. Jak jsem se potom dočetla, podle satanismu je ďábel unavený a poněkud melancholický muž, který z výšin s pohrdavým úsměvem přihlíží orgiím svých vyznavačů a drsně se zmocňuje nejkrásnějších čarodějnic. Samozřejmě že jsem chtěla patřit k těm nejkrásnějším a nejvíce žádoucím žačkám svého nového pána.“

„Promiň, že to tak říkám,“ vstoupil do toho Kamil, „ale vždycky mi vrtalo hlavou, jak může někdo věřit v tak naprostý nesmysl.“

„Vždyť ty přece také věříš různým věcem, které ostatním přijdou jako nesmysl, třeba že Panna Maria počala z Ducha svatého nebo že Panna Maria i po porodu zůstala pannou fyzicky, jak mi to zdůrazňoval jeden kněz. Byl úplně posedlý panenstvím, nevím, co ho na tom tak bralo. Asi že sám nikdy nebyl panna, a tak si myslel, že je to nějaká extra hodnota. No nic. Nikdy jsem nevěděla, jak si mám něco takového jako panenský porod představit. Nejsem si úplně jistá, že ten člověk věděl, jak ženský klín vůbec vypadá. Vlastně by jako člověk, který žije v celibátu, o holčičím klíně neměl vědět vůbec nic. On ale pořád jen mlel o panenských klínech, až jsem z toho byla celá nesvá. Protože jsem tak trochu na holky, skoro by mě to třeba i vzrušilo, jenomže to by u toho řečnění nesměl pořád tak koulet očima.“

„Tak já o dívčím klíně něco vím, o tom nemusíš pochybovat,“ zasmál se Kamil. „Ale to přišlo až potom. Takové ty věci kolem klínů se během studií teoreticky vysvětlovaly. Sami jsme si z toho dělali legraci, říkali jsme tomu posvátná gynekologie. Na druhou stranu jsme tomu nějakým způsobem věřili. Samozřejmě tu byly věci, které jsme vážně nebrali, tak například, když jeden církevní otec napsal, že Ježíš přišel na svět z klína Panny Marie, jako když paprsek slunce prochází skleněnou deskou nebo něco takového. My jsme ale udělali klasický útok, prostě jsme o tom neuvažovali, nechali jsme to být. Také se po nás chtělo, abychom věřili, že prorok Eliáš vystoupil na nebe v ohnivém voze nebo že Ježíš chodil po vodě a křísil mrtvé. Na druhou stranu řada těch věcí se dala nějak vyložit symbolicky. Když bylo nejhůř, tak jsme si řekli, že není důležité, co se tam píše, ale co se tím chce říci.“

„No vidíš,“ řekla Armine. „To je ono. Když se člověk dostane do nějaké situace a potřebuje něčemu skutečně věřit, tak je úplně jedno, co to je. Kdyby někdo přišel s tajemstvím pyramid nebo na mě naběhnul s brzkým příchodem mimozemšťanů, vyšlo by to nastejno. Koneckonců satanismus odpovídal mé životní zkušenosti.“

Nesmíš zapomenout, že jsem za sebou měla drogy a mozek byl už úplně rozemletý. V podstatě každý si se mnou mohl dělat, co chtěl. Kdyby mi řekli, že za měsíc přiletí létající talíře a já se v nich můžu zachránit, nebyl by to pro mě žádný problém.“

„Že já jsem si nezaložil nějakou sektu.“

„No jistě, mohl jsi mít v posteli nekonečné hejno sedmnáctiletých holek. Nikdy nevysychající vlahý pramen.“

Armine ho začala vzrušovat, ale byla to čistě fyziologická záležitost, dalo se to překonat docela snadno, tak se pokoušel držet tématu.

„Nějak jsme zapomněli na toho Roberta,“ připomněl.

„Jo, to máš pravdu,“ kývla. „V podstatě pro Roberta to bylo totéž jako pro všechny ty ostatní, celý ten slavný satanismus byl jen cestou k tomu, aby se snadno dostal k sexu s mladou holkou. Všechno bylo potřeba balit do nějakého rituálu. Pochopitelně se mnou hnedka začal spát a hovořil o jakémsi aktu, snad se nemůže říci bohoslužby, o Boha vůbec nešlo, prostě splynutí. Jakási pohanská bohoslužba nebo modloslužba, co já vím. Potom byly věci, které se odehrávají společně, to, co by asi sexuologie nazvala skupinový sex, a vlastně o nic jiného ani nešlo. Já nechci zabíhat do podrobností, protože celá ta záležitost je mi trapná. Prostě jedna nahá holka leží na oltáři, což byl odněkud přinesený kuchyňský stůl pokrytý závěsem. Na té holce se potom vystřídají všichni chlapi, kteří toho ještě byli schopni, no některým ani moc nestál, musím říct. Některým vůbec, tak ti jen něco mumlali, asi satanské hymny, nebo co to bylo. Já jsem už za sebou měla tu tisíčovku nebo víc chlapů, takže na mě nemohli udělat ničím velký dojem, ale pořád jsem se pokoušela v tom najít nějaké duchovno. Píchat ale neuměli, zpívat taky neuměli. A vidíš, stejně jsem do toho šla. Desetkrát nebo dvacetkrát jsem tam takhle ležela, už nevím.“

„Mám pocit, že ženy si hodně vybírají, s kým budou spát, a že se svými přednostmi poměrně šetří,“ řekl Kamil.

„Samozřejmě, ale to záleží na situaci, já jsem vlastně tenkrát sama sebe chtěla nějak ponížit a zničit se. Co lepšího by se dalo najít než ležet nahá před dvaceti muži a ženami a nechat si to dělat od jednoho po druhém?“

„Nikdy jsem nechápal, co lidé na tom satanismu mají, co jim slibuje. Lidé jdou vždycky za tím, kdo jim dá největší naději. Nebo aspoň nějakou. V případě satana mi to ale nesedí.“

„Je to tvoje práce,“ zasmála se, „a tak důležité věci nevíš. Co bys tak tipoval?“

„Že to bude jako s drogami nebo alkoholem. Blahodárný účinek je hned, zatímco smutné konce jsou ještě daleko.“

„Psychologicky to sedí,“ uznala. „Teď jde jen o to, jestli je to pravda. Nám to zaslíbila, tedy ti, co se za ně vydávali, říkali jinak. Všechny pekelné tresty označovali za podvod, který si vymyslela církev, aby lidi odradila od cesty svobody, kterou vytyčil Anděl světla. Ve skutečnosti, tvrdí, je to cesta, která vede k věčnému štěstí. Je to ale jiné štěstí, než mají lidé v nebi, je dramatičtější, víc se podobá pozemskému štěstí, je to štěstí, které kombinuje temno a světlo.“

„Takže žádný věčný oheň?“

Zamyslela se.

„Asi takhle, někdo třeba pocituje štěstí, když může někoho nenávidět. Nebo když vidí něčí trest. Když svede ženu, která dlouho odolávala. To jsou chvíle, které mohou současně těšit i spalovat. Je věčný oheň, ale jinak, než si představují katolíci s jejich přitápěním pod kotlem a jejich peklem na způsob radikální sauny. Tedy bez toho ochlazení nakonec.“

„Takže křesťanské nebe nepřitahuje.“

„Jak by mohlo. Je příliš abstraktní. Viděl jsi snad někdy nějaké zajímavé líčení nebe?“

„Ani jedno,“ připustil. „Proto také všichni raději kážou o pekle a malují peklo. Je to mnohem zábavnější.“

„Stejně tak je to s tou věčností. Je přece jen přítomnost. Pokud se někdo rozhodne, že bude nešťastný teď, je nešťastný věčně. Dokud neusoudí jinak.“

„Tak nějak jsem si to představoval a kázal. Ne že by někdo tyhle hrátky s časem moc chápal. Spíš si lidé věčnost představí snáz jako nudu v čekárně, když je zpožděný vlak.“

Pak se na chvíli odmlčela. Myslel si, že přemýšlí o něčem, co by chtěla říci, ale ona se najednou odvrátila a začala plakat. Několik minut se chvěla a nebyla k utišení. Pak si lehla na záda a dívala se velkýma prázdnýma očima do stropu.

Dívala se tam, kde by bylo nebe, kdyby tam nebyla tma.

* * *

Pokračovala o dva dny později. To už zase neplakala a měla svůj obvyklý hrdý výraz.

„Vykašlala jsem se pak na všechno a na všechny. Roberta jsem pustila k vodě. Byl to stejný parchant jako všichni ostatní. Pak jsem jednou udělala velkou chybu.“

„Co se stalo?“

„Nechci o tom mluvit. Potkala jsem pána, který byl na mě hodně zlý. Hodně, hodně, hodně zlý. Nebudeme o tom mluvit. Znova bych se tím ušpinila.“

Ty jsi taky prevít, velký prevít, ale jinak čistý člověk. Nechceš nikomu způsobit zlo, jsi jen sobec, ale to jsou všichni chlapi. Jsi lepší sobec než ostatní. To tě neomlouvá, ale dává ti to před ostatními výhodu.“

Věděl, že je sobec. Byla pro něj souložnicí, jak se tomu říkalo starým jazykem. Poskytoval jí jakýsi azyl, naslouchal jí, mohla kdykoli přijít, ale nedával jí domov, protože žádné ženě nechtěl dát domov. V podstatě byl jeho byt takový uprchlický tábor, jenž se nikdy neměl stát příbytkem pro ženu a dítě. Musel by se vzdát poslední legitimacy,

kterou jeho život ještě měl. Báł se vystavit pohrdání. Byl na tom lépe než ostatní, přece jen něco uměl, mohl se uživit, nebyl použitelný jen jako farář, měl peníze, jež mu jeho rodiče poslali přímo ze záhro-bí. Ale měl strach. I kdyby překonal strach z posměchu, byl tu ještě strach z toho, že by se nechal nějakou ženou spoutat. Armine měl rád, ale nedovedl si představit, že by s ní mohl žít. Neměl jí moc co dát, ale ani si nemyslel, že je jeho povinností ji spasit.

Vůbec si nemyslel, že by měl někoho spasit. V tomhle uvažoval hodně buddhisticky. Mohl lidi učit, ale nemohl jim donést nebe na stříbrném podnose. Nemohl jim dát spásu instantní, sladkou a hned. Nemohl jim totiž dát žádnou spásu, ani hořkou, jak se o to pokoušeli lidé, jimž pohrdlivě říkal katolický Tálibán. Mesiáš je jen jeden, což situaci ulehčuje. Tím pádem se mohl na Armine tak trochu vykašlat, soudil. No ale stejně ji měl rád, tím se mu to poněkud komplikovalo.

* * *

Zuzana si nalila z láhve od coly do šálku další dávku portského.

„Stejně mi tam ještě zůstává hodně let,“ řekl Kamil. „Co bylo potom?“

„Nuda, mladíku, nuda. Život v Německu, trochu divadla, stále ubývající aféry, nic, co by stálo za řeč. Tak jsem se pak vrátila domů. Prostě tam, kde je vzduch, na jaký jsem bývala od dětství zvyklá. S německým důchodem se to tu dalo docela dobře přežít. Život to nebyl, život je, když všechno někam směřuje, tohle už směřuje jen do černé jámy. Ale co se dá dělat. A pak už to nešlo, tak jsem skončila tady. Mohla jsem si to dovolit, nějaké peníze mi zbyly. V podstatě to bylo všechno, co mi zbylo. Už to beztak nebude nadlouho.“

Zasmála se, ale znělo to jako skřípání kovu.

„Všichni si už celé roky myslí, že nejste. Nikdo vás nikdy nemohl najít.“

„Nikdo mě taky nikdy nehledal. Pár známých o mně ví, ale to je tak všechno. Co bych taky někomu měla vykládat? Koho zajímá ta

stará veteš. Ten svět už není stejně jako ti lidé. Pokud někdo z té doby ještě není dva metry pod zemí, nemá cenu mu nic říkat. Ti ostatní to nepochopí.“

„Zajímavé je to, co jste nikomu nikdy říct nechtěla a nemohla. Počínaje tím, co bylo za války.“

„A co jsem měla komu vykládat? Že jsem natočila filmy, na které se dnes nikdo nedívá? Že si mě lidé v nejlepším případě pletou s Lídou a Adinou? Už nevědí, která jsme byly která. Takové ty černobílé holky s vysoce posazeným hlasem, který by dnes někdo pokládal za hysterické ječení. Nebo jsem měla potupně líčit, kolik chlapů jsem odpravila? Zdůvodňovat, že jsem měla stejné právo na život jako oni, ale oni si začali? Musela bych křičet jako malé dítě, že to ne já, to oni, oni si začali, nechte mě být. Co bych tím získala, kdybych mluvila?“

„Mně jste to řekla.“

„Když to bylo nutné. Navíc než z toho něco uděláš, bude po všem. Co mi kdo může? Je snad nějaká cela horší než to, v čem žiju? Stejně, ty historky jsou tak fantastické, že by nejdřív zkoumali spíš tvůj duševní stav než moji vinu. Jenom než by si ověřili, že někdo takový jako ti chlapi skutečně existoval, to by těm chytrákům zabralo roky.“

Kamil si myslel, že nezabralo. Přinejmenším staří spolubojovníci z řad tajné policie byli stále připraveni plnit svou bojovou povinnost. Zřejmě by to dělali ještě z urny, tak byli uvědomělí. A kdyby se toho neujali oni, ještě tu byli novináři, kteří z nějakého důvodu dokázali dělat interview i s osobami, po nichž slídl Interpol, protože je dokázali najít dřív než oficiální služebníci zákona. Měla ale nejspíš pravdu v tom, že než by ji někdo odsoudil, sešla by pokojně z tohoto světa sešlostí věkem.

* * *

Když přišel příště, řekli mu, že tam paní Zuzana není. Vyděsil se, že snad umřela, ale ve skutečnosti jen zmizela. Asi před třemi dny

odešla branou ze zahrady ústavu a od té doby ji nikdo neviděl. Předpokládali, že může bloudit krajinou, nejspíš někde v lesích, kde se dá chodit celé dny a o nikoho nezavadit. V takovém případě se však obávali, že mohla upadnout bez léků do bezvědomí a zemřít na kolaps nebo podchlazení. Policie provedla několik běžných opatření. V televizi, tisku a na internetu se objevila její fotografie, na níž by ji nikdo nepoznal, ani sám Kamil, který s ní trávil v poslední době dost času. Nebylo ani jasné, co měla na sobě. Podle popisu našli několik jiných stařenek, jež chodily bezcílně ulicemi. Předvedli je na úřadovny policie, aby se ukázalo, že žádná z nich to není. Ženy působily na policisty zmateně, to je pravda, ale asi tak jako každý, koho zadrží policie a tvrdí mu, že je někdo jiný. Tak je zase s matnými omluvami nebo bez nich a s napomenutím, že nemají vypadat jako někdo jiný a ať nikam samy nechodí, propustili. Pátrání se nikam neposunulo.

Třetího dne byl nasazen proslulý vrtulník s termovizí, který sice, kam paměť sahá, nikdy nikoho nenašel, ale stejně při každém máleru pravidelně startoval. Našli jen jednoho zbloudilého myslivce, jenž podnapilý chodil po lese a střílel na všechno, co se hýbalo.

Pak někomu došlo, kdo je vlastně ta hledaná osoba. Jeden filmový historik si dal dohromady jméno a věk a ptal se po kulturních rubrikách novin, zda je to skutečně ona. Tam nevěděli nic, ale doslechli se to v jednom celkem nekulturním bulváru, který se věci hned chopil. Tak se přišlo i na to, že jediným člověkem z venku, jenž se Zuzanou Bergovou poslední dobou mluvil, byl Kamil. To zase povzbudilo policii, která měla konečně nějakou stopu, a Kamil musel podat vysvětlení. Řekl jim pochopitelně jen to nejnutnější, vynechal všechno o vraždách a podobných peripetiích, po nichž podle něho policii nic není. Policie po něm samozřejmě chtěla, aby sdělil všechno, o čem spolu hovořili, a byl dost problém jim nevyhovět. Unikl z toho běžným trikem, že nelhal, ale neřekl všechno. Omezil se na líčení života mladé hvězdy a na těžkosti válečné a poválečné doby.

Bulvár zajásal, že má příběh na pokračování, a všichni se modlili, aby herečka byla nezvěstná co nejdéle, aspoň tak dlouho, dokud to lidi bude trochu zajímat. Kamil unikl policii, ale bulváru nikoli. Někoho totiž napadlo, že kněz, který je „zpovědníkem“ padlé filmové hvězdy, je ideální postava. Navíc se bulvám podařilo vzbudit dojem, že je Kamil ze zmizení podezřelý, takže tu krom zmizelé byla ještě přítomná další tajemná postava. Kamil byl taky spisovatel, takže šlo citovat z jeho románů různé pikantní pasáže a domýšlet se, co znamenají „doopravdy“.

Objevil se jakýsi muž, jenž tvrdil, že je Kamilův intimní přítel. Do týdne se ukázalo, že je to nějaký schizofrenik, který v době údajných intimních styků většinu času trávil v psychiatrické léčebně spolehlivě zavřený na oddělení, ale i tak to vydalo na dost materiálu. Kamil se musel dostavit na arcibiskupství, aby vysvětlení podal i tam.

„To víš,“ řekl mu světlící biskup, „je třeba rozptýlit všechna podezření, lidi jsou lidi. Tady hned každý všemu věří. Ale jak jim máme dokázat, že nejsi na kluky?“

„Jak mám dokázat neexistenci něčeho?“ pokrčil Kamil rameny.

„Pravda, to nejde, ostatně o tobě se, upřímně řečeno, říkají věci jaksi spíše opačné, ale to také nemůžeme použít. To je v životě to nejhorší, když člověk nemá žádnou dobrou možnost.“

„Skutečně nevím, co bych pro vás mohl udělat.“

Biskup se rezignovaně podíval na obraz svatého Augustina na stěně. Světec sledoval andělka, jak mušličkou přelévá moře do důlku v písku. Vypadal, že závidí Augustinovi i andělkovi. Pak se myšlenkami vrátil ke Kamilovi.

„Doba je těžká. Možná by pomohlo, kdyby ses teď na chvíli stáhl, než se všechno vysvětlí.“

„Nikdy se nic nevysvětlí. Jak se vysvětlí, že nejsem homosexuál? Mám se kvůli tomu snad oženit?“

„No to by ti asi stejně nikdo nevěřil, řekli by, že se tak jenom kryješ.“

„Tak vidíte, Excellence. Co navrhuje?“

Excelece bezradně rozhodila rukama.

„Ted' už je to dost jedno, všechno se to nějak rozjelo.“

„Tak to bylo skoro zbytečné si mě sem volat, ne?“

Světící biskup se zatvářil zarmouceně.

„Kdyby to bylo v Římě, bylo by to jedno. Tam je všechno velké, ale tady je malý rybník. Každá ryba vidí, co dělá ta druhá. Nikdo si tak radši moc nevyskakuje. Nemusíme si nic namlouvat. Lidé tě nemají rádi. Mají pocit, že máš nějaká privilegia. Já na to vždycky říkám: Jaká privilegia? Ten kluk má rotundu na hřbitově, kde má jen pět věřících a sto molů ve skříni v sakristii, a bydlí za své v paneláku. Ale ne, oni si myslí, že právě takhle vypadá privilegium. Kdybys žil v zemljance, taky by záviděli. Ale co já nadělám s lidmi?“

„Takže mám přijít o svá privilegia a moly a hřbitov?“

„No, víš, takhle bych to asi neřekl, ale bylo by asi lepší, kdyby ses tak trochu stáhl. Ne že bychom neměli odvahu tě hájit, na druhou stranu jsi trochu neřízená střela, člověk taky neví, co uděláš. Tak ty určitě nic neuděláš, asi teda, ale musíme brát ohledy. To víš, kdybychom byli v Římě, tam je to jinak, ale bohužel nejsme.“

Zatvářil se nešťastně. To byla jedna z věcí, již mu Kamil skutečně věřil. Že lituje toho, že není v Římě. Biskup se zadíval z okna. Arcibiskupský palác měl velká okna. Kdo se z nich podíval, viděl toho během posledních staletí skutečně mnoho. Už jen samo přistoupení k oknu znamenalo něco jako cestu dějinami. Vykládaná podlaha, renesanční goblény, masivní rámy. Kdyby člověk trochu přivřel oči, tak by viděl velké a staré město. Možná stejně krásné jako Řím. Ale nebyl to Řím. Bylo tu sychravo, temno a všude lidé, kteří rozhodně nebyli Římané.

Kamil vstal.

„Tak já jdu. Klíče vám po někom pošlu. Třeba vymyslíte ještě nějaké místo, které nebude tak privilegované. Někáká hrobka by se možná našla nebo je tam u hřbitova takové skladiště na uschlé kytky a vyhořelé svíčky. O to možná nemá nikdo zájem. Ale třeba

je taky nějak privilegované, je potřeba říct mi to předem, abych nikomu nic nepokazil. Přece jenom, to nemá každý.“

„Ale to si asi nerozumíme,“ namítl zděšeně světící biskup.

„To je pravda, nerozumíme si, v tom to bude.“

Odešel a nepodal biskupovi ruku a ani se nerozloučil. Bylo mu to líto, protože ho měl svým způsobem rád, ale potřeboval v tu chvíli někoho zranit.

* * *

Kamil se tak dostal do kategorie lidí, jimž se odjakživa v církevní latinské řeči říkalo clericus vagus neboli potulný duchovní. Je to kategorie, na kterou se církevní hodnostáři vždycky dívali spatra. Měli špatnou zkušenost již od dob středověku, kdy byla Evropa plná potulných duchovních neznámého původu, kteří se pohybovali od kostela ke kostelu a dožadovali se místa u některého z četných bočních oltářů, aby tam za příslušný obnos mohli sloužit bohoslužbu. Je jasné, že to byli lidé velmi zajímavého chování a někdy dosti podivné morálky.

V moderní době byl takový přístup samozřejmě zcela protiprávní. To neznamena, že by někteří duchovní nebyli schopni na situaci pružně reagovat a improvizovat. Bud' přestoupili do nějaké jiné církve, pokud možno takové, jež se té původní co nejvíce podobala, nebo se věnovali podobnému oboru, většinou to bývala psychologie a různé druhy terapie. Velmi originální byl jeden kněz, který si opatřil živnostenský list a zavedl si živnost nazvanou „poskytování duchovních služeb“. Pokud je známo, byl zatím jediným exemplářem tohoto druhu.

Kamil však nehodlal přestoupit k žádné jiné církvi, protože se nedomníval, že by to někde bylo lepší než v církvi původní. Jeho pochybnosti o některých dogmatech byly tak základní, že by to sotva vyřešil přestup do nějakého jiného týmu. Bylo to něco podobného,

jako kdyby fotbalista měl pochybnosti o pravidlech fotbalové hry, pokoušel se přestoupit z jednoho klubu do jiného a domníval se při tom, že si tím nějak pomůže.

Pokud šlo o peníze, nemusel se Kamil dostat do obvyklých problémů, jako se dostávají duchovní, kteří náhle přijdou o práci. Pořád tu byly peníze po rodičích, jež stále rostly, aniž se musel o něco starat. Vlastně by mu bylo možná lépe, kdyby o svou existenci musel nějak bojovat, ale mrtví rodiče to zařídili tak, že nemusel. Bral to trochu jako pomstu, že se nesmí a nemůže na nic vymlouvat. Rozhodl se tedy vzít to jako pokyn vyšší moci dokončit započaté dílo.

* * *

Hledali Zuzanu Bergovou, až ji našli. Seděla u snídaně v jednom penzionu v Liberci. Poznala ji číšnice, která měla pořád puštěnou televizi, a hned zavolala policii. Ta ji chtěla odvést, na což Zuzana opáčila, že neví proč. Policie na to, že je celostátně hledaná. Zeptala se, proč by měla být hledaná, jestli něco provedla. To policisty zmátlo, zvláště když jim řekla, že není zbavena svéprávnosti a nedopustila se žádného trestného činu, o němž by věděli. Své sanatorium si platí sama a oni mají právo po ní slídit asi tak jako po hotelovém hostu, který sice platí, ale nepřišel tři dny do hotelu. Policisté namítli, že o ní nebylo několik dní zpráv. Na to ona, že o ní nebylo zpráv několik desítek let a nikomu to nevadilo. A jestli ji nenechají být, že si bude stěžovat.

Tak jí aspoň nabídl, jestli ji mohou odvézt zpět do sanatoria, s čímž milostivě souhlasila. Předtím si ještě na recepci ostentativně koupila láhev portského. Policista se jí zeptal, jestli smí pít alkohol.

„Já smím, vy ne,“ odvětila a zmátla ho tak, že ji raději odvezli.

„A kde jste vlastně byla?“ zeptal se jí Kamil, když se k ní konečně dostal.

„To by chtěl vědět každý,“ opáčila. „Jenže po tom celkem nikomu nic není. Ale zase je příjemné vědět, že jsem někomu chyběla.“

Dál na ni nenaléhal, bylo mu jasné, že nic neřekne. V lesích určitě nebyla. Bulvár jen vypátral, že v onom libereckém penzionu byla pouze jednu noc, takže zbylé trávil jinde. Příběhu hodně pomohla teorie, že má herečka v Itálii kdesi malý palác a z nějakého důvodu si tam na otočku zajela. Palác sice přes veškerou snahu nikdo nevypátral, ale znělo to dobře.

Důsledkem jejího krátkého zmizení bylo, že se opět dostala na světlo světa. Už se o ní psalo nejen v bulváru, ale i v těch několika kulturních rubrikách novin, které ještě zbyly. Kamilovi ten rozruch komplikoval práci, protože za Zuzanou začaly najednou chodit návštěvy, většinou redaktoři a pak několik existencí, jež měly pocit, že by si stařenku mohly otočit kolem prstu a nějak se přiživit na případném dědictví, které nebude jistě daleko a nebude jistě malé.

„Blbečkové,“ komentovala to Zuzana. „Takových příživníků jsem za celý život potkala milion a oni si myslí, že tyhle týpky nepoznám.“

Jednoho dne přišel režisér povrchních komedií Slávek Frič a nabídl jí malou roli ve své poslední veselohře. Kamil se nejdřív vyděsil, ale Zuzana mu ukázala filmovou povídku a scénář, jež jí Frič nechal. Nebylo to tak hrozné. Byla to role postarší mírně senilní zlomyslné hraběnky, která žije nad vesnicí v restituovaném zámku a všechny malé české bytosti, včetně starosty, postupně tyranizuje.

„Je to úplná blbost,“ řekla, „ale asi jako všechno, v čem jsem kdy hrála.“

Rozhodli se, že všechny scény s ní natočí najednou, všechno se stejně točilo v interiéru zámku za Prahou a potřebovali na to asi jen sedm dní. Ubytovali ji v apartmánu ve vesnici a vozili sem a tam a vyhovovali jejím marnivostem.

„Aspoň jsme si zkusili, co je to prvorepubliková hvězda,“ konstatoval režisér Slávek Frič. „Už jsem myslel, že nic takového nikdy nezažiju.“

Autorem filmové povídky, podle níž se film natáčel, byl slavný spisovatel populárních románů Vrána. Sám si představoval, že z toho

jednou vznikne třeba další kniha a že tentokrát prohodí pořadí, totiž že nejdřív bude film a kniha potom. Nejdříve napsal povídku s tím, že pokud někoho zaujme, bude se podílet na scénáři. Povídka tedy byla to, co Kamil četl. Potom ještě několik úryvků ze scénáře. Pochopil hned, že nejde o žádné veledílo, ale že má Zuzana Bergová pravdu a výsledek nebude o nic horší než to, co celý život točila.

Povídka zněla přibližně takto:

Hraběnka vesnici a její obyvatele nenáviděla a nenáviděla je už od dětství. Kdysi se jí dostalo jakési křivdy, která zřejmě spočívala v tom, že ji jako dítě jeden z vesničanů fyzicky napadl. Nikdy se nezjistilo, kdo to byl. Prostě rolník. Vracela se s guvernankou kolem vesnice a guvernanka najednou potřebovala odběhnout si stranou ulevit močovému měchýři. Nakázala tedy komtese, aby počkala na místě a nehýbala se, načež zmizela do křoví v lese. Byla však velmi stydlivá, a proto šla dost daleko. Mezitím spatřil komtesu kolemjdoucí opilý rolník, jež potěšilo, že může dát průchod třídní nenávisti, a komtesu počal urážet.

„Co se tu poflakuješ, hraběcí prdelko?“ hulákal. „Teď tě odvedu na statek kydat hnůj, ať taky poznáš, co je to poctivá práce!“

Komtesa se na něj rozkřikla, protože na podobné proletářské výlevy nebyla ani zvyklá, ani zvědavá. Už jako devítiletá měla poměrně vysoké ponětí o tom, co je zač, a bezmezně proletáři pohrdala, což mužik zřejmě vycítil už z jejího pohledu. Nakonec se rozhlédl, jestli není někdo nablízku, naivně si jako křupan z nižších vrstev snad myslel, že komtesy mohou ven chodit samy, pak slečnu přehnul přes koleno a začal ji vyplácet a křičel, že je to trest za její vrchnostenskou pýchu. Komtesa pochopitelně ječela, ale jemu se to líbilo, tak ji ještě vyplácel na holou, což ho možná navíc vzrušovalo. V tu chvíli se přiblížila guvernanka, které se již v křoví ulevilo, žel jen dočasně, protože viděla výchovnou scénu.

Začala tedy rovněž ječet. Muž prchl. Všim se zabývalo četnictvo, ale nezjistilo nic, protože nikdo nebyl schopen muže identifikovat,

neboť muži z vesnice si byli dost podobní. Asi že se tu lidé pořád brali mezi sebou a podle toho to s jejich genofondem taky dopadlo. Takže si četníci vše ulehčili konstatováním, že to zřejmě nebyl nikdo místní. Na zámku dobře věděli, že byl, protože z podzámčí se doneslo, že se tím kdosi chlubil v hospodě. Veškeré pátrání však skončilo neúspěchem, protože vesničané se navzájem kryli. Vztahy mezi hraběcí rodinou a prostým lidem se tak poněkud zkomplikovaly. Na věci se nic nezměnilo ani za války, protože hrabě byl vlastenec a jeho žena taky, zatímco vesničané byli obyčejní zaprdění zbabělci a vědělo se, že dokonce kdysi udali nějakého odbojáře, protože se báli, že obec skončí jako některé nacisty vypálené vesnice.

Rudý převrat vesnice přivítala radostně, zámek byl záhy znárodněn a hrabě s rodinou (komtesa měla ještě staršího bratra) vyslán kamsi do malé zříčené chalupy v pohraničí. Dlouho tam nezůstal, protože nebyl trouba jako jeho poddaná chátka a se ženou, dětmi a klenoty prchl za kopečky, kde začal úspěšně podnikat. Po Čechách a Češích se mu nikterak nestýskalo, stal se zvláštním druhem vlastence bez vlasti, jenž svou zemi miloval, ale byla to jakási abstraktní země, která existovala jen v knihách o slavné minulosti a v jeho hlavě.

Když se komunismus konečně zhroutil na svou chorobnou chudokrevnost, vrátila se komtesa už jako hraběnka s několika sloužícími na zámek, jenž jí připadl v restituci.

Prošla za život několika manželstvími, která nedopadla dobře. Mohlo na to mít vliv i to, že k mužům neměla celkem dobrý vztah, na druhou stranu by ji nebavilo žít jako lesbička, protože ani k ženám neměla dobrý vztah. Rozhodla se zřejmě, že si stáří důkladně užije a že to bude nejlepší část jejího života. Pomsta se měla stát ústředním bodem jejího šťastného stáří.

Proto asi dva roky po příjezdu dala nejdřív do pořádku aspoň střechu a okna, aby jí dědictví nespadlo na hlavu. Peněz na to měla dost, protože po hraběcím tatínkovi s bratrem dost zdědili

a spravedlivě se podělili, protože se jako sourozenci milovali až incestně. Také něco vyrazila z exmanželů po rozvodech. Pak se mohla konečně soustředit na svůj plán.

Cíl byl poměrně prostý, rozhodla se rozvrátit vesnici až do samých základů. Na to potřebovala nenápadné pomocníky. Tak si našla Toníka.

Ten byl dost slabomyslný, i když ne natolik, aby některé věci nepochopil a nedokázal se o sebe postarat. Ze slabomyslných sestávalo už několik generací téměř celé obyvatelstvo vesnice, tak tolik nevynikal z průměru. Byl jen o něco slabomyslnější než ostatní, kteří byli slabomyslní hodně, tak to na něm bylo trochu znát, ale ne zas tolik. Nikoho ani nenapadlo, že by měl Toník cokoli společného s hraběnkou. Žil v chalupě na kraji vesnice se svou sestrou. Taký nebyla zrovna kandidátkou na Nobelovu cenu, leda za mír, ale byla aspoň pracovitá a na nic se nikdy neptala. Toník pobíral invalidní důchod, jež dostal na hlavu, choval slepice a občas za drobný peníz pro obecní úřad čistil příkopy, protože se to nikomu nechtělo dělat. Práce měl pořád dost, protože příkopy se pořád zaplňovaly lahvemi, výkaly a občas někdy i podroušenými občany obce, kteří byli příčinou tohoto odpadu.

„Toník je sice úplně pitomej, ale je náš,“ říkal o něm starosta. V tom druhém se mýlil, jejich nebyl. Byl totiž v podstatě hraběncin. Jak k němu přišla, není úplně jasné, zřejmě kdysi sekal nějaké keře kolem zámecké zdi a ona zjistila, že tahle bytost by se dala ještě nějak využít. Asi pomohlo i to, že přes společenskou propast mezi nimi je pojil pocit, že je venkované nemají rádi a posmívají se jim, což byla i pravda. Ačkoliv to mezi nimi otevřeně nahlas nikdy nepadlo, oba vytušili, že jejich srdce prahne po pomstě.

Jak už to tak někdy bývá, velmi vysoká inteligence a demence se mohou v některých okamžicích sblížit, asi tak, jako když tužkou opíšete na papíře kruh. Velký myslitel a zcela animální člověk se potkají v tom základním pudu, pudu pomsty, odplaty za ponížení,

jasného směřování k pevně stanovenému cíli. Hraběnka představovala onu absolutně komandující vůli, o níž fantazíroval Ladislav Klíma, kterou ale ve skutečnosti neměl, již však měla ona. Toník představoval výkonnou paži, svou bezmocností a poslušností stejně dokonalou, jako je elektronická paže, která je nasazena na pahýl postiženého bezrukého člověka. Hraběnka byla fyzicky slabá, těžce se pohybovala, ale její mozek žhnul dokonale a snoval pikle. Vzniklo tak naprosto dokonalé spojení, jaké by nikdo nemohl odhalit ani v mnohem sofistikovanější obci, než byla tato, postižená po generace postupným úpadkem všeho, co by připomínalo bystrou mysl.

Nutno říci, že i zvířata v této vesnici nebyla zdaleka tak bystrá jako ta ve vesnicích v okolí, jež nebyly vystaveny takové izolaci, totálnímu úpadku veškerého těla a ducha. Evoluce sama podle Darwina nakonec musela vést k tomu, že jednou přijde predátor, který, byť sám, zvítězí nad většinou. Protože jedinec nadaný silou je nakonec vždycky ve většině. Morálka s tím nemá co dělat. Upřímně řečeno, kdo by litoval hlupáky.

Hraběnka se mohla s Toníkem setkávat docela snadno a nenápadně, aniž by ho někdo viděl do zámku přicházet. Nechodil tam totiž po cestě, ale tajnou chodbou, jež do zámku vedla od polo zříčené kaple svaté Barbory pod kopcem. Původně to byla štola, která vedla pod kopec, protože podle pověsti tam byl kdysi starý stříbrný důl, kde už dávno žádné stříbro nebylo, ale štola zůstala. Nikdo nevěděl, že hrabě nechal kdysi, v polovině 19. století, štolu propojit se starou vyschlou studnou, jež byla schovaná v přístřešku vedle bývalých stájí. Hrabě byl romantik a představoval si, že by mohl nikým neviděn chodit v noci ke kapli, kde by se modlil. Také předpokládal, že by se jednou chodba mohla hodit, kdyby vypuklo nějaké povstání a sedlácké hordy obklíčily zámek. V té době sice žádné sedlácké hordy už nebyly, ale, jak už bylo řečeno, starý hrabě byl romantik.

Vědomost o chodbě se předávala po generace mezi otci a syny. Až poslední hrabě v rámci moderního ducha sdělil informaci synovi

i dceři. Dcera pochopitelně neměla v úmyslu chodbu používat pro chození na modlitby.

Chodba se stala vítanou příležitostí a nástrojem k provedení jejích plánů. Právě chodbou k ní mohl Toník kdykoliv neviděn přicházet a odcházet, aby plnil zadané úkoly. Úkoly musely být pochopitelně takové, na něž tento prostomyslný muž mohl stačit.

I po několika desítkách let hraběnka moc dobře znala celou strukturu obce a všechny vzájemné vztahy, a co nevěděla, na to měla svého informátora. Její plán byl poměrně jednoduchý: docílit naprostého rozvratu. Ten rozvrat spočíval v narušení mezilidských vztahů. Podle hraběnky ryba smrdí od hlavy, a tak se zaměřila na osobu starosty.

Ten dnešní byl totiž synem toho někdejšího, kterého si ještě pamatovala ze svých dětských let, a byl fanatický bolševik. Právě on se tehdy měl podílet na velkém ponižování, jemuž musela být vystavena. Nejdříve si Toníka otestovala několika jednoduchými úkoly. Dostal například příkaz, aby na jatkách, která ležela hned za vesnicí, našel několik velmi odporných věcí, například hlavy poražených zvířat. Ty pak v noci pohazoval na zahrady a před vchody významných vesničanů, což v obci vyvolalo temnou náladu a vzájemné podezírání.

Jakmile se Toník ukázal být zcela oddaným, bylo možné v díle zkázy pokračovat. Nejjednodušším pochopitelně bylo něco udělat pro rozvrat starostova manželství. Manželství je samo o sobě věc vždy tak křehká, že na jeho likvidaci není třeba při troše soustředění příliš tlačit. K tomu bylo třeba najít ještě jednu ženu. Toník pochopitelně dokázal komunikovat jenom s ženami své úrovně, což celou záležitost poněkud limitovalo, ale jenom poněkud. Nakonec padla volba na Anču, jež pracovala v kravíně, rozumu moc nepobrala, ale jinak to byla dívka, které Hospodin přidal na těle, kde jí ubral na duchu.

Obecně se po vsi vědělo, že „Anča dá“, když je nejhůř. Nikdo se nikdy nepřiznal, že s ní byl, protože by musel současně doznat, že už

je mu po této stránce taky nejhůř, ale celkem se Anča stala jakýmsi svorníkem celé vsi. Ženy o její roli věděly, jen si nedokázaly představit, jakého rozsahu Ančino působení dosáhlo. Je celkem zázrak, že celá obec nepodlehla nějaké nákaze, což se dá vysvětlit tím, že místní obyvatelé tvořili uzavřenou komunitu, do hříšného města jezdili jen na úřady, a tak se celkem nikdo nemohl ničím nakazit. Ženy si sice podezřele často stěžovaly na různé menší problémy, ale tomu nikdo nevěnoval pozornost, protože ženy si pořád na něco stěžují a kdo se v tom má vyznat.

Toník dostal za úkol Anče namluvit, že by se s ní starosta rád šel po dožínkách trochu pobavit na seno, ale že je to člověk, jenž se stydí, a je třeba mu trochu pomoci. Anča byla motivována drobným obnosem, o kterém jí bylo řečeno, že je to dárek od starosty, ale nesmí se o tom mluvit, ani před ním ne, protože by se děsně urazil.

Zbytek už byl docela jednoduchý. Hraběnka jako poměrně majetná dáma vybavila Toníka citlivým aparátem Canon S95, jenž byl schopen jakžtakž fotografovat i za tmy.

Ukázalo se, že Toník je zcela nevyužitý talent, a že kdyby se nakonec nedostal do služeb prohnílé dekadentní aristokracie ztělesněné hraběnkou, mohl by se uplatnit i jinde. Anče se pochopitelně povedlo starostu odlákat po dožínkové tancovačce do stodoly na seno, kde blikající žárovka 40 W poskytovala dostatek světla jak pro vizuální vzrušení obou, tak pro fotodokumentaci, kterou fotograf amatér pořídil zavěšen v trávě.

Druhý den si hraběnka prohlédla fotografie, dala fotografovi mimořádnou odměnu pět set korun v drobných bankovkách a mincích, aby nebyl ve smíšeném zboží ve vesnici nápadný (jinde než ve smíšeném zboží nenakupoval). Toník byl hrdý a těšil se, že zase něco vyfotografuje.

Akce splnila účel, fotografie zaslané anonymně starostově manželce s průvodním dopisem („morálka... svědomí mi nedovoluje mlčet... jde mi jen o to, Vám pomoci zachránit Vaše cenné manželství..., některé osoby by mohly zlovolně zneužít..., vyšší mravní princip mi

velí“ atd.) dosáhly svého. Starostovic se dostali na pokraj rozvodu, starosta začal více pít, dopouštěl se chyb v úřadě a nakonec musel na svou funkci rezignovat. Jeden posměváček z dětství (tedy jeho potomek) byl tedy vyřízen. Jak je patrné, hraběnka neřešila své rané konflikty pomocí nějaké freudovské analýzy, že by se totiž věnovala dění ve své hlavě a myšlenkovým usazeninám, nýbrž obrátila svou pozornost k vnějšímu světu a jednala tam. Byla už prostě taková.

Když odetnula hlavu, rozhodla se pokračovat v plošné pomstě. Jako nástroj si vybrala zázračnou studánku u kapličky. Mnoho lidí tam chodilo nabírat vodu do plastikových kanystrů. Věřili, že má zázračnou moc, posiluje ducha i tělo, dokáže zabránit rakovině, zpomalit roztroušenou sklerózu a chrání před uřknutím. Obec, jak patrně, přes veškeré modernizační snahy a někdejší existenci JZD zůstala mentálně vězet někde na počátku 19. století.

„Chtějí zázraky, budou je mít,“ konstatovala hraběnka a rozhodla se nadpřirozeno podpořit. Pomocí svých známých z dávných dob, kdy dělala v exilu věci, k nimž se později moc nehlásila, si opatřila opiový koncentrát. Ze studánky voda tekla do jakési kašničky a z kašničky pak domněle pramenitá voda stékala do dřevěné trubky, kde si ji lidé nabírali. Aristokratka si nechala udělat v Německu automatické elektronické kapátko (tvrdila, že jde o zařízení na krmení ryb v zámeckém bazénku) a to Toník nenápadně umístil u hladiny do křoví. Takhle vydržela jedna dávka na celý den, večer se všechno zastavilo, aby se neplýtvalo vzácnou drogou. Nemá cenu se ptát, proč tam prostě nezašel každý den Toník preparát nalít sám. Je to povídka a vypadá to dobře jako komický detail.

Pak se začaly dít ve vesnici věci. Několik bab mělo dojem, že u studánky (protože nedočkavě pily už tam) měly vidění Panny Marie a svaté Barbory. Tomu by ještě nikdo nepřikládal velkou váhu, protože baby pořád něco vykládaly, co nemělo hlavu a patu. Jistý rozruch způsobilo, že se napila i Anča z kravína, jež měla rovnou vize, že je sama svatá Barbora. To by celkem nikomu nevadilo, jenomže se

rozhodla, že když je svatá, nemůže žít v bahně hříchu a poskytovat polovině vesnice sexuální služby.

Část obyvatel nesla tento vývoj s jistým podrážděním a mluvila o prudérnosti a negativním vlivu církve na zdravý život lidu. V tom se projevila jejich komunistická zaostalost, protože ve vesnici žádný farář dávno nebyl. Ale s Ančou už nikdo nehnul. Nakonec ji poslali do města na psychiatrii, kde se kupodivu vizí hned zbavila. Zalíbilo se jí tam a pochopila, že to, co dělala na vsi zadarmo, může tam dělat za peníze. Maléru se uchránila jen proto, že jednak byla neplodná, jak se pak odhalilo, jednak že psychiatr pochopil, která bije, a poučil ji o potřebě důsledně trvat na mechanické antikoncepci, jinak skončí zase u doktora, ale u úplně jiného. Anča byla jeden z mála lidí, které hraběnka učinila v životě šťastnými.

Rozklad obce utěšeně pokračoval. Lidé si všimli, že se něco děje, ale nikoho by nenapadlo, že to má nějakou souvislost se studánkou.

Muži neměli náboženská vidění, ale začali si troufat, hledali si milenky, což v malé vesnici byl trochu problém, takže nakonec se sblížil skoro každý s každým, krom toho odporovali svým manželkám. Manželky tím byly frustrované, takže hledaly útěchu v náručí milenců. Pod vlivem opiátu si ale nikdo nedával moc pozor, takže vesnici náhle postihl baby boom dětí, u nichž bylo lepší nepátrat po původu. Hraběnka tak přispěla k obnově venkova, aspoň po stránce porodnosti.

Co bude s dětmi, které sály opium s mateřským lékem, neřešila, protože jí se taky nikdo neptal, co s ní v životě bude.

Naštěstí se aspoň viditelně nestalo nic horšího, než že traktorista Hubert v opojení vjel s traktorem do rybníka. Napáchal značné škody, nicméně ani po nehodě nevypadal, že by mu to nějak vadilo. Žádný alkohol ale nenadýchal, tak to policajti nechali být.

Protože každá legrace má svůj konec, nakonec jim zámecká paní tyto rozkoše zadržela a po nějakou dobu si užívala, jak mají všichni absták.

Hraběnka měla ráda magii čísel a rozhodla se zasadit třetí a poslední úder, jehož cílem měla být likvidace celé obce jako takové.

Obec se dá zlikvidovat jedině tak, že se lidé odtamtud dostanou pryč. Protože aristokratka nebyla tak nehumánní, že by pomocí studánky vesničany rovnou otrávila, rozhodla se je všechny jen vystěhovat. Dlouho uvažovala, jak by se to dalo udělat. Nejdřív ji napadlo, že by mohla někde sehnat radioaktivní odpad a rozptýlit ho po vesnici, aby vzniklo podezření, že pod povrchem jsou zásoby uranu. Následkem toho bude třeba se jednak vystěhovat ze zdravotních důvodů, jednak že tam vláda určitě začne těžit a všechny domy vykoupí hluboce pod cenou, takže se z obyvatel stanou žebráci.

Tento geniální plán narazil jen na to, že radioaktivní odpad po starší zámecká paní nemohla sehnat tak snadno jako směsi opia. Přinejmenším by to dost dlouho trvalo a ona se chtěla své definitivní pomsty ještě dožít. Také by ani nikdo z odborníků neskočil na to, že jsou tam uranová ložiska, a bylo by to podezřelejší, než by bylo milé.

Nakonec se tedy odhodlala k přímému násilí, totiž že vyvolá povodeň. Počasí sice nemohla ovládat, ale mohla využít rybníka Blaták, jenž ležel kousek nad vesnicí proti proudu říčky Blatnička. Blatnička byla sice jen takový větší potok, ale protože se dokázala na jaře někdy hodně rozvodnit, chránil vesnici právě rybník Blaták, který vodu po kritické dny zatím vždycky zadržel.

Hraběnka nechtěla nikoho utopit, ale bylo jí jasné, že když se jí podaří zatopit ves do výšky půl metru, všechny chalupy v obci nasáknou jako houba a už se v nich nikdy nikomu nepodaří znova zabydlet. Pro případ potřeby byla ještě ochotna investovat peníze do vzácných plísňů, jež by Toník roztrousil po vesnici, aby spolu s dřevomorkou dokonaly dílo zkázy. Věřila ale, že to nebude nutné.

Původně se chtěla o půlnoci vydat s Toníkem k hrázi a otevřít stavidla, jenomže to by voda tekla moc pomalu, vesničané by na to přišli, stavidla by zase zavřeli a příště by si dali pozor. Nejjednodušší

tedy bylo stavidla vyhodit do povětří. Důchodkyně, byť aristokratka, by si nemohla sama jen tak opatřit dynamitové patrony, stejně jako si nemohla sehnat radioaktivní odpad, ale v tom jí pomohl její neblahý osud.

Jejímu otci hraběti totiž kdysi patřil nedaleký lom, kde se k těžbě používaly dynamitové patrony. Za války musela těžba skončit a dynamit se odevzdal úřadům. Ne však všechen, protože hrabě jako vlastenec měl naivní představu, že by bylo možné výbušniny použít pro národní věc. K tomu nikdy nedošlo, protože národ na národní věci kašlal. Dynamit tedy zůstal nevyužit a v nepromokavých bednách zalitých asfaltem přečkal celou válku. Přečkal ve sklepeních i dobu komunistického panství, protože do druhých podzemních pater nikdy nikdo nevešel, jelikož o nich nikdo nevěděl. I kdyby věděl, asi by je nenašel, protože byly v bednách pod podlahou a bedny byly pro jistotu označeny jako jed na krysy.

Bez Toníka to nešlo. Bylo tu jisté riziko, že bude moc mluvit, ale to se dalo vhodnými dárky nějak zmírnit. Nakonec tedy nezbylo nic jiného než Toníka angažovat. Problém byl hlavně v tom, jak hraběnku a dynamit dopravit na místo. Toník jakožto padlý na hlavu pochopitelně neměl řidičský průkaz, takže žádným motorovým vozidlem ji tam dopravit nemohl. Věc naštěstí aristokracie vyřešila z vlastních zdrojů, jako ostatně v dějinách vždy.

Ve stáji, té, co byla vedle tajného východu z chodby, bylo vozidlo, jemuž se říkalo drezína. Nebyla to ovšem klasická drezína, která se používá na železnici, spíše to bylo cosi jako indická rikša poháněná šlapáním. Místo rikši – tažného či šlapajícího muže – byl vpředu mohutný německý bicykl předválečné výroby, jenž trochu připomínal slavné sovětské kolo Ukrajina, ovšem kupodivu, ač byl výrobně starší, byl přece jen o několik kilo lehčí.

Za kolem byl dvoukolový vozík s jakýmsi kozlíkem a místem na náklad. Stačilo zařízení promazat a zalepit díry v gumách, což Toník uměl, a mohlo se podle potřeby vyjet.

Hraběnka všechno načasovala na půlnoc, až nastane úplněk, aby bylo dobře vidět. Toníkovi se sice takhle pozdě nikam nechtělo, ale hraběnka ho ujistila, že uvidí něco, co ještě neviděl, tak ať si nestěžuje, že nebude litovat.

Osudové noci vyrazili na cestu. Dynamitu s sebou vezli asi metrák a hraběnka sice moc nevážila, ale i tak se jezdec dost zapotil. Naštěstí celý život dělal jen fyzickou práci, tak byl docela zvyklý. Přesně podle pokynů zámecké paní umístil pomocník výbušniny na hrázi kolem stavidla, kde byla největší naděje na dosažení masivního průlomu.

Těsně před půlnocí osobně zapálila hraběnka tři doutnáky, kdyby náhodou jeden selhal, a vydali se urychleně zpět bezpečnou cestou na zámek. Tam nechali svítit světla, aby to vypadalo, že tam pořád někdo je. Tomka by v jeho pastoušce nikdo nehledal a jeho sestra kamsi odjela.

Asi patnáct minut, když už byli v bezpečné vzdálenosti, se těsně za sebou ozvaly dva ohromné výbuchy, mnohem větší, než sama aristokratka očekávala. Přece jenom metrák dynamitu už odpovídal slušné letecké bombě a výsledek také vypadal podle toho.

Jak se ukázalo druhý den ráno za slunečního svitu, v hrázi byla díra jako hrom. Voda se valila velkou rychlostí na vesnici. Podle očekávání nemohlo dojít k tomu, že by se někdo utopil, leda by ležel opilý v příkopě, dokonce ani králíkům nic nehrozilo, ale třicet centimetrů vytrvale postupující vody vykonalo značné dílo zkázy. Všechny sklepy byly zaplavené, všechny zásoby potravin zkažené, zahrady a záhumenky zdevastované, základy podmáčené. Okamžitě přestal jít elektrický proud a studny byly zamořené hnědým kalem. Když voda trochu opadla, všude sebou na návsi a mezi chalupami mrskaly pololeklé ryby.

Hraběnka tohle všechno pečlivě sledovala perleťovým divadelním kukátkem značky Picard ze zámku a spokojeně konstatovala, že z téhle rány už se hříšná obec nikdy nevzpamatuje.

V rámci uklízení stop nechala zbylé výbušniny Toníka odnést do tajné chodby a pak zavalit oba vchody, neboť chodba již nebyla třeba.

Stalo se, co očekávala. Rozběhlo se sice velké vyšetřování, ale k ničemu nevedlo, protože po pachatelích nezůstaly žádné stopy. Předpokládalo se, že šlo o nějakou sabotáž, kterou napáchali buď ti, kdo chtěli u obce obnovit těžbu stříbra, nebo ti, kdo byli proti tomu a chtěli zaplavit staré štol, jež částečně pod vsí ještě byly. Vesnici bylo nutno ze značné části evakuovat, kromě několika stavení, kde lidé pak žili jako na samotách. Nová vesnice vznikla kousek dál po toku Blatničky, ale odstěhovala se tam asi jen polovina lidí, mládež dala přednost přestěhování do města. Celkem to byl dost velký úpadek.

Když hraběnka viděla, že spravedlnosti bylo po desetiletích učiněno zadost, odstěhovala se zpět do Německa a Toníka s jeho sestrou si vzala pro jistotu s sebou. Novému starostovi vyjádřila politování nad tím, že milovaná obec jejího dětství vzala tak smutný konec, a věnovala jistý symbolický obnos na stavbu nové vesnice. Nějaké peníze dala starostovi bokem, protože chtěla mít jistotu, že je natolik zkorumpovaný, že kdyby ještě hrozily nějaké problémy, bude ho mít ve své moci.

Závěrečná scéna byla skoro malebná. Hraběnka opouštěla zámek starým mercedesem. Když projížděla zdevastovanou obcí, kynula z pootevřeného okénka lidem, kteří se v gumácích ploužili bahnem a sbírali z něj zbytky svého majetku.

„Všechno je pomíjivost a honba za větrem,“ konstatovala hraběnka, zavřela okénko a vůz vyrazil pryč.

* * *

Jak je vidět, filmová povídka byla ve skutečnosti spíše poněkud pochmurná a přesně neodpovídala stylu, který byl panu režisérovi

dosud vlastní. Bylo tam ale dost možností, kde se komické momenty daly rozvinout, především situační humor. Protože teď jako vyhozený kněz na volné noze neměl celkem moc co dělat, účastnil se Kamil natáčení několika scén, což mu blahosklonně tolerovali, protože byl teď taky hvězda z bulváru, když Zuzanu znal. Všichni si mysleli, že o jejím tajemném zmizení přece jen něco ví. Navíc se jako spisovatel přece jen s kolegou bestselleristou Vránou poněkud znal, takže ho brali jako součást podniku. Také se mělo za to, že má na Zuzanu Bergovou jakýsi tajemný vliv, totiž že když dáma umělecky a energeticky poněkud ochabuje, což by na konci natáčecího dne bylo poněkud mrzuté, Kamil ji dokázal nějak znova dostat do vrcholné formy.

Nebylo na tom nic tajemného, hvězda prostě potřebovala pravidelný přísun portského, o něj se Kamil nenápadně staral. Naznačil panu režisérovi, oč běží a že jeho skromné honoráře z časopisů nestačí na to, aby potulný duchovní ještě podporoval českou kinematografii, což režisér záhy pochopil, a protože měl Kamil výsledky, vytvořil pro tyto účely zvláštní černý stimulační fond.

Přítomnost kamery a portského měla na Zuzanu Bergovou pozoruhodný účinek. Dokázala několik hodin denně opanovat prostor bez známky únavy. Neměla námitek proti opakování scén. Když něco zpackal kompars, stiskla rty, ale neřekla ani slovo a točilo se znovu. Děla všechno, co jí režisér řekl. Utěšovala s milou ironií jednu mladou herečku, která řešila svůj milostný problém, a školila ji v tom, co jsou chlapi zač. Stručně, ale bez námitek odpovídala bulvárním novinářům. Měla jednu velkou výhodu, naprostá většina lidí, o nichž podávala pikantní informace, již byla po smrti. Zásada, že „de mortuis nihil bene“, v tomto případě znamenala, že hvězda vynesla do nebes jejich intimní dovednosti co do kvality i kvantity.

Když byl film konečně hotov, oslavili to všichni slavnostním večerem v jednom z pražských podniků, kde se alespoň na nějakou dobu objevila samotná hvězda. Bylo to vlastně naposledy, kdy ji Kamil

viděl tak, jak ji znal. Tedy jako ženu, která má sice různá tajemství, ale v zásadě se chová pořád vypočitatelně.

Vlastně ji potom zahlédl ještě jednou, když se konala premiéra v pražském kině Alfa, kde vystoupila na začátku s několika krátkými větami.

* * *

Film, jak se zdá, měl poměrně slušný úspěch. Nebyl to sice úplný sukces, na druhou stranu se o něm hodně psalo, upoutávky běžely v televizi a objevily se plakáty v ulicích. Návštěvnost byla poměrně slušná, takže bylo prakticky jisté, že se film zaplatí. Navíc vzhledem k tématu se dalo předstírat, že se dotýká historických událostí a důležitých věd lidského svědomí, a mohl by tak mít přesah až za hranice. Když film koupila německá televize dříve, než stačil dostat nějakou významnou cenu, bylo celkem jasné, že o úspěch projektu už nemusí mít nikdo obavy. Účast na festivalech sice byla prezentací v německé televizi zmařena, ale pokud Zuzana Bergová bude ve formě, mohlo by se podařit tento úspěch ještě jednou zopakovat. Problém je v tom, že se Zuzana začala chovat poněkud divně. Kamilovi se vyhýbala. Odmítala návštěvy s tím, že jí není dobře, jindy zase kvůli údajné časové zaneprázdněnosti, což u důchodkyně, byť nyní slavné, působilo poněkud podivně. Asi třikrát se stalo, že Zuzana někam odjela, ale nikdo nevěděl kam. Kamil měl dojem, že se mu herečka z nějakého důvodu vyhýbá. Nedokázal si to vysvětlit. Že by jí sláva stoupla do hlavy, to přinejmenším po tom, co prožila ve svém mládí, snad nepřipadalo v úvahu. Příčina musela být v něčem jiném, ale Kamil to nedokázal odhalit. Považoval však téměř za jisté, že se jedná o nějaké další mystérium, které, až vyjde najevo, nebude pro někoho příjemné.

* * *

Nakonec se s ním přece jenom setkala. Vypadala velmi špatně. Ještě nikdy ji takhle neviděl. Uvědomil si, že se vždycky potkávali pouze venku, v žádném nemocničním nebo jiném pokoji. Teď seděla na kraji postele, na sobě měla šedivý župan, na stole hrnek se zbytkem čaje, hrnek měl mimořádně tlusté ucho. V rohu stolku ležel sáček dětských piškotů.

„Už je konec,“ řekla.

„Proč myslíte?“

„Až to na tebe jednou přijde, sám to poznáš. Život odchází od nohou. Četla jsem to v nějaké knize. Vytrácí se životní magnetismus. Začíná to od nohou, stahuje se odzdola nahoru až k hlavě. Potom člověk umře a ještě chvíli po smrti se duše pohybuje kolem těla. Teprve třetí den po smrti odchází duše na věčnost. Do nebe, do očistce, do pekla. Zatím neuvažuju o tom, kam odejde ta moje. Víš, co je to oduší?“

„Vím,“ řekl. „Ta část člověka, která se po smrti oddělí od těla, nadaní lidé, jimž se říká citlivci, ji mohou vidět. Třeba v noci na hřbitovech. Vidí zvláštní vyzařování, například nad hroby. Má různou barvu, fialovou, nažloutlou a podobně. Psal o tom Břetislav Kafka.“

„Jsi poměrně sečtělý mladík,“ řekla a natáhla se pro piškot. Kamil jí celý sáček přisunul na kraj stolku.

„Ještě jste mi neřekla všechno,“ řekl.

„Mlčela.“

„Co máš na mysli?“

„Dobře to víte, kam jste tehdy zmizela. Před tím natáčením filmu. Někde jste byla, nechcete říct proč. To byste neudělala bez důvodu. Nebyla jste někde v lesích?“

„Ne, v lesích ne. Dozvíš se to.“

„Zase ticho.“

„Dnes to asi nebude, že ne?“

„Ne.“

„Pak chvilku nic.“

„Mladíku, kde se stala chyba?“

To kdybych já věděl, pomyslel si. Třeba se žádná nestala.

„Nevím. Možná nikde,“ řekl nakonec. „Životní příběh není cvičením na náradí. Tam nejsou chyby. Zpětně každý ví, jak by to mělo být. Ted' je každý chytrý.“

„Já už nemám žádné ted', je konec. Asi už běž.“

Tak odešel a už ji nikdy v životě neviděl.

* * *

Asi za tři týdny mu někdo zavolal a zeptal se, zda ví, že Zuzana Bergová zemřela. Samozřejmě že to nevěděl. Kromě Bergové samotné nebyl nikdo, kdo by mu to mohl říci. Potlačil potřebu zavolat do sanatoria, protože nebyl žádný oficiální pozůstalý. Pouze z denního tisku se dozvěděl, že zemřela v podstatě na své stáří, což se při jejím věku dalo čekat.

Na její pohřeb do strašnického krematoria se sešla celá řada lidí, včetně různých celebrit, jež až donedávna netušily, že je herečka naživu. Nebýt aféry se zmizením a filmu, nikdo by o ní nevěděl.

Kamil stál úplně vzadu za sloupem, dál by se stejně nedostal. Byl tam úplně zbytečný, ale měl potřebu celý příběh nějak uzavřít. Měl mnoho napsaného materiálu, ale přesně nevěděl, co si s ním má počít. Všechno, co věděl, stálo na tvrzení dvou lidí. Jeden z nich byl ted' mrtev a druhým byl on. Všechno ostatní by se dokazovalo jen velmi těžko. Odešel domů do svého malého panelákového bytu a připadal si prázdný a úplně sám. Přerovnal si své poznámky, dal je do jedné desky a uložil do knihovny. Bude s něčím pokračovat, až bude vědět s čím a proč.

Několik dní poté našel ráno v poště dopis, kde ho advokát Kovařík vyzýval, aby se dostavil ve věci dědictví po Zuzaně Bergové. Kamil naprosto netušil, proč by měl cokoli dědit, nicméně zvědavost mu nedala a k advokátovi pochopitelně šel.

Advokát vypadal skutečně tak, jak si Kamil advokáty celý život představoval. Malý obtloustlý plešatý mužík seděl za stolem, který odpovídal tomu, jak Kamil vždycky představoval stůl movitého advokáta. Dr. Kovařík mu krátce vysvětlil situaci. Zuzana Bergová ještě před smrtí stačila uzavřít závěť, v níž většinu majetku odkazuje různým dobročinným institucím tady i v cizině. Kromě toho se dozvěděl, že dalším jednotlivým dědicem je blízký příbuzný Zuzany Bergové. Na přímý dotaz Dr. Kovařík pravil, že se jedná o syna, který žije kdesi v Brně.

„Myslel jsem, že byla celý život bezdětná.“

Advokát jen pokrčil rameny.

Pokud šlo o dědictví, sestávalo z nevelké částky peněz, řádově několik desítek tisíc korun. Pak byla Kamilovi určena zapečetěná obálka, která byla u advokáta uložena v úschově. Krom toho závěť zmiňovala, že Kamilovi náleží ještě jedna krabice s filmovým kotoučem, možná poslední existující kopií jednoho z těch filmů, co natočila v Itálii. Herečka to komentovala jen jednou větou, že doporučuje film prodat nějakému sběrateli, pokud o to bude mít zájem. Oněch několik desítek tisíc korun bylo označeno za úhradu dobročinných zásobovacích služeb, jež Kamil údajně herečce poskytoval. V tomto případě byla částka přece jen nadsazená, protože tolik toho zase při jejich schůzkách nevypila.

Kamil se zdvořile rozloučil a odnesl si obálku. Doma se pohodlně usadil v křesle. Byl už večer, a tak ho nic nerušilo. Rozhodně nemusel vstávat na žádnou ranní bohoslužbu, nemusel totiž nic. Tak se rozhodl začíst. Otevřel si na to láhev vína.

V obálce bylo několik listů papíru, nelinkovaného, na němž drobným, ale čitelným písmem s trochu smyslnými obloučky pod pomyslnou linkou byl napsán dlouhý dopis, který začínal slovy: „Mladý muži!“ Datován byl několik dní před hereččinou smrtí.

„Asi Vás překvapí, že se k Vám obracím touto formou, když ale čtete tyto řádky, jsem s největší pravděpodobností po smrti, takže

nemáme jinou možnost. Protože se nezdá, že by se v tomhle situace v dohledné době mohla zlepšit, nezbývá Vám nic jiného než se probírat tím, co Vám chci říci. V každém případě bych Vám to stejně nechtěla říci osobně, právě proto, že je to důležité a velmi se mě to týká, a Vy víte, že jsem taková nesmělá a v mezilidských kontaktech spíše plachá.“

Kamil na chvilku zavřel oči. Plachá, no to určitě. Nesmělá. Herečka je prostě herečka, ta hraje i po smrti. Všiml si, že mu Zuzana Bergová zase vyká, ale asi to nějak odpovídalo představě člověka, který komunikuje z onoho světa.

„Netušila jsem, že se můj zdravotní stav zhorší tak rychle, pak už jsem ale vycítila, že do samého konce mnoho nezbývá. Nechtěla jsem Vás zatěžovat pohledem na postaršího rozkládající se člověka. Vzhledem k Vaší profesní minulosti jste takových trosek jistě viděl už dost. Ted', když člověk jenom píše, prozradí se možná, že se mu chvěje ruka, ale není celkem patrné, jak u toho sípá a vyplazuje jazyk samým soustředěním. Napadlo mě sice, že ten poslední problém by mohl být, že někdo nechá mé písmo rozebrat grafologovi, ale po mně stejně nějaké napsané záležitosti zbudou, takže je to úplně jedno.

Ale ted' k věci. Vás by, stejně jako mnoho dalších lidí, zajímalo, kde jsem byla těch několik dní, co jsem se tehdy ztratila z penzionu. Protože tohle čtete, je už jasné, že jste byl u mého advokáta, který Vám řekl jednak věci, jež se týkají dědictví, což není důležité, ale také ohledně mého syna. Určitě Vás napadlo, jak jsem mohla mít syna, když jsem byla bezdětná a děti mít nemohla, popřípadě, pokud mám, proč jsem Vám o tom nic neřekla. Je mi jasné, že jste se domníval, že během těch několika dní zmizení jsem se nejspíše zabývala nějakou nekalou činností, třeba nějakou novou vraždou. Možná by se Vám taková vražda hodila jako pointa do Vaší knihy, kterou napíšete. Protože Vám v tom jednak nemohu zabránit, jednak tímto dopisem potvrzuji, že všechno, co jsem Vám říkala, je pravda.

Posledním listem tohoto dopisu je seznam lidí, kteří zemřeli za okolností, jež byly někdy považovány za přirozené, jindy za nepřirozené, a u těch nepřirozených nebyl znám pachatel. Tím se Vašemu psaní dodá potřebné váhy, aby to nevypadalo jako laciná konstrukce. Jste v těžké situaci, moc dobře víme, co to je, když po Vás vyjedou nějaké nestvůry, nacisty počínaje, církvemi konče. Samí hodní lidé, že?”

Kamila ten přírůdek zarazil, přece jen si nepřipadal přes výhrady jako spolupracovník nacistů, ale vzpomněl si na hereččinu ironii a bylo mu jasné, že se při psaní trochu bavila, když si představila jeho výraz.

„Tedy tehdy, ve dnech svého zmizení, jsem navštívila svého syna. Měla jsem pocit, že ho možná už nikdy neuvidím, a nechtěla jsem se s ním vidět ve zdech toho hrozného ústavu. Ted’ se asi ptáte, kde jsem k němu přišla.

Již jsem Vám říkala, že jsem se poté, když Wiprecht odešel na východní frontu, raději stáhla na několik měsíců z veřejného života. Nebylo to ale z žádných bezpečnostních důvodů ani proto, že bych si potřebovala odpočinout po předchozím šoku. Zjistila jsem totiž, že jsem těhotná, a to právě s Wiprechtem. Muselo k tomu dojít v některém z těch posledních dní, kdy jsme byli spolu. Nejdříve jsem se domnívala, že jsem nemocná, protože jsem sama sebe považovala za neplodnou. Obrátila jsem se na známého lékaře, který těhotenství potvrdil. Vysvětlil mi, že má neplodnost mohla být buď způsobena fyzicky, což nedokázal úplně jasně vysvětlit, nebo psychicky, což také vysvětlit příliš nedokázal, ale řekl mi, že měl několik takových případů. Wiprecht se o tom nikdy nedozvěděl. Takovou věc jsem mu nemohla nikdy napsat, ani ne v náznaku, protože by to byl neskutečný skandál, jenž, kdyby se provalil, tak by nás to postihlo oba. Řekla bych mu to po válce, ale když zahynul, už bylo pozdě.

Nezbylo tedy nic jiného než se v okamžiku, kdy už to bylo vidět, odebrat někam úplně jinam a porodit v tajnosti. Odjela jsem tedy ke vzdáleným příbuzným na Moravě, kterým jsem vysvětlila

delikátnost situace. Snad Vás potěší, že to byli zbožní katolíci, ale skutečně zbožní, takoví ti realističtí lidé, kterým nedělá problém žít v souladu s přírodou a brát věci tak, jak přicházejí. Narození dítěte na sebe vzala jedna služka na malém městě, jež se potom s patřičným finančním odstupným i s dítětem odstěhovala. Rozhlašovala, že ji její snoubenec opustil. Ve velkém městě to bylo každému jedno. Uznejte sám, co jsem měla jiného dělat? Ještě jsem bojovala s myšlenkou, že bych si dítě mohla po válce vzít k sobě, jenomže to už bylo v době, kdy by to opět přitížilo jemu i mně. Když se doba trochu zlepšila, tak jsem na dálku s chlapcem navázala kontakt, takže se dozvěděl, jak se věci mají.

Ušetřete mě líčení podrobností, nechce se mi vyprávět o všech smutných okolnostech toho prozrazení. Nakonec se domnívám, že to bylo pro jeho dobro. Pokud šlo o muže, učinila jsem málokdy dobrou volbu. Výběrem té ženy, která to vzala na sebe, jsem ale udělala jedno z nejlepších rozhodnutí svého života. Musím se také pochválit, protože přece jenom ty peníze ode mě jí pomohly vést důstojný život, našla si partnera a zajistila mému dítěti i nevlastní sourozence, takže vyrůstalo mnohem normálnějším způsobem, než kdyby se se mnou potloukalo po celém světě a sdílelo můj příšerný způsob života. Možná Vám to připadá jako výmluva, jak se dnes módně říká, racionalizace, ale že je něco racionalizace, ještě neznamená, že to není pravda. Možná jste si často myslel, že jsem byla vždycky hloupá ženská, kariéristka, jež všechno nakonec uhrála na své dlouhé nohy a krásné oči. Ano, takto jsem uhrála mnoho věcí, stejně jako jsem tak mnoho věcí a možná většinu také prohrála.“

Kamila napadlo, kolik vlastně zná životních vítězů. Sám se k nim rozhodně nepočítal. Třeba Armine? Ta už vůbec ne. Nebo světící biskup? Jak se pozná vítěz? Nad kým? Nad čím? Raději nechal úvah a pokračoval ve čtení.

„Tenkrát jste se ptal, proč jsem se v pětadesátém vrátila, a já Vám řekla, že to bylo kvůli těm zakopaným cennostem u Hladové

zdi. Jenže to nebyla celá pravda. Vrátila jsem se samozřejmě i kvůli synovi, kterého jsem po tolika letech chtěla vidět. Setkali jsme se. Nebylo to setkání ani špatné, ani skvělé.

Měla jsem ale konečně příležitost vyložit mu z očí do očí, jak to vlastně bylo s jeho příchodem na svět a kdo byl jeho otec. Řekla jsem mu toho ještě mnohem víc. Nechala jsem si pro sebe podrobnosti a představila Wiprechta trochu jako německého účastníka odboje, což jsem poněkud vylepšila, uznávám. Myslím si však, že jsem v podstatě mluvila pravdu. Byl to v té době už vnímavý mladík, o světě kolem sebe si myslel svoje, takže mě, jak věřím, docela pochopil. Nabídla jsem mu, že kdyby chtěl, mohla bych mu pomoci dostat se ven. Tehdy už bylo mnohem snazší vycestovat, a kdyby měl zájem, mohl venku zůstat se mnou. Ráda bych ho tady z toho pekla dostala, i když tehdy se zdálo, že už to třeba takové peklo nebude. Já jsem jim ale nevěřila, nevěřila jsem skoro nikomu. Pak se ukázalo, že jsem měla pravdu. Jako vždycky.

Jenže on už tehdy dokončoval vysokou školu, fyziku, měl své plány. Asi také nevěděl, co by si se mnou, jež jsem sice byla jeho matka, ale jinak vlastně cizí osoba, počal. Bylo to setkání, které nebylo nijak romantické, žádné slzy. Slíbila jsem mu, že ho podpořím, jak to bude možné, což jsem potom také dělala. Také jsme se domluvili, že o jeho skutečném původu se nikdy nebude mluvit, protože by mu to přineslo jen potíže a on stejně citově tíhl ke své nevlastní matce. Pak jsem odjela. Viděli jsme se během dalšího čtvrtstoletí ještě několikrát, když začal jako vědec jezdit na konference do zahraničí. Pokud to šlo, setkali jsme se. Vlastně musím říct, že to byly ty nejlepší okamžiky, které jsem tam prožívala. Nic nás nezatěžovalo, mluvili jsme o všem, co se děje, bylo to vlastně zvláštní, když se Váš syn stane spíše Vaším přítelem v tom starém slova smyslu. Po roce 1989 jsem se vrátila také hodně kvůli němu. Čím byl starší, tím víc nesl Wiprechtovy rysy. Chudák Wiprecht se nikdy ani nedozvěděl, že jeho život má nějaké pokračování.“

Tady se Kamil zase na chvíli zastavil. Nedokázal si Zuzanu Bergovou nikdy představit jako matku a vlastně ani matkou, když pomíne fyzickou stránku věci, nikdy nebyla. Ale nakonec mu to přišlo jako konečná tečka za celým příběhem herečky, jež aspoň nezemřela s pocitem, že po ní zbyly jen zapomenuté filmy, které dnes lidem, pokud se o nich někdo něco dozví, připadají legrační. A také několik mrtvol. Nezdá se, že by si s nimi Zuzana příliš lámala hlavu, ale jako výsledek jednoho života to nebyla zrovna povznášející bilance.

Dal se znova do čtení.

„A to je vlastně všechno. Dál už nemám, co bych Vám o sobě mohla říci. Naložte s tím materiálem, jak uznáte za vhodné, ale vezměte v úvahu, že můj syn o těch smutných věcech, kdy jsem se musela zbavit mnoha odporných lidí, neví. Neměl se mnou sice takový vztah, jako by za normálních okolností měl k vlastní matce, ale přece jenom jeho matka jsem. Nějakým způsobem jsme se sblížili a je otázka, nakolik to ovlivní celý jeho pohled na svět. Do toho Vám ale nemohu mluvit, tak jako já jsem si nikdy do ničeho mluvit nenechala. A to je všechno. Děkuji Vám za všechno to portské. Pozdravujte pana režiséra Slávka. Aspoň jednou za život jsem mohla hrát roli, jakou jsem vždycky chtěla.“

Místo podpisu jen: Z.

* * *

Setkali se v jedné brněnské kavárně. Elegantní prošedivělý muž v dokonale padnoucím obleku vyzařoval takovou důstojnost, že si Kamil připadal jako bezdomovec, který žebře o kus plesnivého chleba.

Jmenoval se Sebastian Bondy a Kamilovi nebylo jasné, jak mohl s takovýmto jménem přežít válku, ale neptal se na to.

Sebastian Bondy objednal Kamilovi i sobě nejdražší kávu s koňakem, aniž se na něco zeptal. Rozdrtil tím Kamilovo nedávné předsevzetí, že omezí ve svém životě konzumaci alkoholu na přijatelnou míru.

„Každý si zřejmě myslí, že Zuzana Bergová, má fyzická matka, byla trpící a hodná žena. Chtěl bych především konstatovat, že to byla zlá a hloupá žena, která si za všechno v životě mohla sama. Přinejmenším její hlavní vinou byla slabost. Nikdy se nezmohla na odpor. Každý si s ní dělal, co chtěl.“

„Myslíte?“ hlesl Kamil.

„Jistě. Vy jste ji neznal.“

„Aha.“

„Měla přinejmenším dvě tváře. To víte, herečka. Asi jí to nemohu mít za zlé. Prožila mizerné časy jako dospělá, já tomu unikl jako dítě. Jak říkají indiáni: Nesud' nikoho, pokud jsi nenosil jeho mokasíny. Ze všech špatných možností, jež měla, vybrala si snad vždycky tu nejméně špatnou. Dala mi aspoň dobrou matku, skutečnou matku. Ale jinak svůj život zpackala. Na to měla obdivuhodný talent. Říká se dnes u každého svinstva, že byla tehdy taková doba. Ona je vždycky taková doba, jaká jiná. Zvlášť v téhle zemi, která má každých pár let jiný název a jiné panstvo. Ale stejně, víte, co je to základní rozhodnutí? Zabýval jste se někdy psychologií?“

„Tak trochu. Myslíte, že člověk se pro něco rozhodne a pak už se veze?“

„Dá se to tak říci. Sebevrah skočí z mostu a pak už nemůže nic dělat, byť by si to rozmyslel. Může už jen pár vteřin uvažovat o tom, že to rozhodnutí nebylo optimální.“

Kolem cinkaly skleničky, o stolek dál mlaskalo nějaké dítě u zmrzlinového poháru. Servírka ve velmi krátké minisukni se naklonila k jednomu z hostů a odhalila ze svého zadečku víc, než chtěla. Na chvíli to Kamila rozptýlilo, ale hned se vrátil k tíži lidského osudu ve vesmíru.

„Co bylo u Zuzany Bergové základní špatné rozhodnutí?“

„Že se stala herečkou.“

„To je práce jako každá jiná.“

„Právě že není. Herectví je založeno na předstírání, člověk zaměňuje svoji identitu za jinou, která je ale falešná.“

„Děti si také hrají na vojáky a prodavače.“

„Jsou to děti. Na co si mají hrát? Na matematiku?“

Sebastian Bondy se na zlomek vteřiny poněkud zasníl. Pak se vzpamatoval.

„Ne, mají si hrát. Ale dospělý člověk není dítě. Být věčné dítě má katastrofální následky.“

„Nechcete zrušit herce, že ne?“

„Ne, nejsem přece člověk pošetilý. Jen si myslím, že tak jako každý není zrozen k tomu, aby se zabýval infekčními nemocemi, ne každý může být hercem, protože některé jedince to povolání pohltí a nakonec zničí. To se stalo mé matce. Nedokázala přestat hrát. Ani na scéně, ani v životě. Víte, v čem je problém herců oproti ostatním umělcům?“

„Prosím.“

„Musí vždycky kolaborovat. Nemohou být bez publika. Potřebují velké technické zázemí. To není možné bez toho, aniž byste byli zapojeni do společnosti a spolupracovali s ní, to znamená, že musíte spolupracovat s mocnými. I s těmi mocnými, kteří jsou zcela morálně nepřijatelní. Spisovatel může psát i ve vězení. Když mu seberou papír a tužku, může se svůj román v samovazbě naučit nazpaměť a pak ho vydá v cizině nebo samizdatem. Zpěvák může emigrovat a zpívat ve své řeči. Sochař všude na světě najde svůj kámen. Když přijde nový režim, může mít štěstí a jeho sochu schová sedlák ve stodole, jako tam bylo schováno hodně Masaryků po desetiletí. To bylo to zásadní rozhodnutí, že se stala herečkou.“

„Ale ona přece nemohla vědět, že bude okupace, válka, komunismus.“

„Ne, to nemohla,“ připustil. „Ale to nic nemění na tom, že se rozhodla ve svém povolání pokračovat. Proto byla tak zranitelná. Byla to přece její svobodná volba. Dělat to nemusela.“

„Jenomže všichni tenkrát mysleli, že ta říše potrvá navždy. Co měla dělat?“

„Na tom přece nezáleží, co si mysleli o trvání říše. Jde o to, jestli nějaké jednání je morální, nebo není.“

„Co podle vás vlastně udělala nemorálního?“

„Tahala se s Němci, co jiného.“

„S jedním Němcem, pokud vím. S vaším otcem.“

„To je moje věčné dilema, které se nedá vyřešit. Nebýt té události tehdy, tak bych se nikdy nenarodil. Na druhou stranu, kdybych se nenarodil, tak bych o tom ani nevěděl. Žádný problém by nevznikl.“

„Že jste se narodil, vnímáte jako problém?“

„To není problém, to je danost. Každý člověk musí nějak přijít na svět. Rodiče si nevybíráme. Těší mě aspoň to, že, jak se zdá, to byl nejspíš odvážný člověk. Nevím přesně, v čem měla spočívat ta odbojová činnost. Nějak mi není jasné, co odbojového by tak asi moje fyzická matka mohla dělat.“

„Mám pocit, že budu muset tu knihu napsat.“

„Můžete napsat cokoliv,“ řekl.

„I kdyby to byly nepříjemné věci?“

„Už jsem vám řekl: Můžete napsat úplně všechno. Je snad něco, co by vybočovalo z toho, co se o ní ví?“

„V podstatě by ta knížka byla hlavně o tom,“ řekl Kamil.

„Nemám žádný důvod vám v tom bránit.“

„Co vlastně jako vědec děláte?“

„Jsem astrofyzik. Zabývám se různými modely vzniku vesmíru. Vlastně je to spíš něco, čemu se dříve říkalo kosmologie. Nepatřím k hlavnímu proudu. Slyšel jste někdy o velkém třesku?“

„Samozřejmě,“ řekl Kamil.

„Ano, každý o něm slyšel. A každý si pak myslí, že je to pravda. Jenže ve vědě nejsou žádné dokázané pravdy, máme pouze teorie vyvrácené, nikoliv dokázané. Ale tím se teď nechci zabývat. Podle toho, co víme, si myslím, že velký třesk není pravděpodobná teorie. Kloním se ke zcela jiným modelům.“

„To jste ovšem zřejmě ve velké menšině, pokud mohu takový výraz použít.“

„Ano, je to skutečně velká menšina,“ připustil Sebastian Bondy.
„Ale na tom nezáleží.“

Kamil usoudil, že o astrofyzikovi a velkém třesku ví dost a všechny další hlubší pravdy by nejspíš nepochopil. Proto se zdvořile rozloučil. Nezbylo mu nic jiného než se konečně dát do psaní.

* * *

Použil své poznámky, něco málo nahrávek, moc jich ale nebylo. Pokud šlo o kdysi žijící osoby, našel něco málo v archivech. O bývalých bachařích a estébácích se dalo aspoň potvrdit, že skutečně existovali a někteří i zemřeli. Poslední částí rukopisu bylo faksimile dopisu, který mu Zuzana Bergová napsala. Celá práce na rukopisu zabrala asi tři měsíce. Mohl těžit z toho, že mnoho vykonal už předtím, takže mu zbylo doplnit pouze poslední okolnosti a osobní vzpomínky. Byl přímým svědkem toho, jak se natáčel poměrně sledovaný film, což byla také jakási úlitba veřejnosti, aby se z monografie stala populární literatura. Celek dal dohromady asi dvě stovky stran, a místo aby se pokoušel hledat nakladatele, rozhodl se, že si těch pár stovek výtisků vydá sám a počká, jak to dopadne.

Bylo to nedlouho před dokončením rukopisu, když se ozvalo zvonění. Bylo asi půl jedenácté večer, takže to mohlo znamenat jen nějakou značnou nepříjemnost. Ta nepříjemnost se jmenovala Armine.

„Jsem na útěku,“ oznámila a bez vyzvání vstoupila dovnitř.

„Před kým?“

„Před manželem.“

„Myslel jsem, že jsi v Arménii.“

„Byla jsem v Arménii. Stal se mi malér.“

Sundala si boty a vklouzla do křesla, kde se usadila s chodidly pod sebou. Malér mu záhy vysvětlila. Asi dva měsíce po návratu její muž zjistil, že je mu nevěrná s jistým umělcem, snad malířem nebo něčím takovým. Dlouho bez muže nevydržela. Její vlastní muž byl

hrubý opilec, jenž propadal stavům sebelítosti, takže neměla žádné výčitky, že si pro city a tělesné požitky chodí jinam. S manželem spala jen tehdy, když bylo nejhůř, tedy když dlouho naléhal, a pak si záležitost plnění manželské povinnosti trpně odpracovala. Jemu celkem nevadilo, že příliš nespolupracuje, stačilo mu tělo pojímané trochu jako věc z půjčovny. Ona zase požadovala, aby ho dostala v původním stavu zpátky.

Pak ovšem někomu křehké svědomí nedovolilo, aby manžela neinformoval anonymním dopisem. Manžel ale udělal chybu, rozhořčil se natolik, že Armine zavolal ještě dřív, než dorazil domů, takže odhalená nevěrnice popadla šperky, peníze a pas a utekla k rodičům na druhý konec Jerevanu. Tam ji dostihl další telefonát, kde jí sděloval – a dost u toho sípěl –, že ji zabije, protože ho připravila o jeho čest.

„To mě skutečně vytočilo. Čest! Zrovna on! Řekla jsem mu, že dobře vím, že chodí za děvkama, a že mi nemá co vyčítat. Dostal amok. Tvrdil, že nic takového nemohu vědět a jsem odporná lhářka. Jenže já to samozřejmě vím, čtu si jeho maily, do kterých pro mě při jeho primitivních heslech není problém se dostat.“

Zapálila si cigaretu a popel odklepávala nenuceně na časopis ležící na podlaze.

„Ty jsi hackerka?“ podivil se Kamil.

„To by bylo příliš lichotivé označení. Je to jen koníček. Vlastně umím hlavně vlézt někomu do pošty. Děláám to od mládí. Ale nebohatnu na tom. Pokud jde o ty jeho maily, bylo to docela nudné počtení. Svým kámošům se chlubil, kde všude byl a jaké zboží si vyzkoušel.“

„Mohl si to vymýšlet.“

„Mohl, ale jednou se s nějakým podobně uslintaným zjevem domluvil, že půjdou spolu. Tak jsem je sledovala a bylo to přesně tak, jak to popisoval. Zapadli do podniku a za dvě hodiny byli zas venku. Pak si o tom zase psali, jako by toho neměli dost. Ne, on si

nevymýšlel. Ostatně se někdy domlouval mobilem, jaké slečny jsou přítomné, to jsem si taky zjistila. Všechno to sedělo. Něco z toho jsem mu ze vzteku popsala a hned jsem viděla, že ho to nezchladilo. Bylo asi naivní to čekat. Ke vši své žárlivosti byl teď ještě navíc poníženy. Byla jsem si jistá, že mi něco provede. Tak jsem přijela zpátky.“

„Ale co manžel?“

„Přijel taky. Dva dny po mně. Ted' mě sleduje a snaží se zjistit, kde jsem.“

„Tak to se mám na co těšit. Kdy asi tak dorazí?“

„Až na to přijde, bude tady během dvou hodin.“

„Ale on o nás přece nevěděl.“

„To jsem si myslela. Dávali jsme si dost velký pozor a on je dost velký blb. Ale zapomněl jsi na lidskou ctnost a její strážce. Jedna dobrá duše tě udala.“

„Kdo? Nikdo nemohl nic vědět.“

„Kostelník od Svatého Rocha. Neměl tě nikdy rád. Udával tě zřejmě na všechny strany. Psal na tebe anonymní udání i na arcibiskupství.“

„Tohle víš zase jak?“

„Nebylo tak těžké se z adresy mého muže, kterému to napráskal e-mailem, dostat do jeho pošty a zjistit, že vede pozoruhodnou korespondenci. Dnes jsou starouškové moderní. Kdepak nějaké vystřihování písmen z novin a maskování rukopisu.“

Kamil zavrtěl hlavou.

„Prohnilost, kam se člověk podívá. Na nikoho není spoleh. Člověk by řekl, že dědek bude mít problém si doma vyměnit žárovku, a on si píše e-mail.“

Pak mu to došlo.

„Moment, to znamená, že jsi schopná si číst i to, co píšu já?“

„Jistě. Ale proč bych to dělala, když tě znám?“

„Protože můžeš.“

„To je pravda. Ale měl bys mi věřit.“

Neřekla: „Neudělala jsem to.“ Řekla: „Měl bys mi věřit.“

Ale proč by měl? A navíc ze všeho teď koukal velký průšvih.

Seděli vedle sebe poněkud bezradní až do půlnoci.

Byli v takovém stavu, že na nějaké intimnosti neměli ani pomyslení. Spalo se jim oběma mizerně. Jednak si navzájem překáželi, jednak jim vlivem alkoholu stoupl tlak, takže tělo odmítalo poslechnout běžný chod biologických hodin.

To právě dobrodružství měla přijít až druhý den ráno. Zuřivé zvonění se ozvalo už kolem sedmé hodiny ráno, kdy se oba domnívali, že už by snad mohli konečně pořádně usnout. Takový dar z nebes jim ale nebyl dopřán. Rozzuřený manžel s vražednými úmysly obsadil vchodové dveře, jež byly jediným únikem z bytu. Situace se jevila poněkud bezvýchodná a bylo jasné, že ji nelze vyřešit jinak než za cenu velkého společenského trapasu. Vzteklého muže nebylo možné pustit dovnitř a vystrnadit ho od zamčených dveří také ne. Bylo tedy nutné povolat nějakou vnější sílu, nejlépe policii, která by si násilníka odvedla.

Role vyjednavče se musel jako domácí pán ujmout Kamil. Postavil se ústy co nejbližší ke dveřím a promluvil: „Osobo, byla byste tak laskava a přestala dělat kravál na celý dům? V opačném případě budu muset zavolat Policii České republiky.“

Odpovědí mu bylo vzteklé bušení a kopání do dveří. Bylo jasné, že to musí slyšet celý dům. Pravděpodobně se už v některých patrech otevřely bytové dveře a sousedé radostně naslouchali, co se v prvním patře děje. Ozval se proud nadávek v neznámé řeči, pravděpodobně arménsky, možná snad také rusky. Kamil si nebyl zcela jistý. Když se asi za tři vteřiny udělalo ticho, Kamil pokračoval: „Říkám to naposled. Ještě jednou uděláte takový kravál a máte policajty na krku.“

„Ať té ta kurva okámžitě ven, mám tu sekeru a dvěře rozsékam!“ vyřvával chlápek.

„Já vim, že tam je! Zábiju ji, hned ať jde ven!“

Přání to bylo poněkud nelogické. Kamil ale nikdy od východních národů žádnou zvláštní logiku nečekal, takže samozřejmě neotevřel, vrátil se z chodby k Armine a oznámil: „Nedá se nic dělat. Budu muset zavolat policii. Je mi líto, ale ten člověk je schopen nás zabít.“

„Mně je líto, že jsem ti způsobila takový problém. Ale co jsem měla dělat?“

„Tu větu jsem v poslední době slyšel mnohokrát,“ zavrčel spisovatel. „Jen se mě to osobně tolik netýkalo.“

„Všechno je někdy poprvé.“

„Ted' to vypadá, že možná i naposled.“

Za dveřmi se ozval další příval východních nadávek. Během několika dalších minut se za pomoci překladatelky dozvěděl, že je Armine pormik, kurva, keghtot kin, špinavá ženská, on sám že je ak'aghagh a BHK, tedy kokot a sráč. Kromě toho je kavat čili pasák. Takže skončí v pekle (džochk') jako hořící mrtvola (ajrvum diak), bude smrdět jako hovno a skončí jako syn smrti (vordu mahy). Rád by si to všechno poznamenal do notýsku pro další použití, ale nebyla na to vhodná chvíle.

V okamžiku, kdy došlo na splnění výhrůžek a do dveří se začala zatínat sekera, dostavila se městská policie, kterou mezitím zavolał někdo jiný, kdo se zřejmě domníval, že v domě řádí uprchlý zdrogovaný trestanec, což nebylo daleko od pravdy. Zuřivce následně uklidnila a odvedla policie státní, jež taktéž dorazila velmi rychle. Orgán se na místě ujal zjišťování, jak ke konfliktu došlo. Nejdřív to vypadalo nadějně, že je Armine nelegální imigrantka, jenomže ta se vykázkala německým pasem (Kamila nenapadlo, že Armine má německý pas, takže je vlastně formálně Němka) a celkem věrohodnou historkou o duševně nemocném manželovi, který ji pronásleduje. Kromě toho obrátila role naruby, začala se od orgánu dožadovat policejní ochrany a trvala na tom, že chce, aby byla vzata pod policejní ochranu, nebo aby byl aspoň neustále v její blízkosti příslušník policie, protože bez policie se necítí bezpečná. Trvá na tom, aby to

bylo hned, nebo že se k policistům na odchodu přidá a už se jich nepustí. Orgán tím zmátla, a tak jí pouze vysvětlil, že zatím ji nikdo nezabil ani nezranil a že s tím policie nemůže nic dělat, dokud se nic nestalo. Až se něco stane, že má přijít a nahlásit to.

Na dotaz, jaký bude další osud manžela, orgán jen pokrčil rameny. Privil, že škoda na dveřích nebude vyšší než několik set korun, takže se může jednat o přestupek. Armine se nemusí bát, nejspíš jí manžela brzo pustí. Bude asi ještě předvolána k objasnění. Tím celá záležitost skončila.

Tak přišel Kamil k Armine jako neplatící podnájemníci ve svém dvoupokojovém pronajatém bytě. Vyhodit ji nemohl, protože to koneckonců byla jeho milenka, byť bývalá, jenže se nerozešli ve zlém a kromě toho, že byla milenka, byla nyní i trpící bližní, takže zbavit se jí by byl skoro hřích. Na dotaz, jestli se nechce někdy vrátit do Arménie, pravila, že má Arménie plné zuby a že se jí v Česku líbí. Jen by byla ráda, kdyby se tu dočkala hrobu až poté, co zemře sešlostí věkem, a ne následkem nějaké rituální vraždy.

V následujících dnech tedy pokračovali v soužití na hromádce, což Kamilovi trochu komplikovalo práci na dokončení knihy. Armine totiž soudila, že když už jsou tak hezky pohromadě, neměli by marnit čas a měli by se co nejvíc milovat, k čemuž také docházelo, až měl Kamil někdy pocit, že ten celibát má také něco do sebe.

* * *

Ta dobrá zpráva byla, že Arminina manžela vyhostili z republiky. Nepříjemnosti hrozily jen ze strany jakéhosi spolku, jenž měl pocit, že když je někdo od pohledu exotický, tak je to osoba, která má právo na azyl a jemné zacházení. Naštěstí se nepovedlo manželova lidská práva uhájit, byl vyvezen ze země a existovala naděje, že se už nikdy nevrátí. Armine se obávala, že by za ní mohl poslat nájemného zabijáka, ale nakonec sama sebe utěšila tím, že nájemný zabiják

stojí nejspíš dost peněz, zvlášť když má působit v zahraničí, a že manžel tolik peněz nemá, protože je to matematické budižkničemu, možná geniální, ale jinak zcela nepraktické. Tomu dával dosavadní vývoj za pravdu.

Kamil s dámou vysvobození oslavil, ovšem bylo mu jasné, že teď se Armine stala něčím jako jeho manželkou a hned se té role ujala. Aby se vyvaroval nějakých chyb v kontaktu s jinou civilizací, nalistoval Kamil v Ottově slovníku naučném heslo o Arménech. Dozvěděl se mimo jiné: „Povahou jsou Armeni mírní, skromní, pilní a spořiví, zdrženliví, tiší, ale vytrvalí a podnikaví; zvláště pro praktický život mají smysl veliký, prohlédají bystře stav věd i člověka a jsou dobří obchodníci.“

Když si vzpomněl na zuřivce se sekerou, nějak mu to nesedělo, ale pan Otto asi vycházel z nějakých dobových pramenů. Dále se tam pravilo: „Rodinný život jejich jest vzorný maje ráz patriarchální. Žena má postavení dosti samostatné a důstojné a zabývá se jen pracemi v domácnosti. O potřeby rodiny stará se hospodář, neobmezená hlava rodiny. Dívky mají dosti volnosti, ale ženy žijí v odloučenosti od světa jen v domě mužově, mimo kterýž objevují se zahaleny jako ženy turecké. Jsouce křesťany Armeni mají ovšem jen po jediné ženě, a jen smrt může rozloučiti manžely.“

„No tím si nejsem jist,“ pomyslí si. „Tak hlavně, že ne moje smrt.“

V dalších pramenech se dočetl, že existuje Sonnilion, arménská bohyně nenávisti. Zaujalo ho, že nějaký národ má bohyni nenávisti. Božské už může být zřejmě cokoli. Pak se z internetu dozvěděl, že si tak také říká jedna dívka v Brazílii, nutno uznat, že docela démonicky krásná, ale více nezjistil, protože neuměl portugalsky. Znepokojivé bylo, že se Sonnilion (Curitoba, Paraná, Brasil) Armine dost podobala, aspoň na fotografiích. Protože však Armine tvrdila, že je křesťanka, nechal zatím otázku bohyně pomsty plavat. Trochu ho znepokojovalo, že Armine dokázalo v očích občas problesknout cosi zlého. Měl pocit, že v té ženě je ještě jedna, jež číhá na svůj

okamžik asi tak jako puma na kořist. Neznal žádné jiné ženy ani z Arménie, ani z Náhorního Karabachu, takže nedokázal odhadnout, zda jsou takové záblesky z hlubin běžná záležitost, nebo něco jedinečného, čeho by se měl obávat.

Ještě nikdy se mu nestalo, že by žil v jedné domácnosti s ženou, jež by nebyla jeho příbuzná. Musel se tedy naučit mnoho věcí, které znal jen teoreticky. Hned druhý týden dostala dáma menstruaci a Kamil pochopil, proč přírodní národy na tyto dny ženy zavíraly do nějaké chaty za vesnicí. A to ještě ženy přírodních národů prodělaly za život asi jen stovku menstruací, zatímco moderní žena asi 450. Snažil se ke všemu přistupovat systematicky, takže se například dočetl: „Vědci zjistili, že menstruuující žena vylučuje menstruační jed, tzv. menotoxin. Jedná se o látky, které byly potřebné k výživě plodu, a protože nedošlo k oplodnění, jsou z těla spolu s neoplozeným vajíčkem a krví vylučovány ven. V době menstruace zkrátka dochází k jisté očistě a všechno není takové jako obvykle. Všechno, čeho se menstruuující žena dotkne, je považováno za nečisté. Proto byly menstruuující ženy vykazovány do zvláštních místností nebo samostatných chat, kde trávily celou dobu menstruace o samotě, nemohly připravovat jídlo a měly zakázáno dotýkat se potravin, nádobí a zbraní.“

Věta, že všechno není takové jako obvykle, na ty dny celkem přesně seděla. Naštěstí to brzo skončilo. Díky hormonální antikoncepci měla Armine cyklus pravidelný, tak se Kamil domníval, že se pohromy podaří aspoň předvídat, když už nic jiného.

Kromě toho se dala Armine do vaření. Kamil netušil, že existuje tolik arménských jídel, protože jeho rozlišovací schopnost byla schopna zaznamenat brambory a rýži a na tom to končilo.

Protože měl pocit, že Armine je plná jakýchsi temných sil, jež přičítal jejímu etnickému původu, reagoval jako intelektuál a pokračoval ve studiu pramenů. Zašel do knihovny v Klementinu a vyhledal knihu Dějiny starověkého lidstva, kterou napsal Karel Lányi

a vydal Kober & Markgraf v roce 1860. Tam se dočetl: „Na hořejším toku Eufratu, Tigridu a v údolí Araxu až dolů k hoře Masius, čiliž v Armenii bydleli příbuzní rodové arjanů, sami sebe nazývající Hajkh. Phasianové sídly svými zasahovali již za hranice armenské k severo-východu. Jméno Armenie, zdá se, pochází od aramovců, dle hory Masius někdy s Jáfetovci sousedících, jimž medové říkali armin (kterýžto název se na staroperských nápisech čte).“

Pak tam bylo něco o okresech Arménie, na což už neměl nervy. Kdo jsou to Phasianové, nikde nezjistil, ani si nemyslel, že by to stálo za větší námahu. Ani ohledně jména Armine nebyl moudřejší. Dozvěděl se, že Armin je mužské křestní jméno germánského či perského původu. Používají ho ale i muslimové na Balkáně. Pochází možná z německého jména Hermann, což je „pán vojska, válečník“. Může to však být i zkrácený tvar latinského jména Arminius. Arminius byl náčelník kmene Cherusků, který v roce 9 svedl s Římany bitvu v Teutoburském lese a zničil tři římské legie. Tvar Armine byl vzácnější. Našel ve slovnících jen kohosi jménem Armine Mountain (1797–1854), což byl jakýsi „army officer“. Dotáhl to vysoko a bylo o něm řečeno: „Kdybyste rozsekali Armine Mountain na sto kusů, každý z nich by byl gentleman.“

To bylo pěkné, Kamil si vůbec nebyl jistý, že kdyby ho rozsekali na sto kusů, každý z nich byl gentleman. Angličané jsou prostě jiná krevní skupina.

Odhalil ještě další novinky, zjistil, že Armine před spaním v posteli kouří. Měla svou oblíbenou dlouhou dřevěnou cigaretovou špičku, která byla vyřezána z višňového dřeva. Četla knihu, kouřila a popel odklepávala do talířku na nočním stolku. Vlastně to nebyl noční stolek, protože na její stranu postele Kamil postavil židli. Poněkud se tísnili, protože s manželským ložem nepočítal, ale s Armine se tísnilo docela příjemně, tak si říkal, že to nějaký čas vydrží. Nějaký čas.

* * *

„Neřekla jsem ti celou pravdu,“ pronesla jednou před půlnocí. „Byla tam ještě jedna událost, o které jsem nechtěla mluvit. A myslím, že teď budu muset zase pokračovat dál. Nemůžu zůstat tady. Musím úplně pryč.“

„Kam pryč?“ nepochopil.

„Do Kanady, Jižní Ameriky, co nejdál. Musím se stát někým jiným.“

„Zůstaň tady.“

„Nemá to smysl. Teď je nám spolu dobře, ale nemůže to trvat věčně. My jsme lidé stejné krevní skupiny. Já, ty, ta tvoje Zuzana Bergová. Nenajdeme klid. Rozhodně ho nenajdeme, když zůstaneme na jednom místě.“

„Co tím myslíš, že jsi mi neřekla celou pravdu?“

„Stalo se toho mnohem víc. Mnohem víc v té době, kdy jsem se prodávala. Tak, jak jsem ti to řekla, to asi skoro vypadalo jako nuda.“

„Nuda asi vypadá podle běžného chápání trochu jinak,“ poznamenal.

„Možná,“ pokrčila rameny.

Chvíli mlčeli. Potom začala pomalu vyprávět. Skutečně to nebylo tak, že by si předtím vymýšlela, spíše ze svého příběhu něco vynechala. Jenže to, co vynechala, bylo skutečně pro pochopení podstatné. Všechno odpovídalo tomu, co už Kamilovi řekla. Byla tam však jedna významná vsuvka.

Armine byla krásná, sice poněkud hubená, ale její dlouhé černé vlasy, snědá plet, zelené oči a jejích sladkých sedmnáct, to všechno byl ohromný vklad do nového byznysu. Byznysu hnusného a nedobrovolného, ale nutného, asi jako je nedobrovolný běh před býkem úzkou uličkou Pamplony. Začali jste dobrovolně, ale pak už musíte běžet. Znělo to rozhodně méně vznešeně než jízda na tygru. Na tom by bylo aspoň něco vznešeného, ale pádit s vyplazeným jazykem a vyždímanými plícemi před býkem a vědět, že ta ulička je nejspíš slepá, to byla prostě jen mizérie.

„Zítra to skončí,“ říkala si Armine. Výhodou bylo, že vždycky bude zítra, vždycky se dá ještě začít, takže dnes ještě není třeba, dnes stačí hasit bolesti všedního dne. A bylo jich dost.

Nakonec dospěla k tomu, že se do značné míry osamostatnila. Už nepotřebovala někoho, aby jí dohazoval klienty. Měla své vlastní. Když lovila mimo okruh obvyklých zákazníků, vyhýbala se oblastem, kde by časem narazila na nějakého pasáka, jenž by se domníval, že ji musí buď vzít pod svou ochranu, nebo vykázat do patřičných mezí, což by mohlo skončit velmi špatně. Čas od času takto některá mladá žena zmizela, pouze kolovaly pověsti o tom, jaký byl její další osud. Většinou se naznačovalo, že taková nešťastnice skončila v nějaké severské zemi, kde v zamčeném bytě musela vykonávat jakékoliv služby, které po ní noví majitelé jejího těla vyžadovali. Stejně tak však mohly být dávno mrtvé, nikdo neměl žádnou možnost, jak to zjistit.

Jerevan byl naštěstí velký, hrozilo tedy jen malé nebezpečí, že by se její rodiče dozvěděli, co dělá. Viděli samozřejmě, že hubne, že má kruhy pod očima a je pořád nevyspalá. Všechno ale tak nějak šlo až do dne, kdy přišla katastrofa.

* * *

Armine si nevšimla, že v baru, kam chodila častěji, ji pravidelně sleduje jeden muž, aniž by se stal jejím zákazníkem. Jednoho pozdního večera ji pozval k sobě domů. Domnívala se, že všechno bude mít běžný průběh. Jenže nemělo.

Jakmile za ním zapadly dveře malého domku kdesi v okrajové čtvrti, kam ji dovezl autem (první věc, která se jí nelíbila), scénář se změnil během několika vteřin.

„Teď budeš poslouchat,“ vyštěkl na ni a udeřil ji pěstí do obličeje. Byla tak šokovaná, že se svezla na zem a několik vteřin nic neviděla, jenom tmu. Nebyla schopna se pohnout. Pak ji nakopl do hýždí

a zkroutil ruce za záda. Odvlekl ji do ložnice, kde jí spoutal ruce a hodil na postel. Teprve pak, když začala zase trochu vnímat, pochopila, že jí hrozí nebezpečí. Začala kopat, ale nebylo to nic platné. To už jí připoutal ruce řetězem k pelesti postele a zbytek už pro něj byla hračka. Když ji znásilnil, donutil ji několika kopanci sestoupit do sklepní místnosti. Tam jí přitiskl na obličej špinavý hadr, jenž byl napuštěný nějakou hnusně zapáchající látkou. Držel ji pevně a ona postupně ztrácela vědomí.

Když se probrala, zjistila, že skončila nahá natažená na zádech, s rukama a nohama připoutanýma k posteli. Dlouho si ji pečlivě prohlížel, potom se pomalu svlékl a několikrát za sebou ji v následující hodině opět znásilnil, až se mu konečně podařilo se s jistým úsilím uspokojit. Pokoušela se křičet a on šel a vzal jednu ze svých špinavých ponožek a zacpal jí ústa. Bála se zvracet, protože se nechtěla udusit vlastními zvratky, ale nebyla schopna to překonat. Pozvracela sebe i postel a nakonec jí povolily svěrací svaly a pomohla se. To už stál vedle postele a zálibně se na ni díval.

„Pěkné, pěkné,“ opakoval potichu.

Myslela si, že ji nejspíš zabije, protože po tom všem ji přece nemohl pustit na svobodu. Nakonec ji odpoutal od postele, ale ruce měla stále spoutány za zády a nohy u kotníků k sobě na vzdálenost asi dvaceti centimetrů spojené pouty. Místo oblečení přes ni hodil prostěradlo, do kterého byl vystřižen otvor pro hlavu. Takto spala na jakémsi lehátku celou noc s bradou zarytou do čehosi, co vypadalo jako tisíckrát použité prostěradlo. Druhý den ráno jí milostivě dovolil vstát, ruce směla mít spoutané vepředu a mohla si dřepnout nad turecký záchod a on ji při vykonávání potřeby stále pečlivě pozoroval. Usmíval se u toho a čas od času si uhladil levou rukou vlasy.

Když vstal, tak ji dalším kopnutím do hýždí nasměroval ke sprchovému koutu. Tam se musela opřít o kachličky na zdi, vzal sprchu a téměř studenou vodou ji omyl. Dával si pozor, aby na něj nemohla

žádným způsobem zaútočit. Ručník jí hodil z dálky. Utřít se musela sama. Opět jí dal ten zvláštní oděv vyrobený z prostěradla. K jídlu dostala několik suchých rohlíků a směla se napít vody. Potom ji znovu připoutal k posteli a opět znásilnil.

Tento rituál se stále opakoval. Armine ztrácela pojem času, ale tušila, že to mohlo být asi tak týden nebo deset dní. Netušila, že venku mezitím probíhá pátrání a že se její rodiče od policie dozvěděli o jejím druhém životě. Dali by ale všechno, aby svou dceru dostali domů živou. Vypadalo to však dost beznadějně. Zatímco neschopná a malátná policie prohledávala různé jerevanské bary, pokračoval šílenec ve svém programu. Asi třetího nebo čtvrtého dne si přivedl dalšího muže, tlustého brunátného mužika s krátce střiženými vlasy. Ten se na Armine vrhl, přinutil ji k orálnímu sexu a nakonec se na ní zezadu uspokojil.

Její věznitel to všechno pozoroval pohodlně usazen na židli. Bylo vidět, že ho to vzrušuje. Tlustoch potom vyplatil vězniteli několik bankovek a odešel.

„Zadarmo tady bydlet nemůžeš,“ řekl jí. „Musíš si na sebe vydělat. Lenost nesnáším. Takovéhle holčičky musí pořádně makat. Bude na tebe přísnost.“

Bylo zjevné, že ho takové řeči vzrušují, a hned se na ní musel sám ukojit. Tlustoch přišel ještě dvakrát a při poslední návštěvě si vzal klacek, tloukl Armine přes zadek a stehna a věznitel se tomu upřímně smál a křičel: „Ještě! Ještě!“

Žila v jakémsi polosnu, jenomže probuzení nepřicházelo. Přesto si zachovala natolik schopnost pozorovat, že postřehla, jak jsou pouta již opotřebovaná a že zeď u postele i u lehátka je poškrábaná, a na jednom místě viděla cosi jako otisk rtěnky. Zřetelný tvar úst, nejspíše ženských. Byla si jistá, že tu není prvním nedobrovolným hostem.

Kam mohla zmizet žena nebo ženy, jež tu byly před ní? Byla si skoro jistá, že musí být mrtvé, protože svědky takového zločinu

nebylo možné nechat naživu. Nebo skončily prodané do otroctví někde ve Skandinávii, jenomže tam bylo snazší dívky nalákat ještě nic netušící a pak zotročit než pašovat přes hranice poloviční trosku. Nepřipadala si jako zboží připravované na export. Spíš byl tento byt konečnou stanicí. Opotřebuje se a pak ji ta stvůra vykopne na poslední cestu. Kam asi hází mrtvoly? Do řeky, do jámy v lomu, na skládku, zahrabává v lese?

Z posledních duševních sil si uvědomovala, že musí uniknout, jinak je to její konec. Musí trýznitele omráčit nebo zabít. Jenže nevěděla, jak to udělat. Byla ráda, že je schopna se pohybovat natolik, aby pod jeho bdělým dohledem vykonala potřebu.

V noci nemohla spát a uvažovala, jak uniknout. Představovala si různé druhy pomsty. Většinou v nich hrálo roli mučení, přikládání žhavého kovu na mučitelovy pohlavní orgány, polévání benzinem a svrhávání do hlubiny, nalévání několika litrů žíravé kyseliny do jeho útroby. A to všemi myslitelnými tělesnými otvory, nejlépe najednou.

Pokoušela se napnout svaly a povolit je, kdykoliv ji přivazoval, aby po uvolnění zůstala mezi pouty a její kůži nějaká mezírka, jenže on si dával dobrý pozor, aby je perfektně utáhl, takže se sotva hýbala. Její krevní oběh vázl a měla pocit, že se proudění krve jednou zcela zastaví.

Jindy zase propadala zoufalství a domnívala se, že smrti neunikne. Viděla sama sebe, jak mučitel za nohy odtahuje její tělo z místnosti, strká do velkého černého igelitového pytle, hází do zavazadlového prostoru auta a potom svrhává do jámy v lese. Nebo zatíženou kamením hází do řeky či jezera. Klesala takto ve svých představách na dno Sevanu, aby ji už nikdy nikdo neviděl.

Nebyla schopna odhadnout, jak dlouho ještě přežije. Ztratila pojem o čase. Nevěděla, jestli je den, nebo noc.

Všechno se proměnilo v jednu přítomnost a ta přítomnost byla strašná.

Byla stále připoutaná. Neměla v podstatě žádnou možnost, jak by se mohla bránit. Pouze v jednom okamžiku jí bylo dovoleno lůžko opustit, a to, když vykonávala potřebu. Trýznitel jí ovšem nechával na ruku i na nohu řetěz o délce asi půl metru, který velmi znemožňoval pohyb. Navíc spoutané ruce jí ještě připoutal k pasu, takže nemohla paže zvednout více než někam k pupku. Nemohla tedy mučitele ani kopnout, ani zasáhnout pěstí. Záchod byl v rohu a byl oddělen jenom igelitovou plentou, jež se ani nedala pořádně zatáhnout. Byl to turecký záchod a potřeba se jí vykonávala velmi obtížně. Přímo ji teď už nesledoval, ale stál těsně za plentou a ona věděla, že slyší každý zvuk. Proč se na ni už nedíval? Netušila.

Pokusila se být co nejtišší, ale nebylo to nic platné, protože zurčení moči nemohla nijak utlumit stejně jako všechny další zvuky, trapné a ponižující. Nepochybně si to užíval.

A znova se za bezesných nocí věnovala horečnému přemýšlení o tom, jak muže přemoci. Nemohla se pohybovat, neměla zbraň. Kdyby víc zvedla ruce, mohla by mu řetěz hodit kolem krku a otočit a tak ho uškrtit. Pokud by se nechal. Jenže byl o hlavu vyšší a možná tak o třicet kilo těžší. Uškrcení tedy nepřipadalo v úvahu. Pomohla jí náhoda. Vlastně úplně hloupá náhoda. Nic, co by bylo dokladem jejího skvělého ducha. Nic, čím by se mohla pochlubit jako úžasným strategickým plánem. Prostě – náhoda.

Jednou jí donesl jídlo se dvěma lžičkami. Nikdy se neměla dozvědět, proč se to stalo. Ta druhá lžička byla potopena na dně v jakési šlichtě, která byla neprůhledná, takže nebyla vidět. Možná to tam spadlo při vaření. Když v předklonu jedla, přičemž jí její bizarní oděv vyrobený z prostěradla dost překážel, jedna lžička lehce zazvonila o druhou. Zpozorněla a na chvíli se zarazila. Když byla miska prázdná, vzala lžičku nenápadně do dlaně a schovala ji někam do záhybu svého ošklivého hábitu. Nic nepoznal a odnesl misku pryč. Lžička byla to jediné, o čem nevěděl. Jediný předmět v místnosti, který neměl pod kontrolou.

Dala by se použít jako zbraň, pokud by měla volné ruce, jenomže neměla. Kdyby ji chtěla použít jako nůž, byl její nástroj poměrně tupý a zabořil by se nanejvýš do jeho tučného břicha, což by zřejmě nemělo valného účinku. Uplynuly další asi tři dny. Čas odhadovala pouze podle jídel, protože ve sklepní místnosti neměla žádný kontakt s denním světlem. Toho třetího dne, když oznámila, že potřebuje odejít na toaletu, už měla plán promyšlený. Byla přesvědčena, že když to nevyjde, bude to její smrt. Aby se maximálně soustředila, rozhodla se předem smířit s tím, že zemře tak jako tak. Všechno ostatní mohlo být jenom příjemné překvapení. Uvolnil ji a ona cítila v zádech, jak se jí jeho pohled zabodává do těla. Lžičku svírala pevně v dlani levé ruky. Když došla až k igelitové plentě, ohnula se najednou v pase a řekla, že má bolesti břicha. Stála hlavou k němu v předklonu, takže viděla pouze špičky jeho bot. Tehdy se dopustil chyby. Sklonil se k ní. V tom okamžiku, to už měla lžičku v pravé ruce, využila toho, že jeho hlava byla dost nízko, a vší silou ho kopla zespodu do brady. Padl s těžkým heknutím na záda a zřejmě částečně pozbyl vědomí. V tu chvíli se na něj plná nenávisti vrhla a vrazila mu lžičku úzkou částí do levého oka. Musela při tom sama zavřít oči, protože to nechtěla vidět.

Strašným způsobem zařval. Se zavřenýma očima tlačila rukojeť lžičky co nejhrouběji. Začal škubat celým tělem. Konečně otevřela oči a uviděla pod sebou jeho obličej zkřivený ve strašné grimase. Ted' mu konečně mohla omotat řetěz kolem krku a utáhnout. Nohou si mu stoupla na krk. Zíral na ni jedním vypouleným okem a škubal se. Oko asi po dvou minutách zmrtvělo.

Prohledala mrtvole kapsy a klíč od pout našla v kalhotách. Když byla volná, opřela se zády o stěnu a uvažovala, co bude ted' dělat. Věděla, že ji sotva bude někdo moci obvinít z vraždy. Odvážila se znovu pohlédnout na mrtvolu. Bude jí ale někdo věřit, že to byla přiměřená obrana? Přála si smazat po sobě všechny stopy. Ale i kdyby se jí to podařilo, jak vysvětlí, že na několik dní, sama ani nevěděla na kolik, úplně zmizela?

Nedokázala si představit, že by se vrátila do života a stále se s ní táhl tento příběh. Vždycky by byla ta, co zabila nějakého chlapa, když mu vrazila lžičku do oka. Co by si o ní mohl myslet její životní partner? Jak by to vysvětlila svým dětem? Nešlo to. Kdyby řekla pravdu, už by se nemohla vrátit do normálního života. Vždycky by to byla ona, co „tu věc“ udělala. Ne, tenhle příběh musí zmizet.

Pokusila se otevřít dveře vedoucí ze sklepa ven. Věděla, že nejsou zamčené. Nikdy je nezamykal, když přicházel. Jenom když šel pryč.

Byt, kde ji první den napadl, byl nahoře a nikdo v něm nebyl. Věděla, že tady všude musí být její otisky prstů, možná ještě nějaké jiné stopy. Neměla tušení, kolik jiných lidí sem možná přicházelo a jak snadno by byla odhalitelná. Všechno si to musí promyslet. Prohlédla si celý byt a nic ji zatím nenapadlo. Zjistila, že je brzké odpoledne, asi kolem druhé hodiny. Z přízemí se dalo vyjít na ulici, druhými dveřmi se vcházelo do přístěnku, kde byla garáž. Na ulici se neodvážila.

Prohlédla si skříně. V jedné našla své oblečení, dokonce i kalhotky a podprsenku. Oblékla se a nechutný hábit vyrobený z prostěradla shodila na zem.

Pak si prohlédla garáž a vedle auta našla kanystr benzínu a za autem ještě jeden. O benzin bývala někdy nouze, lidé si nechávali železnou zásobu. Její mučitel také. Ten už nikam nepojede, pomyslela si.

Vzala kanystry a vrátila se do bytu. V koupelně našla gumové rukavice. Navlékla si je. Prohledala všechny skříně a zásuvky. Našla jeho osobní doklady, klíčky od auta a nějaké peníze. Měl v zásuvce psacího stolu obálku s dolary. Byla to suma, jež by stačila na několik průměrných měsíčních platů. Všechny peníze, které našla, si strčila bez výčitek svědomí do kapsy.

Muž byl zřejmě svobodný, v celém bytě nebyly žádné stopy ženské přítomnosti. Pokračovala v systematické prohlídce. Nikde ale nebylo nic zvláštního. Ona však věděla, co hledá. Pokud nebyla v tomto bytě první zneužitá žena, mělo by tu něco zůstat, nějaká

památku, již by si tyran schoval, aby se kochal svou velikostí a mocnými činy.

Nikde nic.

Pak ji napadlo, že domek nemá jen přízemní patro a sklep, ale také půdu. Dostala se na ni po úzkých dřevěných vrzajících schodech. Bála se, že by tam mohla nalézt scénu jako z hororu, mumie nahých žen, rozporcovaná těla, cokoli. Ale ani půda nestála za nic. Byla úplně vyklizená a odpovídala jistě všem bezpečnostním předpisům. Jediné, co tu bylo, byla malá skříňka velikosti malé ledničky, do které by se jistě žádné tělo nevešlo, natož několik. Jen pro úplnost otevřela spodní dvířka. Nic tam nebylo. Zbývala už jen zásuvka. Pokrčila rameny a otevřela ji. Uvnitř bylo fotoalbum.

Vzala ho do ruky a otevřela. Bylo v něm asi deset fotografií. Na každé z nich bylo ono lůžko ze sklepa a na každém ležela nahá žena. Bylo zřejmé, že ženy buď spí, nebo jsou mrtvé. Byla přesvědčena, že byly mrtvé. Těla byla osvětlena prudkým světlem, v němž by bylo obtížné spát. Ženy ovšem mohly dostat pokyn, aby zavřely oči. Jejich poloha však byla cosi mezi vláčností a strnulostí. Byly úplně nahé a odhalovaly všechno, co by mohlo uspokojit milovníka zvrhlých intimít. Vzala si album a vrátila se dolů.

V pokoji vzala jeden z kanystrů a s jistou námahou ho odnesla do sklepa. Ulevilo se jí, když viděla, že muž je stále spolehlivě mrtvý, jako kdyby se snad mohl probrat a začít ji po domě pronásledovat jako zombie z béčkového filmu.

Pečlivě polila mrtvolu benzinem a potom ještě lože utrpení. Ještě jednou se vrátila a neodolala nalít zesnulému několik doušků hořlaviny do pootevřených úst. Pak udělala z benzínu cestičku až nahoru do bytu. Tam postupovala stejně. Soustředila se na místa, kde byla onen první den a kde by po ní mohly zůstat stopy. Když byla hotová, vzala v kuchyni zapalovač a škrtla. Oheň vzplanul tak rychle, že se musela dát rychle na ústup. Utíkala přes garáž, která jí umožnila vyhnout se východu na ulici. Proběhla jí na zarostlou zahradu, o niž

se zjevně dlouho nikdo nestaral, a protáhla se dírou v plotě. Byla najednou na jiné ulici, kde naštěstí nikdo nešel. Byly tu vlastně jen nějaké otlučené garáže. Odběhla co nejdál. Pak zpomalila a vrátila se oklikou na ulici, na které dům stál. Oheň už vzbudil pozornost, protože domek byl ze značné části postaven ze dřeva, jež bylo pravděpodobně staré a suché, a všechno se proměnilo v ohromnou hořící hranici překvapivě rychle.

Požární vozy si dávaly na čas. Armine měla pocit, že v této zemi nic nefunguje. V tuto chvíli jí to ale dost vyhovovalo.

„Jen tak dál,“ říkala si. „Nejezděte, to nespěchá. Stejně už nikoho nezachráníte. Mě zachráníte naopak tím, že nepřijedete. A ušetřili jsme dnes za jeden pohřeb. Doufejme, že z toho chlapa nezůstane ani ohořelá kost.“

Hasiči nakonec samozřejmě přijeli, ale už bylo pozdě. Střecha se dávno zřítíla a zřejmě se propadla i podlaha do sklepa, protože místo domu byla za hodinu na místě jen jakási jáma plná žhoucího dřeva a rozpálených kamenů. Armine se skutečně nemusela obávat, že by na místě mohl někdo sejmut otisky prstů.

* * *

Ještě asi tři dny se skrývala, protože se nechtěla vynořit v tutéž dobu, co vypukl požár. Nikdo ji s ním sice nemohl spojit, ale pro jistotu. Pak zavolala z pouliční budky domů. Vzala to matka a skoro omdlela, když slyšela hlas dcery. Armine měla připravenou legendu, že má výpadek paměti. Všechny okolnosti před údajným výpadkem líčila tak, že to muselo vypadat jako úraz, po němž byla dezorientovaná. Aby všechno bylo o něco důvěryhodnější, vymyslela si nějaké útržky fiktivních vzpomínek, které naznačovaly, že se jí po nějakém lehkém úrazu ujala nejspíš parta fetišáků nebo snad Cikánů. Protože byla celá pohublá a vůbec vypadala zbědovaně, mělo to všechno nádech pravděpodobnosti.

O událostech ve sklepě mlčela. Nosila je však v sobě. Bylo by jí lépe, kdyby se mohla pomstít, jenomže ona už se pomstila. Její mučitel zmizel ze světa a proměnil se v prach a popel. Jenomže ona sama měla pocit, že se i její duše proměnila v prach a popel.

To, co prožila ve sklepě, mělo snad jen jeden jediný dobrý výsledek. Z jejího života už navždy zmizely jakékoliv drogy stejně, jako z něho zmizel jakýkoliv strach. Žádný strach už se jí nemohl zmocnit, protože to, co zažila, bylo to nejhorší, co se člověku může stát. Přinejmenším to nejhorší, co si dovedla představit. Bála se, že by mohla nenávidět muže. Nestalo se to. Stalo se jen to, že nebyla schopna si žádného muže zamilovat. Setkávala se pak s muži, stejně jako se setkávala se ženami. Nebála se utrpení, nebála se ani smrti. Proč se vlastně vdala, nebylo jasné ani jí samotné. Nechtěla být sama, ale stejně tak si připadala neschopná s někým společně žít. Vztahů měla hodně, ale nevydržely dlouho.

„Krátké neznamená povrchní,“ hájila se.

Kamil se nad touto větou poněkud pozastavil, ale celkem odpovídala tomu, co byla jeho životní zkušenost. Sám neměl pocit, že by jeho vztah k Armine nebyl hluboký, ale nedělal si velké naděje, že by měl dlouhého trvání.

Vlastně choval naděje, že jeho trvání dlouhé nebude.

Zdálo se, že Kamil byl nejdelší z jejích pražských vztahů. Snad byl umocněn tím, že byl kněz. Možná právě tato jeho role způsobila, že od něj nečekala majetnické pocity.

„Vedle tebe se cítím svobodná,“ říkala.

Uvědomil si, že je nejspíš jediný člověk na světě, který zná pravdu o jejím životním příběhu. Měl pocit, že z celého jejího života zná pouze vrcholek ledovce, ale ten vrcholek ledovce byl to nejdůležitější, co potřeboval znát jako klíč k její osobě. To, že ho znal, však ještě neznamenalo, že by to všechno k něčemu bylo. „Nezůstanu s tebou,“ říkala. Nikdy k tomu ale nepřidala, kdy chce odejít.

„Budu muset pokračovat dál,“ sdělila mu. „Nemohu zůstat v Evropě.“

Chtěla být co nejdále od místa události, jíž ve vzpomínkách říkala „ten den“. „Ten den“ z ní udělal to, co je.

Kamil samozřejmě uvažoval o tom, jestli byla Armine skutečně tak nevinná.

„Bylo nutné ho zabít? Třeba stačilo ho jen vážně zranit,“ zeptal se.

„Myslíš, že jsem mu měla lžičku zarazit jenom do půlky mozku?“

„Já jsem v takové situaci nikdy nebyl,“ připustil.

„Tak vidíš. Musela jsem to dokončit, i kdybych měla šanci utéct bez toho, že by byl mrtvý. Zabít jsem ho musela.“

„Proč?“

„Přece proto, že by mluvil. Došlo by k soudu. Probíraly by se podrobnosti. Všechno by se dostalo mezi lidi. Kdo by nepřišel k soudu, přečetl by si to v novinách. Tohle by se se mnou táhlo celý život. Co jsem měla dělat? Ale já jsem ho nemohla zneškodnit nějak jinak. Byla to jeho vina a jenom jeho vina.“

* * *

Přes spřátelenou redakci přišel najednou Kamilovi dopis. V obálce byl jenom malý lístek, kde bylo napsáno: „Byl jste tu tenkrát kvůli tý Bergový. Objevil jsem nový zajímavý věci. Tak se stavte, budete koukat. Ulbricht.“

Ulbricht se Kamilovi samozřejmě hned vybavil, to byl ten estébák v tílku, který soudil, že je obětí převratu stejně jako ostatní soudruzi od StB. Kamilovi nebylo jasné, co nového by asi tak mohl objevit. Možná byl spíše zvědavý a chtěl se sám něco dozvědět. Ať to bylo jakkoliv, Kamil cítil, že by za tím chlápkem měl zajít. Je to práce jako každá jiná, řekl si a znova si na mapě podle adresy uvedené na lístku vyhledal ten ošklivý činžák.

Muž měl tentokrát na sobě kostkovanou košili a byl zjevně dobře naladěný. Vypadal jako lovec, jenž se chce pochlubit novou trofejí.

„Ono to vždycky vypadá, že na nikoho nedojde, ale ono nakonec na každého dojde, jak jsme u nás říkali, na každou svini se voda vaří, že jo.“

Kamil si nebyl platností tohoto úsloví jist, ale neříkal nic. Měl by sice jako kněz věřit v poslední soud a odplatu a také věřil, svým způsobem, ale neměl pocit, že by poslední soud byl pro lidi velkým zdrojem útěchy, protože většinou potřebují spravedlnost už na zemi a rychle, zatímco o posledním soudu se mluví právě tehdy, když se pozemská spravedlnost jaksi nedostavuje.

„Tak na co jste přišel?“ zeptal se Kamil, aby ukončil úvodní obřady.

„Tak už víme, jak to bylo s tou údajnou nehodou.“

„Nehodou?“

„No přece víte, jak se udusil Sojka. Náš příslušník.“

„Jistě, tenhle.“

„Tak to byl on,“ řekl mužík spokojeně. „Já si pořád myslel, že v tom má prsty ta Bergová, ale nedalo se jí nic dokázat.“

„Vy si vážně myslíte, že to udělala?“

„Co by ne, takové bývají schopné všeho.“

„Byla to jen herečka.“

„Tahala se s náckama. Po válce ji zavřeli.“

„Byla ve vazbě,“ namítl Kamil.

„Vy ji nějak hájíte. Jasně že ve vazbě. Co jinýho. Nic jí nedokázali, ale to se tenkrát mohlo stát. Revoluční spravedlnost měla díry. Mohl se za ni někdo přimluvit nebo na někoho něco věděla, on taky každý soudruh nebyl vždycky soudruh a lidé jsou slabí, já bych mohl povídat, co jsem všechno viděl.“

Kamilovi bylo jasné, že ten by tedy povídat mohl a bylo by to nesporně zajímavé a možná že mnoho z toho, co se týkalo lidské slabosti, měl tenhle člověk na svědomí a není to třeba ani promlčené. Jenže taky věděl, že tento druh lidí říká jen to, co chce říct, a ani slovo navíc. Proto jen mlčky kývl, že si o lidské slabosti taky něco myslí.

„Jenže to nakonec nebyla ona,“ potřásl mužík hlavou. Nezdál se však být nijak zklamán.

„Ne? Tak někdo jiný, kdo by na tom mohl mít zájem?“

„No jistě, jak jinak, to je přece vždycky tak. Když někoho zabijete, máte přece vždycky zájem, vyšší, nižší.“

Kamil potlačil potřebu se zeptat, z jakých zájmů by zabíjel tento pán, ale třeba mu jen křivdil, třeba to byl jen jeden z těch, co lidem ničili životy, ale jinak by neublížil ani mouše. Mužík se pohodlně opřel o oprýskané opěradlo židle, až to zapraštělo, a radostně řekl: „Přece ten její syn, co se dlouho nevědělo, že vůbec existuje.“

Kamil potlačil nutkání přitakat, jako by existence syna byla něčím samozřejmým.

„Syn?“ podivil se naoko.

„No jistě, měla syna, to se nevědělo, nechala ho za války osvojit. Kde k němu přišla, to se neví, asi s nějakým ze svých milců. Kdepak, jak já vždycky říkal, nic se na světě neutají. Tomu já zasvětil život, víte, pravdě.“

„Aha.“

„Takže budeme moci uzavřít jednu kapitolu. Oni ho už asi neza-
vřou, protože to bude promlčený, to víte, zločinci, ty mají teď v tom novém režimu prima život, ne jako slušní lidi. Poctivý člověk dnes tře bídu s nouzí. Ale na to, aby měl ostudu, to bude stačit. Ten už ze sebe vědce a slušňáka dělat nebude.“

„Jak to vlastně víte?“ přerušil ho Kamil. „To jste po tom pořád sám pátral?“

„No jasně že ne, byla to náhoda. Ale to je taková ta náhoda, co se nakonec stejně vždycky stane, protože když něco trvá dost dlouho, všechno vyjde najevo. Přišel na to kámoš. Už před lety, ale nechal si to pro sebe. A víte jak? Byla to náhoda. On ji totiž taky sledoval, ale na vlastní pěst. A to neuhodnete proč.“

Kamil se zamyslel.

„Chtěl mít zásluhy a dostat řád za výstavbu nebo tak něco.“

„Blbost, chtěl ji na něčem chytit a pak jí dát nůž na krk, aby s ním šla. Ta dokázala i normální chlapy zblbnout, přitom, jak sem říkal,

nebyla už žádná mladice, no ale asi bylo na co koukat. Tak se na ni nalepil. To víte, my jsme taky byli jenom lidi. Měli jsme tyhle ty takový ty lidský stránky. Krev není voda, že jo. To až dneska z nás dělají takové ty nestvůry. Já byl vždycky pro to, aby se všechno vysvětlovalo a dělalo tak nějak lidsky. Takže on ji tak nějak jako sledoval, šel za ní. A představte si, co neviděl.“

„Tak to teda fakt netuším,“ řekl Kamil.

„Měla schovaný poklad.“

„Poklad?“ podivil se naoko Kamil.

„Přesně tak, na Petříně, zakopaný u zdi.“

„Ona ho vykopala?“ předstíral Kamil neznalost.

„No samozřejmě že ho vykopala. Ale nevěděla, že ji sleduje příslušník. Teda vlastně dva. To byla ta legrace.“

„No dobře, a jak to bylo dál?“

„Bergová věci dala do velké tašky a potom s nimi šla domů. Kolega sledoval Sojku, Sojka sledoval Bergovou.“

„A co zjistil?“

„To nejzajímavější,“ zasmál se estébák. „Že má ta čarodějnice syna. To jsme tenkrát ještě nevěděli, vlastně ne doteď. Ten za ní totiž přišel do hotelu a byl u ní několik hodin. Tak se kolega vykašlal na Sojku i tu babu a začal sledovat pána. Dal si to všechno rychle nějak dohromady. A zrovna, když už bylo načase s tím vyjít ven, neznámý pán zašel k Sojkovi. Kolegu to nejdřív trochu zmátlo, protože to bylo večer a on netušil, že se se Sojkou znají. Taky že se neznali, ale kdo to měl vědět. No a to byl právě ten večer, kdy Sojku odpravil. To ale kolega zjistil až druhý den, když přišla zpráva o Sojkově smrti.“

„A nahlásil to? To by se přece vědělo!“

„Chtěl to nejspíš nahlásit, ale už to nestihl. Tu čarodějnici muselo chránit nejspíš celý peklo. Kolega si všechno hezky písemně připravil, a když už chybělo jen pár dní, zahynul nešťastnou náhodou při dopravní nehodě.“

„To zní dost podivně.“

„Jen na první pohled. Ve skutečnosti nic takového nešlo naka-muflovat. Blbě předjížděl a vrazil do něj čelně nákladák. Auto bylo v pořádku. No přišel asi o dobrou kariéru, protože se zachoval jako vzorný příslušník. Odměna by ho neminula. Co se dá dělat.“

„Tak to je ale už dlouho a vám to tenkrát nestihl říct, jinak byste to přece věděl.“

„Taky že nestihl. Ale stihl si to sepsat. Jenže to byly jeho soukromé poznámky, ani jeho žena nic netušila, myslela si, že to není nic úředního, a všechno to dali na půdu, kde to bylo celé roky. Až teď, když se něco v baráku přestavovalo, to našel jeho syn. Donesl to mně, protože věděl, že já mám zájem o historii, zvláště nějakou.“

„Myslíte z poslední doby?“

„Přesně tak. A jak vidíte, jsou to užitečné zájmy. Takže v tom, co kolega napsal, jsem se dozvěděl, že k bytu se vydal za docentem, a dokonce si ho při tom vyfotil. Podívejte se.“

Vyndal složku a z ní tři černobílé fotografie. Kvalita byla mizerná, ale na identifikaci osoby by to stačilo. Byl to syn Zuzany Bergové zamlada, když ještě nebyl docent.

Kamil na sobě nedal znát, že ho poznal. Nevěděl přece dosud jakoby ani o jeho existenci.

„To je on?“ zeptal se formálně, aby řeč nestála.

„Jo. Ted' už asi vypadá jinak, ale poznají ho.“

„Kdo?“

„Policajti, v novinách, prostě všude, kam jim to dám. Je to promlčené, to je pravda, ale případ se uzavře. Ta čarodějnice se bude v hrobě obracet, pokud nějaký má. Já bych takové házel ze skály. Předtím bych je vystavoval veřejně, aby si každý mohl kopnout do zdechliny, a pak bych to tahal za autem ulicema.“

Mužík se celý rozjařil, zrudl v obličeji a rychle dýchal.

„Ulicema,“ vyrazil ze sebe ještě. „Aby to každý viděl, že je spravedlnost. A takovýhle děvky nahatý, a předtím bych je nechal bičovat na veřejném prostranství. Pruhy kůže bych z nich řezal. No

on si na docenta možná taky někdo došlápne, až to vyjde najevo, když na něj soudy nemůžou. Ještě je spravedlnost na světě a poctiví lidi ji vezmou do svých rukou, jak to má být.“

Postavil se a mával při projevu rukama.

„Někdy se dlouho čeká, ale nakonec na každého dojde, na každého!“

Trochu se předklonil a začal lapat po dechu. Pak se najednou svezl na kolena. Rukama se držel okraje stolu a šeptal, že by potřeboval zavolat lékaře. Telefon byl v předsíni, tak tam Kamil pomalu odešel. Několik vteřin počkal, pak sundal sluchátko, vytočil tři nesmyslná čísla a řekl potichu několik vět o tom, že potřebuje pomoc. Pak se vrátil do pokoje. Muž ležel na zemi, ale ještě se trochu hýbal. Všechno to trvalo nesnesitelně dlouho.

Po několika dalších minutách se hýbat přestal. Kamil se opět vrátil k telefonu. Vytočil správné číslo a poprosil o rychlou pomoc. Když záchranka dorazila, lékař konstatoval, že už se nedá nic dělat.

„Je to váš příbuzný?“ zeptal se opatrně Kamila.

„Vůbec ne,“ řekl Kamil. „Jenom známý. Nebyl to někdo blízký. Vůbec ne někdo blízký.“

* * *

Kamil doufal, že na nějakou dobu bude s pohřby konec. Ze zájmu se zašel podívat na takzvané poslední rozloučení s estébákem Ulbrichem. Byla to dost ponurá záležitost, kam sice přišlo relativně dost lidí, ale všichni vypadali jako vystřižení z nějakého starého černobílého časopisu pro důchodce. Dokonce měl pocit, že se ti lidé vizuálně rozpadají na světlé a temné body, z jakých se dříve skládaly fotografie v novinách. Jednalo se zřejmě o jeho bývalé spolujoovníky a známé, vesměs zasmušilé postavy, jejichž obličejy byly poznamenány výrazem strnulé nenávisti, nejspíš nenávisti ke smrti i k životu současně.

Zazněla reprodukováaná hudba, jakési smuteční pochody a něco sentimentálního, nejspíš vlasteneckého. Řečník byl erární, nikdo se nenamáhal vystoupit sám, podklady byly ale důkladné, protože obsahovaly vše podstatné z Ulbrichtova příkladného života. Jak bylo zjevné, nebožák zřejmě neměl nikdy žádnou ženu a děti, a proč to tak bylo, nikdo nevysvětlil. Zaznělo jen to, že zasvětil svůj život sboru a vlasti. Z kontextu bylo jasné, že se nejednalo o sbor pěvecký.

Pak vystoupila mladá žena a pronesla plamenně:

Ivan Skála, Krůpěj!

*Ne, nezarostu prachem ani travou
a život v ústech zhořknout nesmí mi.
K životu opojen dnes láskou žhavou
nepromarním už ani vteřiny.
Ne, nezestárnu o roky či o dny,
ani o jediný vlas šedivý.
Ne ke stáří, k mládí jde čas náš plodný,
jenž vrchem naplněn se ve mně horce chví.
V jediný hrůzný hrob, v hrob, který všednost chystá,
v ten nikdy srdce mé, mé slovo neklesne.
Tak jako dnes se do mne derou dějství čistá,
čistší a žhavější je vyvrú z duše své.
Ne za sebe jen, za nás budu zpívat,
burcovat, laskat, pušku nabíjet.
My změníme v horoucí jara živá,
v jedinou dílnu štěstí prostor let.
A kdyby vše, co je, mi zhoustlo v krůpěj jednu:
sny, děje závrtné, jas lidí, rosy třpyt –
já v tisíc srdcí verš, tu krůpěj, vrhnu ke dnu
a bouře naděje v nich začne hřmít.*

Slečna to byla dost pohledná, jinak asi blázen. Mohlo jí být něco přes dvacet. Kamil by ji tipoval na dceru nějakého funkcionáře, kterou doma slušně vychovali v duchu 70. let, leč s generačním zpožděním. Tak ještě bude mít čas se obrátit, i když podle toho, co Kamil věděl o lidské přirozenosti, nedělal si velké iluze, že by tomu mohlo dojít. U těchto lidí je totiž jedno, k čemu se obrátí, jejich podstata je pořád stejná. Bolševik, katolík nebo buddhista, vyjde to nastejno. Výsledný produkt bude stejně eklhaft jako všechno, na co tito lidé sáhnou.

Pak rakev zajela za železná vrata a ta se s bouchnutím zavřela. Kamil si ještě prohlédl reliéf, který byl vyveden nad pódiem a zobrazoval cestu lidského života. Provedením připomínal domovní znamení, jaká se dávala v 50. letech na činžáky. Zřejmě měla nějak navázat na středověká domovní znamení, ale pokrok v tomto případě nepřinesl triumf nezlomného lidského ducha.

Vyšel ven, ještě si se zájmem obhlédl řecké ohně, pohlédl k rozptylové loučce, kde zbytky mstivého soudruha zřejmě po průletu pecí skončí, a vydal se domů.

* * *

Armine doma nebyla. Když dorazil z pohřbu soudruha Ulbrichta, našel na stole jenom lístek, na němž bylo napsáno:

Díky za, všechno. Bylo to s Tebou celkem fajn. Musím pokračovat dál. Ozvu se. A.

To bylo všechno. Pečlivě po sobě uklidila, nenechala žádnou stopu, která by naznačovala, že tam někdy byla. Nebyl žádný důvod, aby to tak udělala, ale z nějakého důvodu zřejmě nechtěla zavdat jakoukoli příčinu pro případný sentiment. Jediné, co objevil, byl

zmuchlaný papír z tiskárny. Byl to výpis letů společnosti Quantas do Jižní Ameriky.

Armine vždycky udělala, co řekla.

Byla pryč, ale Kamil stejně věděl, že se může kdykoli objevit. Jako toulavá kočka na prahu, samozřejmě, beze stopy vysvětlování, hladová, podrážděná. Může mu vstoupit do jeho počítače, vlézt do e-mailu, všechno si přečíst, všechno vědět, kdyby chtěla, třeba na všechno za něj každému odpovědět, odpovědět lépe, než by to dokázal on. Věděl, že se nejspíš neozve. Proč by měla. To je právě ten problém lidské perspektivy. Když má muž milenkou, myslí si, že ona prožívá totéž co on. Jenže to nebývá z obou stran tentýž vztah. Jeden vždycky miluje víc.

Příliš na tom nezáleží, protože je to vždycky tak a jinak to být nemůže. Pro něj Armine vyplňovala celý jeho myšlenkový prostor, on byl pro ni zřejmě jen jednou položkou z mnoha. Kdysi se jedna jeho bývalá přítelkyně vyjádřila o jiné jeho přítelkyni, že je to „skutečně hodně vylízanej koblížek“. Pak následoval výčet všech mužů, kteří prošli postýlkou dotyčné. Bylo zjevné, že dotyčná byla totální děvka, jež brala muže jen jako položku. Kamil si to všechno uvědomoval, vzbudil v sobě teoretické morální pobouření, odsoudil sex bez vztahu, mužskou naivitu, ženskou naivitu a všechny naivity obecně a bylo mu jasné, že s děvkami si nemá člověk začínat. Pak si vzpomněl na zelené oči oné nemravné ženštiny a všechna jeho předsevzetí selhala.

Armine byla pryč, ta děvka a vražednice arménská. Druhá taková se ovšem nenajde, říkal si. Věděl přitom, že to není pravda. Po Armine se objeví jiná, která se nedá zaměnit. Vnučka slavného malíře nebo bývalá milenkou lamy Ole Nydala, třeba nějaká mladá historička, co objevila otisk římské mince na turínském plátně, prostě přijdou. Ta kombinace, jak jsou ženy všechny stejné, a každá přitom jiná, to ho stále znova poněkud udivovalo.

* * *

Druhého dne ráno vyšel ven, aby se na čerstvém vzduchu trochu vzpamatoval z událostí poslední doby. Skoro se mu zastesklo po krásných časech, kdy občas zašel do kostela a svedl alternativně smýšlející studentku. Napadlo ho, že by si mohl koupit nějaký přijatelný sýr a pár oliv, protože večer vypil moc vína a měl potřebu slané snídaně. To, čemu se nyní říkalo minimarket a kdysi to bývalo smíšené zboží, bylo naštěstí nedaleko. V obchodě jen z čiré zvědavosti prolétl titulky vystavených novin. U největšího bulvárního deníku se zarazil. Na titulní straně zahlédl název hlavního článku:

FILMOVÁ DIVA BERGOVÁ BYLA SVĚTICE!

Tak o tom bych snad něco musel vědět, pomyslel si a pro jistotu si výtisk koupil, aby mu z jeho vlastního života žádná okolnost neunikla. Schválně oddálil rozkoš ze čtení až domů. Pak to přišlo.

Článek sděloval, že zatímco Zuzana Bergová bývala považována za poněkud jednodušší dámu, která si užívala života, skutečnost prý byla úplně jiná. Důchodkyně Josefa Černá (68) z Pilníkova byla vážně nemocná s roztroušenou sklerózou a její stav se stále zhoršoval. Pak jednou viděla v novinách fotku Zuzany Bergové a všimla si, jaké má herečka krásné oči.

„Jako Panenka Maria na obrázku!“ sdělila důchodkyně. A tak se Josefa Černá, zřejmě s pocitem, že nemá co ztratit, obrátila ve svých prosbách ke zvěčnělé umělkyni, načež příznaky její nemoci během jediné noci ustoupily.

„Je to jasný zázrak!“ soudí důchodkyně. Farář, jenž do obce dojíždí, se k věci odmítl vyjádřit a před reportérem a fotografem uprchl. Arcibiskupství pražské obecně konstatovalo, že mimořádné jevy musí být dobře doloženy a že z jednoho případu nelze dělat dalekosáhlé závěry. MUDr. Kratochvíl z pražské kliniky pravil, že takové případy se stávají, a to často u hluboce věřících lidí, kde funguje psychosomatika. Jak by to mělo konkrétně zapůsobit u roztroušené sklerózy,

ale netušil. Pouze navrhl, že to možná byla nějaká jiná nemoc a že předchozí diagnóza mohla být mylná. Představitelé spolku Sisufos mínili, že se k věci nelze z hlediska vědy vyjádřit, protože nelze provést experiment za stejných podmínek, tedy sehnat více důchodkyň s roztroušenou sklerózou, jež se budou modlit k Zuzaně Bergové a pak sledovat, jestli došlo k nějaké změně zdravotního stavu.

To všechno by ještě šlo. Pak ale následovala podstatná pasáž. Autor tam dovozoval, že v případě herečky samotné šlo zřejmě mimo jiné o důsledek náboženského obrácení, ke kterému dovedl dotyčnou Kamil díky jejich četným duchovním rozhovorům. Personál ústavu sdělil, že vždy po Kamilově odchodu byla Zuzana Bergová celá povznesená a že to jistě bylo tím, jak se pomocí zpovědi a pokání očišťovala od posledních nedokonalostí. Kromě toho: „Vyšlo najevo, že během války vytrpěla mnoho od nacistů, a jsou svědci, kteří mohou doložit, že se stýkala s českým odbojem. Její skromnost jí bránila, aby se s tím někomu svěřovala. Naopak mlčky snášela různé pomluvy. Po válce se jí pak mstili komunisté, kteří ji ostouželi, protože její čistý život v ctnosti byl pro ně trnem v oku. ‚Takové světce nepotřebovali,‘ komentoval to jeden postarší katolický historik. ‚Měli už svého Julia Fučíka a jeho Gustu.‘

Že žila zřejmě téměř panenským životem, je pravděpodobné z toho, že neměla žádné děti. Z několika útržků, co zbyly z archivů StB, je patrné, že odolávala i nabídkám na spolupráci. Když se už za komunistů vrátila na chvíli do vlasti, bylo to kvůli tomu, že v těžké nemoci slíbila Bohu, že navštíví Pražské jezulátko. Přes mnohá rizika pak cestu vykonala a nemoc zmizela.“

Kamil potlačil pokušení dát si panáka. Matně ho napadlo, že tato verze Zuzanina života poněkud koliduje s obsahem jeho knihy, jež Zuzanu líčí jako zkušenou dlouholetou vražedkyni. Uvažoval, čemu by Zuzana dala přednost. Škoda že ta potvora Armine zdrhla, pomyslel si, mohl jsem se jí zeptat na názor. Celkem ale soudil, že by se obě ženy nejspíš shodly. Příběh světice by byl to pravé.

Pro jistotu nebral celý den žádné telefonáty, protože předpokládal, že volá bulvár a chce něco vědět o té údajné svatosti. Málokdy prožíval okamžiky vnitřního zmatku, ale tentokrát si musel připustit, že stojí před volbou, jakou nezažil. Neměl sílu na to, aby sepsal nový životopis, protože přeměnit sériovou vražednici ve světici by bylo nad jeho síly. Mohl zahodit několik měsíců práce a nemusel dělat vůbec nic. Mohl vydat knihu tak, jak byla. Prospěl by tím sobě jako autorovi. To by ale mělo smysl, kdyby šlo o peníze, jenže ty nepotřeboval. Slávy už měl víc, než mu bylo milé. V takových chvílích zatoužil po jednoduchém životě některých bývalých spolubratrů, kteří se probouzejí do jiskřivého rána, sahají po breviáři, jejich svět je přehledný a hned od kuropění mohou lidem říkat, jaký je svět a co mají všichni dělat.

Do tohoto rozjímání ho vyrušila následujícího rána esemeska od světícího biskupa. Kamilovi se okamžitě přitížilo, jako se přitíží každému duchovnímu, když se nečekaně ozve nějaký biskup. Světící biskup se omlouval, že ruší – on už byl takový –, a že by se s Kamilem rád setkal. Kamila napadlo, jakou lákavější nabídku než hřbitovní rotundu by mohl dostat, pokud možno bez střechy, ale protože neměl nic lepšího na práci a chtěl se dostat z bludného kruhu svých myšlenek, rozhodl se za biskupem zajít.

Stoupal zachmuřeným ránem po zámeckých schodech k Hradu a sledoval první turisty, kteří se rozhlížíjí po Praze. Vždycky si tu vzpomněl na dvě věci, na to, jak tudy šel jednoho rána na své jáhenské svěcení, a pak na Julia Fučíka, jak se píše v Reportáži psané na oprátce:

„Jindy mne po celodenním výsledku posadil do auta a zavezl večerní Prahou na Hradčany nad Nerudovou ulici:

Vím, že máš rád Prahu. Podívej! Cožpak se už nikdy nechceš do ní vrátit? Jak je krásná! A bude krásná, i když ty tu nebudeš.

Hrál dobře úlohu pokušitele. Letní večer nadechl na Prahu už blízkost podzimu, byla modravá a zamžená jako zrající réva a jako víno opojná, chtěl bych se dívat až do skonání světa, ale přerušil jsem ho:

A bude ještě krásnější, až vy tu nebudete.“

Nijak ty dvě události spolu nesouvisely. Kamil si však zvykal na to, že některé věci se vyskytují vedle sebe a nijak spolu nesouvisí.

Světící biskup ho přivítal, jako kdyby se snad posledně nerozešli skoro ve zlém.

„Ty jsi stále slavnější a slavnější,“ řekl skoro radostně. Velké bicí hodiny v rohu začaly odbíjet, jako kdyby to chtěly potvrdit vyzváněním. Kamil si vybavil hodiny z Poeovy Masky šarlatové smrti. Tak nějak si ten zvuk představoval. Temný a hluboký, který zněl ještě dlouho v hlavě. Nechápal, jak může v přítomnosti tak děsného stroje někdo normálně pracovat. Vrátil se myšlenkami k biskupovi.

„Já a slavný? Asi jen mezi těmi, co čtou bulvár,“ řekl Kamil, jenže pak si uvědomil, že to asi nebyla nejlepší možná replika.

„Ale kdepak, už ses dostal i k filmu,“ namítl biskup. „Komu se tohle povede?“

„To je vedlejší produkt. Psal jsem historickou studii. Trochu se mi to vymklo z rukou, ale ne úplně mou vinou.“

„Jistě, jistě,“ pokývl biskup hlavou. „Znal jsem jednoho kněze v Pavii, který chtěl žít životem radikální chudoby, otec Albino, ale lidé ho považovali za světce, tak mu pořád nosili nějaké dary, takže fara byla plná darů a peníze po šuplících a tak. Muselo se na to dohlédnout. On byl skutečně světec, ale jinak hrozný bordelář. Prachy se válely i ve zpovědnici a v koupelně, on sám chodil v záplatovaných hadrech. Dostal kaplana, který to hlídal. Nebohého otce to štválo, tak vystupňoval své pokání, ale to se lidem líbilo ještě víc, tak nosili ještě víc darů. Nakonec tam vzniklo takové malé poutní místo, pěkně zařízené, kaplan tam založil hospůdku a nechal

postavit velkou bronzovou křížovou cestu a prodávaly se tam nějaké zbožné blbinky, jak to tak bývá. Když pak otec Albino zesnul, kaplan mu vystavěl dost luxusní hrobku, to musí být radost tam ležet. Jeho kleriky rozstříhali na čtverečky pět krát pět milimetrů a lepili je na kartičky s Albinovým obrázkem. Měl na ní takovou žlutozelenou svatozář. Albinovi by se to asi nelíbilo. No tak to jen k tomu, že člověk to nejdřív myslí jinak a pak ty konce nejsou úplně ono. Takže já tě úplně chápu.“

„Hrobky a askeze nebudou úplně můj obor.“

„Práce jako každá jiná,“ konstatoval světicí biskup. „Ale o to teď nejde, na to tě nepotřebujeme, na to máme lidi, kteří tomu jednak rozumějí a mají to rádi, jednak nerozumějí ničemu jinému, takže to je v pořádku. Jde o něco jiného. O tu paní Bergovou.“

„Odpočívá v pokoji,“ konstatoval Kamil a potlačil potřebu se pokřížovat. „Po takovém životě už má nárok.“

„Taky si myslím,“ řekl spěšně biskup.

„Hledal jsem původně její hrob, netušil jsem, že je ještě naživu.“

„Tak to někdy bývá,“ řekl biskup filozoficky. „Někdo je mrtvý a pořád žije a někteří žijí a nevědí, že jsou vlastně mrtví. Ale to bych se nechal unést takovými těmi kazatelskými vtípkami, nad které jsi jistě povznesen.“

„Nejsem povznesen, jsem tak akorát. Snažím se odhadnout, kdo je ještě naživu, když s ním mluvím.“

„To se mi také osvědčuje,“ souhlasil biskup. „I když v Římě jsme měli jednoho mnicha, jmenoval se Aeropagus, a u něj si nikdo dlouho nebyl jistý. Potom jednoho dne... No to sem nepatří.“

Kamil pokrčil rameny. Patřilo to sem přesně stejně jako cokoli jiného. Třeba jako stav akcí na hongkongské burze, protože se tam jistě obchodovalo s nějakými akciemi, které zdědil.

Biskup se zamyslel.

„Abychom se dostali k věci, teď se začalo psát o té paní Bergové jako o světicí.“

„Ano, ale v takovém, řekl bych, spíše nekostelním tisku.“

„Právě v takovém. Nám je to samozřejmě jedno, ať píší třeba o létajících talířích. My máme světců dost, a ještě jsou s tím starosti.“

Biskup se podíval směrem ke knihovně, jako by tam byly v knihách obsaženy všechny problémy, jež má církev se světci. Kamil si uvědomil, že biskup je jediný duchovní, u kterého kdy viděl knihovnu. Je to zvláštní, řekl si. V téhle zemi má knihovnu skoro každý. Kromě lidí, co tam mají jen publikace ve stylu Československá spartakiáda 1985 a Jak si vymalují sám byt.

„Já tam o svatosti nic nepíšu. Spíš mi to komplikuje práci.“

„No právě,“ povzdechl si biskup a sáhl si za kolárek, jako kdyby si chtěl povolit límeček, aby se mu lépe dýchalo. „O tom jsem chtěl mluvit.“

„Ano?“

„Vy jste spolu hodně hovořili.“

„Možná.“

„Určitě.“

Kamil čekal.

„Je to jenom tvoje věc, co napíšeš. Já vím, co tam bude.“

„Ano?“

Biskup si posunul židli o tři centimetry blíž.

Tři centimetry, řekl si Kamil. To je jejich míra důvěrnosti, takhle vycházejí vstříc. Zvedl se. Taky o tři centimetry. Biskup mávl rukou s prstenem, jako kdyby chtěl zaplácnout mouchu. Kamil si zase sedl. To je zvláštní, napadlo ho poprvé. On nosí prsten. Nikdy jsem si toho nevšiml. Nehodilo se to k němu. Byl to úplně obyčejný a neokázalý chlapík, dítě Žižkova, stejně tak mohl být závozník nebo knihovník v místní lidové knihovně. Že se stal biskupem, byla stejná náhoda, jako kdyby se Kamil stal kardinálem, velkým kancléřem, strážcem vatikánského pokladu a představeným maltézských rytířů. Práce jako každá jiná, ano, to je ono. Mohl by pak mít deset koupelen jako pověstný kardinál Bertone. Jen netušil, co by s tím dělal. Možná nějaká nutková potřeba se pořád očišťovat.

„Je to jen mezi námi. Já jsem Zuzanu Bergovou znal.“

Kamil udiveně naklonil hlavu. Pořád ještě neztratil schopnost se něčemu divit.

„Bylo to v době, kdy žila v Itálii. Měla tam nějaké problémy a hledala někoho, kdo by ji duchovně podpořil. Staral jsem se tehdy o krajany, jak víš. Přišla jednou večer ke kostelu a požádala o životní zpověď.“

„Ani jsem nevěděl, že byla katolička.“

„Ale to tady byl přece skoro každý. Copak je v téhle zemi posledních několik set let někdo husita?“

„Sotva.“

„No právě. Takže přišla a chtěla shrnout svůj život. To bylo těsně před revolucí.“

„A udělala to.“

„Udělala. Bylo to asi na tři hodiny.“

Hodiny začaly zase odbíjet a Kamil si uvědomil, jak čas rychle letí. Masky šarlatové smrti. Zavřete se v opevněném opatství, opatříte si klauny, baletky, hudebníky, a ona tam stejně je a přijde. Kdo to má na paměti, dělá životní zpověď včas.

„A vy nemůžete nic říct.“

„Samozřejmě,“ zvedl biskup skoro pohoršeně ruce. „Ani slovo.“

„Ale myslíte si, že oba víme totéž.“

„Určitě skoro totéž. Jsme jen dva, co to všechno vědí.“

„Ale není žádná možnost, jak si to porovnat,“ řekl Kamil a našpulil rty jako vždycky, když vyjadřoval ironický souhlas.

„Ne. Není.“

„Ale zavolal jste si mě.“

„Není nutné nic porovnávat. Neměla důvod lhát ani mně, ani tobě. Tohle nechme plavat. Tebe neváže žádné tajemství.“

„Věděla, že to napíšu a vydám. Nechala mi dopis, ve kterém potvrzuje, že to všechno je pravda, aby to nevypadalo, že si vymýšlím.“

„Chápu. Ale to bylo před tím lidovým svatořečením. Myslím, že by si to chtěla užít. Je hezké být po smrti slavná mrcha. Když už si

to někdo nemohl užít za života. Ale být světice, to je jiná liga. Byla herečka, měla ráda role. Tohle ještě nehrála.“

„Mám vytvořit hagiografickou verzi? Vezmete mě na milost, když se stanu svatopiscem?“

„Ty se staneš spíš světce než svatopiscem. A nechceš, aby tě někdo bral na milost. Ty na milost nevěříš. Podle tebe je milost podvod.“

Kamila napadlo, že nikdy nic takového nahlas neřekl. Biskup do něj nějakým způsobem viděl. Ano, mnohokrát ho to napadlo. Milost je podvod.

Napadlo ho to často v ústavu, když někdy v noci přišel Hampl. Stáhl z Kamila peřinu, donutil ho jít na záchod a přikázal mu zubním kartáčkem čistit záchodovou mísu. Samozřejmě Kamilovým zubním kartáčkem. Dokázal to takhle dělat i několik dní za sebou. Někde slyšel, že to tak prý je na vojně. Pak si na chvíli vybral nějakou jinou oběť. Dodnes si pamatoval nápis na splachovacím zařízení. Ditmar-Urbach. Znělo to jako název nějakého starobylého parníku. Zapomněl mnoho latinských slovíček, ale pořád si pamatoval: Ditmar-Urbach.

Jaká milost? U koho se jí mohl dovolat? U ředitelky? U všech kolem, co se třáslí strachy? U pánů Ditmara a Urbacha? U Boha? U něj to někdy zkusil, ale odpověď byla veškerá žádná. Kdykoliv potom slyšel, že Bůh je otec, říkal si: Ano, tohle znám. Bůh je stejný otec jako můj otec. Je daleko a nic nedělá. Pokud něco udělá, bude to pozdě. Možná někdy na posledním soudu. Jenomže k čemu je poslední soud, když ve skutečnosti jde o život, který byl předtím. Jaký soud? Nad kým? Proč? Bylo by mnohem lepší, kdyby soud všemu předcházel. Kdyby se nejdříve soudilo, lidé roztřídili na dobré a zlé a žilo se až potom. Tohle pořadí nedávalo žádný smysl. Jen kvůli tomu člověk musel trpět. Takhle uvažoval jako dítě. Ale vlastně si i dnes myslel, že na tomto názoru nemá mnoho co měnit. Milost? V teologické literatuře se dočetl, že slovo milost znamená v překladu

něco jako přízeň. Kdo by nechtěl mít nějakou přízeň? Od někoho, kdo je mocný, kdo je ochráncem?

Násilím přerušil tok myšlenek. Dlouho být zticha bylo nezdvořilé.

„K čemu všechno to lhaní? Co z toho bude mít církve, co lidé, co ta mrtvá žena? Té už je to úplně jedno.“

Biskup zavrtěl hlavou.

„Nejde o to, abys lhal. Stačí, když budeš mlčet, ať mluví ti ostatní. Oni vytvářejí tu pravdu, její druhý život.“

Kamil se zasmál. „To nebude druhý život, to bude třetí život. První život je ten, co si o ní všichni mysleli, druhý, co nám řekla, a ten třetí, co si teď lidé vymyslí, ačkoliv o ní vůbec nic nevědí. To už bude mít životů skoro jako kočka.“

„Byla to herečka, tahle nová role by se jí líbila. Nemáme žádný důvod ji chránit, ale nějak mi přijde, že by to tak chtěla. Byl by to největší vtip jejího života. Měla tak málo důvodů se smát.“

„Nevím, mohla se smát tak jako my všichni. Já taky nemám moc důvodů se smát, ale nechci, aby kvůli tomu někdo ze mne dělal světce, a už vůbec ne po smrti. Asi je to tím, že nejsem herec a nehraji role. Myslím si, že to, co jsem napsal, není o nic horší. Ta moje verze jí sluší víc. Nechám to tak, jak to je. Ne snad, že by mi bylo líto mé práce, ta je mi celkem ukradená, mohu začít dělat cokoli jiného. O to už dávno nejde. Svatých máte dost, nepotřebujete další vymyšlené, potřebujete spíš některé skutečné, ale s tím vám taky příliš nepomohu.“

„Se svatými jsou jenom problémy,“ povzdechl si biskup. „To říká děkan v Bernanosově Deníku venkovského faráře.“

„Přesně tak. Rozbijí veškerý řád. No ale bez nich to nejde.“

„Dobrého pomálu,“ dodal Kamil a oba se poprvé zasmáli v tutéž chvíli. To se jim ještě nikdy nestalo.

„Víš co? Vykašli se na to,“ řekl biskup. „Napiš, co chceš. Třeba byla svatá přes to všechno a je to nějaká vyšší pravda, ke které se dostane jen ten, komu je shůry dáno.“

„Není to jen o ní. Je to o těch ďáblech, kteří byli kolem ní a jimž musela čelit a které nakonec porazila.“

„O ďáblech, kteří byli i v ní a o nichž nic nevíme,“ dodal biskup.

„Ale ano. Víme, že teď opustili její tělo, začali se zase toulat po kraji a dívat kolem sebe. Uvažují, do koho zase vstoupí.“

V tomhle byl Kamil tradiční, v ďábla věřil. Věřil i v peklo, jen si nebyl jistý, jak to všechno přesně vypadá.

„Vstoupí do někoho, koho třeba už dobře znají,“ řekl biskup a jeho výraz byl neproniknutelný. „Prošlapané cesty jsou nejjednodušší.“

„Jistě. Ďábel je konzervativec.“

„Bytostný.“

„Bez smyslu pro humor,“ nadhodil Kamil.

„Se smyslem pro komično, jak se píše v jednom životopisu svatého faráře arského.“

„Ano, ďábel pod některými světci podpaloval postel.“

„S tebou je problém,“ řekl biskup. „Moc toho víš. Proto se s tebou těžko mluví.“

„Asi na tom teď nemohu mnoho změnit. Třeba začnu časem zapomínat.“

Biskup mávl rukou. „Na to není spoleh. To, co by jeden chtěl zapomenout, se mu pořád vrací. Ty tu knihu vydáš, že?“

Kamil kývl.

Hodnostář rozhodil rukama.

„Je to váš příběh. Vás dvou. Chtěl jsem pomoci vytvořit jiný. Ani si nemyslím, že by byl méně pravdivý.“

„Spolupráce bulváru a církve na vytvoření svěťice?“

„Spolupráce lidí a církve.“

„Ano, už tu byly bizarnější postavy.“

„Samozřejmě že bychom z ní nedělali svěťici. To by nikdy neprošlo. Ale měli bychom tu dalšího člověka, který obstál v těžkých dobách a tak.“

„Společný příběh padlého kněze a herečky, jež několik lidí...“

Biskup přivřel oči a přitiskl si prst na ústa, jako by chtěl snad Kamila, který hodlal předhodit důvěrnou historii jednoho života davům, varovat před prozrazením zpovědního tajemství. Kamil vstal. Vždycky se těžko soustředil, když seděl. Bylo to nezdvořilé, ale na tom už nezáleželo. Koneckonců jejich vzájemný vztah s biskupem byl docela důvěrný. Nejspíš byl mnohem důvěrnější, než bývá mezi běžným pravověrným knězem a jeho pastýřským představeným. Kamil měl někdy pocit, že světící biskup a on jsou něco jako vyhnanci, kteří stojí ve skutečnosti na okraji. Kamil se tím už jen nechtěl zabývat, kde je a jestli je to tak správně.

„Já řeknu všechno, co vím. A vy budete mlčet o všem, co víte. Vy musíte, protože vás váže mlčení a zpovědní tajemství. A já se jako modernista vracím ke staré praxi veřejné zpovědi, jaká bývala za starých časů křesťanství. Je pravda, že jsem si Zuzanu vyhledal sám a že jsem nevěděl, co řekne. Ale chytila se toho.“

„Věděla vůbec, že jsi kněz?“

„Tehdy ne. Jak by mohla? Vlastně mě nikdy nenapadlo o tom mluvit. Nebylo proč.“

„Nevěděla to, a stejně udělala veřejnou zpověď. Asi to z tebe nějak vyzařuje. Ty jsi prostě boží výsadek v pekle. Na tebe nemůžeme klást běžná měřítka.“

„Myslel jsem, že pro lidi jsem pekelný výsadek v nebi. Budu o tom uvažovat.“

„V nebi? Tady?“ Biskup se podíval z okna.

Už si dál neměli co říct. Ne proto, že by si nerozuměli, ale protože už si řekli všechno. Rozloučili se a Kamil pak sám sešel po červeném koberci na schodišti arcibiskupství.

Když vyšel z paláce, už byla tma.

Sestupoval po Starých zámeckých schodech, dostával se stupeň po stupínku níž a níž. Katedrála a palác zůstaly za ním a on klesal a klesal ve tmě tam někam dolů, do světa kamenné džungle plné lidí.

Jan Jandourek
Poslední film Zuzany Bergové

Ilustrace na obálce z Pixabay.com
Redakce Jaroslava Bednářová

Vydala Městská knihovna v Praze
Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. elektronické vydání
Verze 1.0 z 11. 3. 2022

ISBN 978-80-274-2247-0 (epub)
ISBN 978-80-274-2248-7 (pdf)
ISBN 978-80-274-2249-4 (prc)